សាកលវិទ្យាល័យភូមិន្ទនីតិសាស្ត្រ
និង វិទ្យាសាស្ត្រសេដ្ឋកិច្ច

Université Royale De Droit Et des Sciences Economiques

Royal University of Law and Economics

សារណាបញ្ចប់ការសិក្សា

ការបង្កើត និងការរំលាយកិច្ចសន្យា

ស្រាវជ្រាវពីថ្ងៃទី ១៦ ខែ មីនា ឆ្នាំ ២០២០ ដល់ថ្ងៃទី ១៥ ខែ ឧសភា ឆ្នាំ ២០២០

ស្រាវជ្រាវដោយ

និស្សិតឈ្មោះ **ឃូ ស្រ៊ុនប៉ាវ**

ម៉ិច រី

សាស្ត្រាចារ្យណែនាំ

លោក **ទេព សុខ**

ថ្នាក់បរិញ្ញាបត្រ **នីតិសាស្ត្រ**

ឆ្នាំចូលសិក្សា ២០១៦

ជំនាន់ទី **២០**

ឆ្នាំសរសេរសារណា ២០២០

អារម្ភកថា

ក្រោយពីបានសិក្សាថ្នាក់បរិញ្ញាបត្រ នីតិសាស្ត្រអស់រយៈពេលបួនឆ្នាំមកនេះ ឃើញថាមានទាំងភាពសប្បាយរីករាយ និងកើតទុកបានលាយឡំចូលគ្នា ហើយជាពិសេសមានមុខវិជ្ជារៀនក៏ច្រើនពីមួយឆ្នាំទៅមួយឆ្នាំ។ តែទោះជាយ៉ាងណាក៏ដោយ ក៏ពួកយើងសប្បាយរីករាយ និងទទួលយកដើម្បីទទួលបានចំណេះដឹងថ្មីៗ។ ក្នុងចំណោមមុខវិជ្ជាទាំងអស់ដែលកម្មវិធីសាលាបានដាក់ឱ្យពួកយើងធ្វើការសិក្សា គឺក្រុមយើងខ្ញុំពេញចិត្តទៅលើផ្នែករដ្ឋប្បវេណីជាខ្លាំង។

ដោយមើលឃើញថា នៅក្នុងសង្គមរស់នៅនាពេលបច្ចុប្បន្ន ការទំនាក់ទំនងរវាងបុគ្គលឯកជន និងបុគ្គលឯកជន ក៏ដូចជាក្រុមហ៊ុនមានសារៈសំខាន់ និងមានភាពចាំបាច់ក្នុងការវិនិយោគ ក៏ដូចជាតម្រូវការក្នុងការរស់នៅ។ យ៉ាងណាមិញ ការទំនាក់ទំនងទាំងនោះប្រាកដណាស់នឹងនាំឱ្យមាននូវចំណងទាក់ទងគតិយុត្តរវាងគូភាគី ហើយចាំបាច់ណាស់ក្នុងការតម្រូវឱ្យមានកិច្ចសន្យា។ នៅក្នុងក្រមរដ្ឋប្បវេណី នៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ក៏បានចែងផងដែរនូវប្រភេទនៃកិច្ចសន្យាជាច្រើន ដែលមានការប្រើប្រាស់នៅក្នុងជីវភាពរស់នៅប្រចាំថ្ងៃរបស់ប្រជាជនកម្ពុជា។ ហេតុដូច្នេះ ទើបធ្វើឱ្យក្រុមរបស់យើងខ្ញុំធ្វើការជ្រើសរើសនូវប្រធានបទមួយស្ដីពី “ **ការបង្កើតកិច្ចសន្យា និងការរំលាយកិច្ចសន្យា** ”។

ទោះបីជាយ៉ាងណាក៏ដោយ ក៏ពួកខ្ញុំបាទបានខិតខំរកឯកសារ និងធ្វើការស្វែងយល់អំពីប្រធានបទមួយនេះ រហូតដល់ពួកយើងទទួលបាននៅភាពជោគជ័យនៅសារណាមួយនេះ។ នៅក្នុងស្នាដៃនេះបានសរសេររៀបរាប់ពីការប្រាស្រ័យទាក់ទងគ្នា ការបង្កើតកិច្ចសន្យា តួនាទី កាតព្វកិច្ច ការទទួលខុសត្រូវរបស់គូភាគី និងការរំលាយកិច្ចសន្យាទៅវិញ។ យើងខ្ញុំសង្ឃឹមថាស្នាដៃ នៃការសិក្សាស្រាវជ្រាវនូវសារណាមួយនេះ និងផ្តល់ជាឯកសារដែលបានអត្ថប្រយោជន៍ និងចូលរួមផ្តល់នៅចំណេះដឹងផ្នែកច្បាប់ទៅដល់ប្រជាពលរដ្ឋ សិស្សនិស្សិត និងអ្នកស្រាវជ្រាវជំនាន់ក្រោយ ដើម្បីចូលរួមលើកស្ទួយវិស័យគតិយុត្តិធម៌ វិស័យឯកជនក៏ដូចជាវិស័យផ្សេងៗ និងជាពិសេសជួយឱ្យនីតិរដ្ឋនៅកម្ពុជាកាន់តែរីកចម្រើន។

ទន្ទឹមនឹងនេះផងដែរ យើងខ្ញុំក៏សូមខន្តីអភ័យទោសទុកជាមុននៅរាល់កំហុសឆ្គាំឆ្គង ដែលកើតមានឡើងដោយអចេតនា ពីព្រោះថានៅក្នុងការសិក្សាស្រាវជ្រាវតែងតែ មាននូវចំណុចខ្វះខាតមួយចំនួនជាក់ជាមិនខាន គ្រាន់តែកំហុសមានតិច ឬច្រើនប៉ុណ្ណោះ ទាំងអក្ខរាវិរុទ្ធក្តី ទាំងពាក្យពេចន៍ និងទាំងអត្ថន័យក្តី។ ដូច្នេះហើយ យើងខ្ញុំរង់ចាំជានិច្ចនូវ រាល់មតិរិះគន់ដើម្បីស្ថាបនាដោយសេចក្ដីរីករាយពី សំណាក់លោកសាស្ត្រាចារ្យ ក៏ដូចជាមិត្តអ្នកអានទាំងអស់ដែលនឹងកំពុងបានអាននូវសារណារបស់យើងខ្ញុំ។

សេចក្តីថ្លែងអំណរគុណ

ជាបឋមខ្ញុំបាទឈ្មោះ **ម៉ិច រី** និង ខ្ញុំបាទឈ្មោះ **ឃូ ស្រ៊ុនប៉ាវ** សូមថ្លែងអំណរគុណយ៉ាងជ្រាលជ្រៅចំពោះ **លោកឪពុក និងអ្នកម្តាយ** ជាទីគោរពស្រឡាញ់ ដឹងគុណរបស់កូន ដែលលោកទាំងពីរមានគុណធំធេងបំផុត ពុំមានអ្វីមកប្រៀបផ្ទឹមបានឡើយ ចាប់តាំងពីកូនបានចាប់កំណើតក្នុងផ្ទៃអ្នកម្តាយ រហូតបានប្រសូតមក លោកឪពុក-អ្នកម្តាយ តែងតែយកចិត្តទុកដាក់ ចិញ្ចឹមបីបាច់ ស្រឡាញ់ថ្នាក់ថ្នម ប្រៀនប្រដៅធ្វើយ៉ាងណាបណ្តុះផ្នត់គំនិតឱ្យកូនក្លាយជាកូនល្អ ពលរដ្ឋល្អនៅក្នុងសង្គម។ លុះកូនឈានដល់វ័យចូលសាលាត្រូវសិក្សា លោកទាំងពីរមិនដែលរុញរា ឬមួយបង្អាក់បង្ខានកូនមិនឱ្យចូលរៀនទេ មានតែបង្ខំ ជម្រុញកូនឱ្យទៅរៀន និងឱ្យកូនចូលរៀន ដោយចង់ឱ្យកូនមានចំណេះដឹង។ បន្ទាប់ពីបញ្ចប់ថ្នាក់មធ្យមសិក្សាទុតិយភូមិ ទោះបីជាគ្រួសារមានជីវភាពមិនសូវ ធូធារ និងមិនសូវល្អប្រសើរដូចគេយ៉ាងណាក្តី ក៏លោកនៅតែផ្តល់ឱកាស ជំរុញនិងលើកទឹកចិត្តកូនជានិច្ច ព្រមទាំងឧបត្ថម្ភទាំងសម្ភារៈ ថវិកា យានជំនិះ នឹងទឹកចិត្តដ៏ថ្លៃថ្លារបស់លោកទាំងពីរដើម្បីឱ្យកូនបានបន្តការសិក្សាដល់ថ្នាក់ឧត្តមរហូតមកដល់ពេលនេះ ដែលជារយៈ ពេលចុងក្រោយ ក្នុងការបញ្ចប់ការសិក្សាថ្នាក់បរិញ្ញាបត្ររបស់កូន។

យើងខ្ញុំសូមថ្លែងអំណរគុណដ៏ខ្ពង់ខ្ពស់គោរពជូន **ឯកឧត្តម លុយ ចណ្ណា** ជាសាកលវិទ្យាធិការ នៃសាកលវិទ្យាល័យភូមិន្ទនីតិសាស្រ្ត និងវិទ្យាសាស្រ្តសេដ្ឋកិច្ច ដោយលោកយកចិត្តទុកដាក់ក្នុងការគ្រប់គ្រងយ៉ាងម៉ត់ចត់ ធ្វើយ៉ាងណាឱ្យសាកលវិទ្យាល័យមួយនេះ មានការរីកចម្រើន និងអភិវឌ្ឍន៍ ប្រកបដោយនិរន្តរភាព។ ហើយសូមគោរពអរគុណដល់ **លោកគ្រូ អ្នកគ្រូ** ដែលជាសាស្រ្តាចារ្យ ដែលបានយកចិត្តទុកដាក់ ក្នុងការបង្រៀន ចែករំលែកនូវបទពិសោធន៍ និងដំបូន្មានល្អៗ ចាប់តាំងពីថ្នាក់មូលដ្ឋាននៃការសិក្សាថ្នាក់បរិញ្ញាបត្រនីតិសាស្រ្ត រហូតដល់បញ្ចប់ នៃការសិក្សាឆ្នាំទី ៤នេះ។

ជាពិសេស សូមថ្លែងអំណរគុណដល់ លោកសាស្រ្តាចារ្យ **ទេព សុខ** ដែលបានចំណាយពេលដ៏មានតម្លៃ ក្នុងការបង្ហាត់បង្ហាញ ណែនាំ ដល់យើងខ្ញុំ ចំពោះការសរសេរសារណាបញ្ចប់ការសិក្សាថ្នាក់បរិញ្ញាបត្រ ផ្នែកនីតិសាស្រ្តរហូតដល់ទទួលបានជោគជ័យ។

ជាចុងក្រោយ យើងខ្ញុំ សូមលើកហត្ថាប្រណម បួងសួង ដល់វត្ថុសក្តិសិទ្ធិ ទេព្តា ក្នុងលោកសូមប្រសិទ្ធិពរជ័យសិរីសួស្តីជូនចំពោះ **លោកឪពុក អ្នកម្តាយ ឯកឧត្តម សាកលវិទ្យាធិការ សាស្រ្តាចារ្យលោកគ្រូ អ្នកគ្រូ បងប្អូន មិត្តភក្តិ** សូមជួបប្រទះតែសេចក្តីសុខសប្បាយ សុខភាពល្អ ជោគជ័យគ្រប់ភារកិច្ច ព្រមទាំងជួបប្រទះតែពុទ្ធពរទាំងឡាយ ៤ប្រការគឺ **អាយុ វណ្ណៈ សុខៈ** និង**ពលៈ**កុំបីឃ្លៀងឃ្លាតឡើយ។

មាតិកា

សេចក្តីផ្តើម

ទំព័រ

១. លំនាំបញ្ហានៃការស្រាវជ្រាវ ១

២. ចំណោទបញ្ហានៃការស្រាវជ្រាវ ២

៣. គោលបំណងនៃការស្រាវជ្រាវ ២

៤. ទំហំ និងដែនកំណត់នៃការស្រាវជ្រាវ ២

៥. សារៈសំខាន់នៃការស្រាវជ្រាវ ២

៦. រចនាសម្ព័ន្ធនៃការស្រាវជ្រាវ ២

ជំពូកទី ១

ទិដ្ឋភាពទូទៅនៃកិច្ចសន្យា

១.១ ចំណាត់ថ្នាក់នៃកិច្ចសន្យា ៤

១.១.១. កិច្ចសន្យាដែលយកតម្លៃថ្នូរ និង កិច្ចសន្យាដែលមិនយកតម្លៃថ្នូរ ៤

១.១.២. កិច្ចសន្យាទ្វេភាគី / កិច្ចសន្យាឯកតោភាគី ៤

១.១.៣. កិច្ចសន្យាមានឈ្មោះ / កិច្ចសន្យាគ្មានឈ្មោះ ៤

១.១.៤. កិច្ចសន្យាត្រឹមការព្រមព្រៀង / កិច្ចសន្យាអាស្រ័យលើការប្រគល់វត្ថុ / កិច្ចសន្យាជាលក្ខណៈទម្រង់ ៥

១.១.៥. កិច្ចសន្យាអនុវត្តម្តង / កិច្ចសន្យាអនុវត្តបន្តបន្ទាប់ ៥

១.២. លក្ខខណ្ឌដើម្បីបង្កើតអានុភាពនៃកិច្ចសន្យា ៥

១.២.១. លក្ខខណ្ឌទូទៅទាក់ទងនឹងភាគី ៦

១.២.២. លក្ខខណ្ឌទូទៅទាក់ទងនឹងខ្លឹមសារ ៧

ជំពូកទី ២

ការបង្កើតកិច្ចសន្យា

២.១. សំណើ ៩

២.២. ស្វីការ ៩

២.៣. សំណើមាន ឬ គ្មានកំណត់អំឡុងពេលសម្រាប់ស្ទីការ.................................. ១០

២.៣.១. សំណើមានការកំណត់អំឡុងពេលសម្រាប់ស្ទីការ.. ១០

២.៣.២. សំណើដែលគ្មានកំណត់អំឡុងពេលសម្រាប់ស្ទីការ.. ១០

២.៤. អានុភាពនៃកិច្ចសន្យាទ្វេភាគី... ១១

២.៤.១. លក្ខណៈទៅវិញទៅមកក្នុងការបង្កើតកិច្ចសន្យាទ្វេភាគី ៖ អលទ្ធភាពតាំងពីដំបូង........ ១១

២.៤.២. លក្ខណៈ " ទៅវិញទៅមក " នៅក្នុងការអនុវត្តកិច្ចសន្យាទ្វេភាគី ១២

២.៤.៣. លក្ខណៈទៅវិញទៅមក នៅក្នុងអត្ថិភាពដែលត្រូវបានបន្ត ១៧

ជំពូកទី ៣

ការរំលាយកិច្ចសន្យា

៣.១. ប្រភពនៃការរំលាយកិច្ចសន្យា ២០

៣.១.១. សិទ្ធិរំលាយកិច្ចសន្យា ដែលបានកំណត់ដោយនៅក្នុងច្បាប់ ២០

៣.១.២. សិទ្ធិរំលាយកិច្ចសន្យា ដែលបានកំណត់នៅក្នុងកិច្ចសន្យា ២០

៣.១.៣. សិទ្ធិរំលាយកិច្ចសន្យា ដោយផ្អែកលើបញ្ញត្តិពិសេស.. ២០

៣.២. ប្រព័ន្ធប្រហាក់ប្រហែល ទៅនឹងការរំលាយកិច្ចសន្យា ២០

៣.២.១. ការរំលាយកិច្ចសន្យាដោយការព្រមព្រៀង ២១

៣.២.២. ការលុបចោលកិច្ចសន្យា.. ២១

៣.៣. លក្ខខណ្ឌ និងវិធីអនុវត្តសិទ្ធិនៃការរំលាយកិច្ចសន្យា.................................... ២១

៣.៣.១. លក្ខខណ្ឌនៃការរំលាយកិច្ចសន្យា ២១

៣.៣.២. វិធីអនុវត្តរំលាយកិច្ចសន្យា ២៥

៣.៤. អានុភាព និងការរលត់នូវសិទ្ធិនៃការរំលាយកិច្ចសន្យា................................... ២៦

៣.៤.១. ទ្រឹស្តីអានុភាពនៃការរំលាយកិច្ចសន្យា.. ២៦

៣.៤.២. អានុភាពប្រតិសកម្ម ២៨

៣.៤.៣. អានុភាពមិនប្រតិសកម្ម.. ២៩

៣.៤.៤. អានុភាពចំពោះភាគី ២៩

៣.៤.៥. អានុភាពចំពោះតតិយជន..៣២

៣.៤.៦. ការរំលាយកិច្ចសន្យា និងតតិយជន ៣៤

៣.៥.. ការរំលត់នូវសិទ្ធិរំលាយកិច្ចសន្យា...៣៤

៣.៥.១. នៅក្នុងករណីដែលការខូចខាត ជាអាទិ៍ នៃកម្មវត្ថុនៃកិច្ចសន្យា កើតឡើងដោយចេតនា.៣៤

៣.៥.២. ការរលត់ដោយសារអាជ្ញាយុកាល..៣៥

៣.៥.៣. ការរំលត់ដោយសារអនុវត្តកាតព្វកិច្ច ឬដោយសារសំណើរផ្តល់ការអនុវត្តកាតព្វកិច្ច.....៣៥

សេចក្តីសន្និដាន និង អនុសាសន៍ ៣៦

ឯកសារយោង

ឧបសម្ព័ន្ធ

សេចក្តីផ្តើម

សេចក្តីផ្តើម

១. លំនាំបញ្ហានៃការស្រាវជ្រាវ

ជាការពិតណាស់ សម្រាប់ការរស់នៅក្នុងសង្គមគឺត្រូវតែមានទំនាក់ទំនង ឬការប្រាស្រ័យទាក់ទងចំពោះគ្នាទៅវិញទៅមក ដែលនេះ ជាកត្តាចម្បងមិនអាចខ្វះបាន សម្រាប់ការរស់នៅរបស់បុគ្គលគ្រប់ៗរូប ហើយក៏គ្មាននរណាម្នាក់អាចរស់នៅដោយឯកាបាននោះដែរ ដាច់ខាតត្រូវតែមានការពឹងពាក់រវាងគ្នានឹងគ្នាជានិច្ច។ ជាក់ស្តែងបើយើងសង្កេតមើលទៅលើការរស់នៅរបស់ប្រជាពលរដ្ឋសព្វថ្ងៃវិញ ឃើញថាពិតជាមានភាពចាំបាច់ណាស់ក្នុងការបង្កើតនូវទំនាក់ទំនងទាំងនេះ ដែលការប្រាស្រ័យទាក់ទងគ្នានេះ គឺក្នុងគោលបំណងទទួលបាននូវផលប្រយោជន៍ទៅតាមអ្វីដែលខ្លួនចង់បាន ជាពិសេសនៅក្នុងវិស័យពាណិជ្ជកម្មដែលកំពុងតែមានសកម្មភាពសន្ទុះយ៉ាងខ្លាំង។ ទន្ទឹមនឹងនេះផងដែរ ដើម្បីឱ្យមានភាពជាក់ច្បាស់រវាងគ្នានឹងគ្នា គឺតម្រូវឱ្យមានភាពជឿជាក់ និងស្មោះត្រង់រវាងគ្នានឹងគ្នាផងដែរ ទើបមិនធ្វើឱ្យមានការខូចខាតប្រយោជន៍ចំពោះគ្នាទៅវិញទៅមក ។

កាលណាយើងនិយាយអំពីកិច្ចសន្យា យើងរមែងគិតថាកិច្ចសន្យាដែលពាក់ព័ន្ធទៅនឹងកាតព្វកិច្ចដែលកើតចេញពីសកម្មភាពនានារបស់បុគ្គលម្នាក់ៗ។ ក្នុងជីវភាពប្រចាំថ្ងៃស្ទើរតែគ្រប់សកម្មភាពរបស់បុគ្គលម្នាក់ៗតែងតែបង្កើតឱ្យមានកាតព្វកិច្ចដែលកាតព្វកិច្ចនោះ អាចកើតចេញពីព្រឹត្តិការណ៍គតិយុត្តិ ឬកិច្ចគតិយុត្តិ។ ការស្រាវជ្រាវអំពីការបង្កើត និងការរំលាយកិច្ចសន្យានៅពេលនេះ គឺជាការសិក្សាស្រាវជ្រាវផ្តោតទៅលើកិច្ចសន្យាទូទៅដែលផ្ទុកនូវធាតុកាតព្វកិច្ច និងគោលគារណ៍គ្រឹះនៃកិច្ចសន្យាទូទៅ ក្នុងវត្ថុបំណងស្វែងយល់អំពីទិដ្ឋភាពច្បាប់ផង និងទិដ្ឋភាពសង្គមផង។ វត្ថុបំណងនេះដើរតួយ៉ាងសំខាន់ដោយផ្តោតលើ ទស្សនទានជាមូលដ្ឋានគ្រឹះនៃវិទ្យាសាស្ត្រគតិយុត្ត ដែលពាក់ព័ន្ធនិងការបង្កើតកិច្ចសន្យាតាមប្រភេទនីមួយៗ។ ក្នុងការអនុវត្តជាញឹកញាប់ក្នុងជីវភាពប្រចាំថ្ងៃមនុស្សម្នាក់ៗតែងតែជួបប្រទះនិងការធ្វើកិច្ចសន្យា ព្រមទាំងមានការជួបនៅបញ្ហានៃការទទួលខុសត្រូវដែលពាក់ព័ន្ធនឹងចំណងគតិយុត្ត ជាកាតព្វកិច្ចដែលកើតចេញពីការបង្កើតកិច្ចគតិយុត្តទាំងនោះ ដោយឈរលើគោលការណ៍សេរីភាពក្នុងការធ្វើកិច្ចសន្យាដែលមានចែងក្នុងច្បាប់ដោយប្រកាន់នូវគោលការណ៍សុចរិត និងស្មោះត្រង់លើការប្រើសិទ្ធិ និងការអនុវត្តករណីកិច្ច របស់ខ្លួនដើម្បីបង្កើនទំនុកចិត្តដល់ភាគីពាក់ព័ន្ធ។

ក្នុងករណីនេះ ដើម្បីធានាឱ្យបាននូវគោលការណ៍នៃភាពស្មោះត្រង់ និងភាពសុចរិតចំពោះគ្នានឹងគ្នា ទៅវិញទៅមក គឺបុគ្គលបានរួមគ្នាបង្កើតនូវកិច្ចសន្យាសម្រាប់ចងនូវកាតព្វកិច្ចរវាងគូភាគីពីរ ឬក៏ពហុភាគីដើម្បីកុំឱ្យមានភាពផុយស្រួយ និងងាយបាត់បង់នូវផលប្រយោជន៍ទាំងនោះជាពិសេស គឺផ្នែកសេដ្ឋកិច្ច(ប្រាក់កាស) តែម្តង។ រាល់ការបង្កើតនូវកិច្ចសន្យា គឺមានលក្ខណៈមិនចាប់បង្ខំភាគីអនុវត្តនោះទេ ពោលគឺមានការព្រមព្រៀងគ្នាជាមុនសិនអំពីកាតព្វកិច្ច និងលក្ខន្តិកៈដែលមានចែងនៅក្នុងកិច្ចសន្យានោះ ទើបអាចមានការកកើតនូវកិច្ចសន្យាមួយបាន។ ប៉ុន្តែទោះបីជា មានការព្រមព្រៀងគ្នារវាងគ្នានឹងគ្នារួចរាល់ហើយក៏ដោយ តែអ្វីដែលសំខាន់ គឺការអនុវត្តកាតព្វកិច្ចរបស់គូភាគីនៃកិច្ចសន្យា ត្រូវប្រាដកថាតើមានប្រសិទ្ធិភាពដែរឬទេ? ពីព្រោះមានករណីមួយចំនួនដែលកំពុងតែមានភាពចម្រូងចម្រាស់សម្រាប់គូភាគី នៅពេលដែលកំពុងតែអនុវត្តពោលគឺ កិច្ចសន្យាដែលបានបង្កើតរួចរាល់ហើយ បែរជាត្រូវរលត់កាតព្វកិច្ចទៅវិញដោយសារ តែគូភាគីបានបំពេញនូវកាតព្វកិច្ចរួចរាល់ ឬមួយដោយសារតែកំហុសរបស់ភាគីណាមួយនៅក្នុងកិច្ចសន្យា នេះគឺជាមូលហេតុដែលនាំឱ្យភាគីម្ខាងទៀតត្រូវបានបាត់បង់ផលប្រយោជន៍។

២. ចំណោទបញ្ហានៃការស្រាវជ្រាវ

តើការបង្កើតកិច្ចសន្យា និងការរំលាយកិច្ចសន្យាមានន័យដូចម្ដេច? ចូរនិយាយអំពីនីតិវិធីដែលនាំឱ្យមានការបង្កើតកិច្ចសន្យា និងនីតិវិធីនៃការរំលាយកិច្ចសន្យា? តើនៅពេលដែលបង្កើតកិច្ចសន្យាឡើង ភាគីនីមួយៗទទួលបានសិទ្ធិ និងកាតព្វកិច្ចអ្វីខ្លះ ហើយវាបានផ្ដល់សារៈសំខាន់អ្វីដល់គូភាគី? តើការរំលាយកិច្ចសន្យាដោយសារកត្តាអ្វីខ្លះ? តើការរំលាយកិច្ចសន្យាវាមានអានុភាពចំពោះគូភាគី ដូចម្ដេចខ្លះ?

៣. គោលបំណងនៃការស្រាវជ្រាវ

គោលបំណងដែលយើងខ្ញុំទាំងពីរនាក់បានជ្រើសរើសនូវប្រធានបទនេះ គឺចង់ស្វែងយល់ឱ្យកាន់តែ ស៊ីជម្រៅនៃការបង្កើតកិច្ចសន្យា និងការរំលាយកិច្ចសន្យា។ ការបង្កើតកិច្ចសន្យាត្រូវតែគោរពទៅលើលក្ខខណ្ឌ ហើយកិច្ចសន្យាដែលបានបង្កើតឡើងវាបានធ្វើឱ្យគូភាគីទទួលបានសិទ្ធិ និងកាតព្វកិច្ចនៅពេលដែលបង្កើតកិច្ចសន្យានោះឡើង។ ហើយសិទ្ធិ និងកាតព្វកិច្ចរបស់គូភាគីនោះ នឹងត្រូវបានរលត់ទៅវិញដោយសារមូលហេតុនៃការរំលាយកិច្ចសន្យាដែលបានបង្កើតឡើងនោះ។

៤. ទំហំ និងដែនកំណត់នៃការស្រាវជ្រាវ

ប្រធានបទនេះ គឺទាក់ទងនឹងរឿងរដ្ឋប្បវេណី ដែលពាក់ព័ន្ធនឹងការបង្កើតកិច្ចសន្យា នឹងការរំលាយកិច្ចសន្យាដែលមានចែងនៅក្នុងក្រមរដ្ឋប្បវេណីឆ្នាំ ២០០៧ ជាធរមាន ហេតុដូច្នេះ យើងខ្ញុំធ្វើការសិក្សាស្រាវជ្រាវផ្ដោតទៅលើច្បាប់សារជាតុតែប៉ុណ្ណោះ។

៥. សារៈសំខាន់នៃការស្រាវជ្រាវ

សារៈសំខាន់នៃការស្រាវជ្រាវ គឺចង់ឱ្យអ្នកសិក្សានៅគ្រប់មជ្ឈដ្ឋានបានសិក្សាស្វែងយល់ពីការបង្កើត កិច្ចសន្យា និងការរំលាយកិច្ចសន្យា និងដើម្បីទុកជាឯកសារសម្រាប់អ្នកជំនាន់ក្រោយក្នុងការសិក្សាស្វែងយល់ និងជាពិសេសធ្វើឱ្យយើងជាអ្នកដែលតាក់តែងនូវសារណានេះឡើង ឱ្យមានភាពកាន់តែច្បាស់ក្នុងបង្កើតកិច្ចសន្យា និងការរំលាយកិច្ចសន្យានោះទៅវិញ។

៦. រចនាសម្ព័ន្ធនៃការស្រាវជ្រាវ

ប្រធានបទនៃ ការបង្កើតកិច្ចសន្យា និងការរំលាយកិច្ចសន្យា យើងសិក្សាទៅលើ ៣ ជំពូកៈ

ជំពូកទី ១ វិធានទូទៅនៃការបង្កើតកិច្ចសន្យា

១.១ ចំណាត់ថ្នាក់នៃកិច្ចសន្យា

១.២ លក្ខខណ្ឌដើម្បីបង្កើតអានុភាពនៃកិច្ចសន្យា

ជំពូកទី ២ ការបង្កើតកិច្ចសន្យា

២. គោលការណ៍នៃការបង្កើតកិច្ចសន្យា

២.១ សំណើ

២.២ ស្វីការ

២.៣ សំណើមាន ឬ គ្មានកំណត់អំឡុងពេលសម្រាប់ស្វីការ

២.៤ អានុភាពនៃកិច្ចសន្យាទ្វេភាគី

ជំពូកទី ៣ ការរំលាយកិច្ចសន្យា

៣.១ ប្រភពនៃការរំលាយកិច្ចសន្យា

៣.២ ប្រព័ន្ធប្រហាក់ប្រហែល ទៅនឹងការរំលាយកិច្ចសន្យា

៣.៣ លក្ខខណ្ឌ និងវិធីអនុវត្តសិទ្ធិនៃការរំលាយកិច្ចសន្យា

៣.៤ អានុភាព និងការរលត់នូវសិទ្ធិនៃការរំលាយកិច្ចសន្យា

៣.៥ ការរំលត់នូវសិទ្ធិរំលាយកិច្ចសន្យា

ដូច្នេះយើងនឹងសិក្សាលម្អិតទាំង ៣ ជំពូកខាងលើឱ្យបានស៊ីជម្រៅនៅទំព័រខាងមុខបន្តបន្ទាប់ទៀត។

ជំពូកទី ១
វិធានទូទៅនៃកិច្ចសន្យា

១.១ ចំណាត់ថ្នាក់នៃកិច្ចសន្យា

កិច្ចសន្យា គឺជាកិរិយាដែលបុគ្គលពីរនាក់ ឬ ច្រើននាក់ មានឆន្ទៈត្រូវគ្នាព្រមបង្កើត កែប្រែ ឬ រំលត់នូវសិទ្ធិ និងកាតព្វកិច្ច។[1] កិច្ចសន្យា ជាប្រភពមួយនៃការបង្កើតឱ្យមានកាតព្វកិច្ច ដែលជាចំណងគតិយុត្តិចងបុគ្គលពីរនាក់ ដោយឱ្យបុគ្គលម្នាក់ដែលបានកំណត់ មានករណីកិច្ចមួយចំនួន ចំពោះបុគ្គលដែលបានកំណត់ម្នាក់ទៀត។

១.១.១. កិច្ចសន្យាដែលយកតម្លៃថ្នូរ និង កិច្ចសន្យាដែលមិនយកតម្លៃថ្នូរ

1. **កិច្ចសន្យាដែលយកតម្លៃថ្នូរ** ៖ ភាគីទាំងពីរមានកាតព្វកិច្ចផ្តល់នូវកម្រៃទៅវិញទៅមកដែលមានតម្លៃស្មើគ្នា។ **ឧទាហរណ៍:** កិច្ចសន្យាលក់ទិញ ភាគីអ្នកកលក់ មានកាតព្វកិច្ចប្រគល់វត្ថុ រីឯអ្នកទិញ មានកាតព្វកិច្ចប្រគល់ប្រាក់។
2. **កិច្ចសន្យាដែលមិនយកតម្លៃថ្នូរ** ៖ កិច្ចសន្យានេះ មានន័យថា មានតែភាគីម្ខាង ផ្តល់នូវកម្រៃ ចំណែកឯភាគីម្ខាងទៀត មិនមានកាតព្វកិច្ច ឬ មានបន្ទុកដែលមិនសមមូល។ **ឧទាហរណ៍** ដ៏សាមញ្ញនៃកិច្ចសន្យានេះ គឺភាគច្រើនជាប្រទានកម្ម។ ទាក់ទងនឹងកិច្ចសន្យាដែលមិនយកតម្លៃថ្នូរ នៅក្នុងករណីនៃប្រទានកម្ម គឺវាមានលក្ខណៈបន្ធូរបន្ថយចំពោះកាតព្វកិច្ចរបស់ទាយក។ វាមានន័យថា ជាគោលការណ៍ទាយក មិនចាំបាច់ទទួលខុសត្រូវចំពោះវិការៈ ដែលបានកើតមានឡើងដោយសារកិច្ចសន្យានេះទេ។[2]

១.១.២. កិច្ចសន្យាទ្វេភាគី / កិច្ចសន្យាឯកតោភាគី

1. កិច្ចសន្យាទ្វេភាគី ៖ ភាគីទាំងពីរមានកាតព្វកិច្ចអនុវត្តកិច្ចសន្យាដែលមានតម្លៃសមមូលគ្នា។
2. កិច្ចសន្យាឯកតោភាគី ៖ មានតែភាគីម្ខាងមានកាតព្វកិច្ច ចំណែកឯភាគីម្ខាងមិនមានកាតព្វកិច្ច ឬគ្រាន់តែមានបន្ទុក តែមានតម្លៃមិនសមមូល។ ប្រសិនបើភាគីម្ខាងទៀតមានបន្ទុក ប៉ុន្តែមានតម្លៃមិនសមមូល ក្រមរដ្ឋប្បវេណី បានចែងនូវមាត្រាដែលមានលក្ខណៈស្រដៀងគ្នាទៅនឹងកិច្ចសន្យាទ្វេភាគីដែរ ដូចជា ការទទួលខុសត្រូវក្នុងការធានារបស់អ្នកលក់ ការតវ៉ាអោយអនុវត្តព្រមគ្នា ការរំលាយកិច្ចសន្យា។[3] **ឧទាហរណ៍៖ ក** បានធ្វើប្រទានកម្មថា នឹងប្រគល់ផ្ទះទៅអោយ **ខ** តែ **ខ** ត្រូវអោយកូនរបស់ **ក** រស់នៅលើផ្ទះមួយផ្នែកដែរ។ នៅក្នុងករណីនេះ **ខ** មានបន្ទុកក្នុងការអនុញ្ញាតអោយកូនរបស់ **ក** ប្រើប្រាស់ផ្នែកមួយនៃផ្ទះនោះ ប៉ុន្តែ វាមិនសមមូលទៅនឹងកាតព្វកិច្ចរបស់ **ក**។ ទន្ទឹមនឹងនេះ កិច្ចសន្យានេះ គឺជាកិច្ចសន្យាដែលមិនយកតម្លៃថ្នូរ។

១.១.៣. កិច្ចសន្យាមានឈ្មោះ / កិច្ចសន្យាគ្មានឈ្មោះ

1. កិច្ចសន្យាមានឈ្មោះ ជាកិច្ចសន្យានីមួយៗដែលមានចែងនៅក្នុងក្រមរដ្ឋប្បវេណី។

ឧទាហរណ៍: កិច្ចសន្យាលក់ទិញ, កិច្ចសន្យាម៉ៅការ, កិច្ចសន្យាជួលជាដើម។

---

[1] មាត្រា ៣១១ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី ២០០៧

[2] មាត្រា ៥៧៤ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី ២០០៧

[3] មាត្រា ៥៧៦ កថាខណ្ឌទី ២.៣និង ៥នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី

2. កិច្ចសន្យាគ្មានឈ្មោះ កិច្ចសន្យាប្រភេទនេះ មិនមានចែងក្នុងក្រមរដ្ឋប្បវេណី។ កិច្ចសន្យាប្រភេទនេះ ត្រូវបានបង្កើតឡើងដោយកិច្ចសន្យាជាច្រើនរួមបញ្ចូលគ្នាតែមួយ ដូចជាការរួមបញ្ចូលគ្នានៃកិច្ចសន្យាគ្មានឈ្មោះ និងកិច្ចសន្យាគ្មានឈ្មោះ ឬ កិច្ចសន្យាមានឈ្មោះ និងកិច្ចសន្យាគ្មានឈ្មោះ។ ដូច្នេះគេ មិនអាចកំណត់ច្បាស់ពីប្រភេទនៃកិច្ចសន្យានេះ។ នៅពេលដែលធ្វើការបកស្រាយនូវកិច្ចសន្យាគ្មានឈ្មោះ វាមានលក្ខណៈសំខាន់ណាស់ក្នុងការធ្វើអោយមានភាពច្បាស់លាស់នូវអ្វីដែលជាឆន្ទៈពិតប្រាកដរបស់ភាគី ។

ឧទាហរណ៍: កិច្ចសន្យារវាងជាងកាត់ដេរសំលៀកបំពាក់ និងអតិថិជនដែលបានចែងថាជាងកាត់ដេរសំលៀកបំពាក់ ត្រូវផ្តល់នូវក្រណាត់។ យើងអាចឃើញថាកិច្ចសន្យានេះ មិនមានចែងពីប្រភេទ នៃកិច្ចសន្យាច្បាស់ទេ ព្រោះកិច្ចសន្យានេះ កើតឡើងដោយកិច្ចសន្យាពីរបញ្ចូលគ្នាគឺ:

ក. កិច្ចសន្យាម៉ៅការ ៖ ជាងកាត់សំលៀកបំពាក់ មានកាតព្វកិច្ចសម្រេចការងាររបស់ខ្លួន និងប្រគល់សំលៀកបំពាក់នោះ ចំណែកឯ អតិថិជនត្រូវបង់ប្រាក់កម្រៃ។

ខ. កិច្ចសន្យាលក់ទិញ ៖ អតិថិជន ត្រូវបង់ប្រាក់កម្រៃ។

១.១.៤. កិច្ចសន្យាត្រឹមការព្រមព្រៀង / កិច្ចសន្យាអាស្រ័យលើការប្រគល់វត្ថុ / កិច្ចសន្យាជាលក្ខណៈទម្រង់

1. **កិច្ចសន្យាព្រមព្រៀង** ៖ ជាទូទៅកិច្ចសន្យាមួយ មានសុពលភាពនៅពេលសំណើរ និងស្នីការត្រូវគ្នា។[4]
2. **កិច្ចសន្យាអាស្រ័យលើការប្រគល់វត្ថុ**៖ កិច្ចសន្យានេះ មានសុពលភាពនៅពេលប្រគល់វត្ថុ។

ឧទាហរណ៍: កិច្ចសន្យាខ្ចីប្រើ [5]

3. **កិច្ចសន្យាជាលក្ខណៈទម្រង់**៖ វាសំដៅទៅលើកិច្ចសន្យា ដែលមានសុពលភាពដោយផ្អែកទៅលើទម្រង់ជាក់លាក់ជាកំណត់។ **ឧទាហរណ៍:** ការផ្ទេរលទ្ធកម្មលើកម្មសិទ្ធិ តាមរយៈកិច្ចសន្យាមានសុពលភាពលុះត្រាធ្វើជាលិខិតយថាភូត។[6]

១.១.៥. កិច្ចសន្យាអនុវត្តម្តង / កិច្ចសន្យាអនុវត្តបន្តបន្ទាប់

1. កិច្ចសន្យាអនុវត្តម្តង គឺជាកិច្ចសន្យាដែលអនុវត្តតែម្តង គឺត្រូវបានបញ្ចប់តែម្តង។ **ឧទាហរណ៍:** កិច្ចសន្យាលក់ទិញត្រូវបញ្ចប់ ជាទូទៅនៅពេលដែលអ្នកលក់ប្រគល់ទំនិញ រីឯអ្នកទិញប្រគល់ប្រាក់។
2. កិច្ចសន្យាអនុវត្តបន្តបន្ទាប់ គឺជាកិច្ចសន្យាដែលការអនុវត្តកាតព្វកិច្ចត្រូវបានធ្វើឡើងនៅក្នុងអំឡុងពេលវែង វាមានន័យថា យើងអាចពន្លាការអនុវត្តបាន។ **ឧទាហរណ៍:** កិច្ចសន្យាជួល. កិច្ចសន្យាអាណត្តិ គឺជាកិច្ចសន្យាអនុវត្តបន្តបន្ទាប់។

១.២. លក្ខខណ្ឌដើម្បីបង្កើតអានុភាពនៃកិច្ចសន្យា

កិច្ចសន្យា មានអានុភាពនៅពេលដែលសំណើ និងស្នីការត្រូវគ្នា។ [7] ប៉ុន្តែនៅក្នុងករណីដែលការបង្ហាញឆន្ទៈមានវិការៈ ឬខ្លឹមសារនៃសកម្មភាព [8] នេះផ្ទុយនឹងច្បាប់ ឬភាពត្រឹមត្រូវនៅក្នុងសង្គម នោះអានុភាពនឹងត្រូវ

[4] មាត្រា ៣៣៦ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី ២០០៧

[5] មាត្រា ៦២៦ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី ២០០៧

[6] មាត្រា ៣៣៦ កថាខណ្ឌទី ២ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី ២០០៧

បានបដិសេធដោយក្រមរដ្ឋប្បវេណី។ ដូចនេះ ដើម្បីឱ្យកិច្ចសន្យាមួយមានសុពលភាព និងកិច្ចសន្យានោះត្រូវបំពេញនូវលក្ខខណ្ឌចាំបាច់ គឺសំណើ នឹងស្វីការត្រូវគ្នា និងលក្ខខណ្ឌគ្រប់គ្រាន់គឺ លក្ខខណ្ឌទូទៅទាក់ទងនឹងភាគី (១.២.១) និង លក្ខខណ្ឌទូទៅទាក់ទងនឹងខ្លឹមសារ (១.២.២)។

១.២.១. លក្ខខណ្ឌទូទៅទាក់ទងនឹងភាគី

លក្ខខណ្ឌទូទៅទាក់ទងនឹងភាគីដើម្បីឱ្យកិច្ចសន្យាមានសុពលភាព គឺភាគីត្រូវមានសមត្ថភាពទទួលសិទ្ធិ ត្រូវមានសមត្ថភាពខាងឆន្ទៈ ត្រូវមានសមត្ថភាពក្នុងការធ្វើសកម្មភាព និងគ្មានវិការៈក្នុងការបង្ហាញឆន្ទៈ។ ការកម្រិតលក្ខខណ្ឌបែបនេះ ក្នុងគោលបំណងដើម្បីការពារកុំឱ្យមានការខូចខាតដល់កិច្ចការជំនួញរបស់ជនទាំងឡាយដែលខ្វះសមត្ថភាពដូចបានកំណត់ខាងលើ។

ក. ភាគីត្រូវមានសមត្ថភាពទទួលបានសិទ្ធិ

សំដៅទៅលើស្ថានភាពជាក់លាក់របស់រូបវន្តបុគ្គលម្នាក់ៗដែលភាគី ក្នុងការទទួលបាននូវសិទ្ធិ ដូចជាសិទ្ធិក្នុងការបង្កើតកិច្ចសន្យា សិទ្ធិទទួលបានមរតក សិទ្ធិទាមទារសំណងខូចខាតជាដើម។ ជាគោលការណ៍ រូបវន្តបុគ្គលគ្រប់រូប មានសមត្ថភាពទទួលបាននូវសិទ្ធិបុគ្គល ដូចៗគ្នា មិនថាជនជាតិខ្មែរ ឬបរទេសឡើយ។ ប៉ុន្តែជនជាតិបរទេសមិនអាចទទួលបាន ឬកាន់កាប់នូវសិទ្ធិមួយចំនួន ដែលត្រូវបានកំណត់ឡើយ ក្នុងករណីមានបញ្ញត្តិផ្សេងនៅក្នុងច្បាប់ ឬសន្ធិសញ្ញា ឬអនុសញ្ញាអន្តរជាតិ។[9] ជាក់ស្តែង នៅក្នុងរដ្ឋធម្មនុញ្ញនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា មាត្រា ៤៤ កថាខណ្ឌទី១ បានចែងថា " មានតែរូបវន្តបុគ្គល ឬនីតិបុគ្គលដែលមានសញ្ជាតិខ្មែរទេទើបមានសិទ្ធិជាម្ចាស់កម្មសិទ្ធិលើដីធ្លី "។

ខ. ភាគីត្រូវមានសមត្ថភាពខាងឆន្ទៈ

សំដៅទៅលើភាគីដែលមានសមត្ថភាពអាចយល់ដឹង និងវិនិច្ឆ័យបានអំពីលទ្ធផលតាមផ្លូវច្បាប់នៃសកម្មភាពរបស់ខ្លួន បើមិនដូច្នោះទេសកម្មភាពនោះ អាចនឹងត្រូវលុបចោលបាន។[10]

គ. ភាគីត្រូវមានសមត្ថភាពក្នុងការធ្វើសកម្មភាព

សំដៅទៅលើជនក្រៅដែលត្រូវបានកម្រិតសមត្ថភាពធ្វើសកម្មភាព ដូចដែលបានកំណត់នៅក្នុងមាត្រា ១៦ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី។ ជនដែលត្រូវបានកម្រិតសមត្ថភាព មានបីប្រភេទ គឺអនីតិជន ជននៅក្រោមអាណាព្យាបាលទូទៅ និងជននៅក្រោមហិតូបត្ថម្ភ។ កិច្ចសន្យាដែលបង្កើតឡើងដោយជនក្រៅពីជនដែលត្រូវបានកម្រិតសមត្ថភាពក្នុងការធ្វើសកម្មភាព គឺមានសុពលភាពពេញលេញ ប្រសិនបើពុំមានមូលហេតុផ្សេងទៀតដែលនាំឱ្យមោឃៈភាព ឬមូលហេតុដែលអាចលុបចោលកិច្ចសន្យាបាន។

ឃ. ភាគីគ្មានវិការៈក្នុងការបង្ហាញឆន្ទៈ[11]

ភាពគ្មានវិការៈក្នុងការបង្ហាញឆន្ទៈ សំដៅទៅលើការបង្ហាញឆន្ទៈដែលមានសុពលភាព ដែលជាលក្ខខណ្ឌដើម្បីឱ្យកិច្ចសន្យាមានអានុភាពចងភាគីទាំងពីរ។ ក្នុងករណីដែលការបង្ហាញឆន្ទៈត្រូវបានធ្វើឡើងដោយការភាន់

---

[7] មាត្រា ៣៣៦ កថាខណ្ឌទី១ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី ២០០៧

[8] ពាក្យ « សកម្មភាព » នៅទីនេះសំដៅទៅលើកិច្ចសន្យា ឬសកម្មភាពឯតោភាគី

[9] មាត្រា ៧ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី ២០០៧

[10] មាត្រា ១៤ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី ២០០៧

[11] សូមមើលផ្នែកទី២ «វិការៈក្នុងការបង្ហាញឆន្ទៈ និងសុពលភាពនៃកិច្ចសន្យា » មាត្រា ៣៤៥ ដល់មាត្រា ៣៥៥ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី ២០០៧

ច្រឡំ ដោយការឆបោក ឬការគម្រាមកំហែង ឬការបង្ហាញឆន្ទៈមិនពិតរបស់ភាគីម្ខាងទៀត និងដោយអំពើឆ្លៀតឱកាសដោយមានគោលបំណងកេងយកចំណេញហួសហេតុ នោះគេហៅថា ការបង្ហាញឆន្ទៈដែលមានវិការៈ។ ក្នុងករណីបែបនេះ កិច្ចសន្យាអាចត្រូវលុបចោល ដោយសារមានវិការៈក្នុងការបង្ហាញឆន្ទៈ។

១.២.២. លក្ខខណ្ឌទូទៅទាក់ទងនឹងខ្លឹមសារ

ចំពោះលក្ខខណ្ឌទូទៅទាក់ទងនឹងខ្លឹមសារ មាន៤ គឺៈ

ក. ភាពច្បាស់លាស់

ប្រសិនបើកិច្ចសន្យា មានភាពមិនច្បាស់លាស់ វានឹងនាំអោយមានមោឃៈ ព្រោះខ្លឹមសារនៃកាតព្វកិច្ចក្នុងកិច្ចសន្យាមិនអាចយកទៅអនុវត្តបានតាមរយៈតុលាការ។

ឧទាហរណ៍ លោក **ក** បានសន្យាថា បើ **ខ** អាយុ ១៨ឆ្នាំ លោក **ក** នឹងធ្វើអ្វីៗល្អដល់ **ខ**។ ចំពោះខ្លឹមសារនៃកិច្ចសន្យាបែបនេះ តុលាការមិនអាចចេញសាលក្រម ឬ មិនអាចអនុវត្តកាតព្វកិច្ចដោយបង្ខំបានទេដោយហេតុថា ខ្លឹមសារនៃកិច្ចសន្យា មានភាពមិនច្បាស់លាស់។ ក៏ប៉ុន្តែ វាមិនមានភាពចាំបាច់ ក្នុងការសម្រេចថារាល់ខ្លឹមសារទាំងអស់នៅក្នុងកិច្ចសន្យា ត្រូវតែមានភាពច្បាស់លាស់នោះទេ។ វាគឺមានលក្ខណៈគ្រប់គ្រាន់ដែលបង្ហាញពីភាពច្បាស់លាស់ ប្រសិនបើផ្នែកសំខាន់នៃកិច្ចសន្យា អាចត្រូវបានបង្ហាញអោយឃើញច្បាស់លាស់តាមរយៈការបកស្រាយ។ ដូចនេះ ភាពច្បាស់លាស់នៅទីនេះ ភាពច្បាស់លាស់នៅទីនេះ គឺសំដៅតែ **ផ្នែកសំខាន់នៃកិច្ចសន្យា** តែប៉ុណ្ណោះ។

ឧទាហរណ៍ កិច្ចសន្យាលក់ទិញរវាង **ក** និង **ខ** មិនបានកំណត់ថ្លៃ។ កិច្ចសន្យានេះ មិនត្រូវបានចាត់ទុកជាមោឃៈ ជាចាំបាច់នោះទេ ប្រសិនបើពួកគាត់ បានព្រមព្រៀងអំពីវិធីកំណត់ថ្លៃទិញ នៅពេលអនាគត[12] ឬនិយាយម្យ៉ាងទៀត ភាគីកំណត់ប្រាក់ថ្លៃទិញ នៅពេលអនុវត្តកិច្ចសន្យាក៏បាន មិនចាំបាច់នៅពេលបង្កើតកិច្ចសន្យាទេ។ ប្រសិនបើមានការព្រមព្រៀងអំពីកំណត់ថ្លៃទិញ ប៉ុន្តែភាគីមិនមានការឯកភាពលើតម្លៃលក់ទិញ នោះភាគីអាចប្តឹងទៅតុលាការ។ តុលាការត្រូវសម្រេចពីប្រាក់ថ្លៃទិញបាន ដោយធ្វើការពិចារណាទៅលើឆន្ទៈពិតប្រាកដរបស់ភាគី តម្លៃនៅលើទីផ្សារ និង ទំនៀមទម្លាប់នៃកិច្ចការជំនួញជាអាទិ៍។

ខ. ភាពស្របច្បាប់

ប្រសិនបើខ្លឹមសារនៃកិច្ចសន្យា ផ្ទុយនឹងបញ្ញត្តិដែលអនុវត្តដោយបង្ខំណាមួយនោះ វាត្រូវបានចាត់ទុកជាមោឃៈ។ [13] បញ្ញត្តិដែលអនុវត្តដោយបង្ខំ គឺសំដៅទៅលើបញ្ញត្តិដែលបដិសេធរាល់អានុភាពនៃសកម្មភាពគតិយុត្តិដែលបានធ្វើឡើងផ្ទុយនឹងបញ្ញត្តិនេះ។ **ឧទាហរណ៍** នៅក្នុងករណីដែលគូភាគី បានព្រមព្រៀងគ្នាថា ភាគីម្ខាង មិនអាចលុបចោលកិច្ចសន្យាបានទេ ទោះបីជាគាត់បានបង្ហាញឆន្ទៈដោយសារគំរាមកំហែងក៏ដោយ ការព្រមព្រៀងបែបនេះ ត្រូវបានចាត់ទុកជា មោឃៈ ព្រោះវាផ្ទុយនឹងបញ្ញត្តិដែលអនុវត្តដោយបង្ខំ។

គ. ភាពសមស្របតាមស្ថានភាពសង្គម

ភាពសមស្របតាមស្ថានភាពសង្គម វាមានន័យថា ទោះបីជាភាគី បង្ហាញឆន្ទៈដោយគ្មានវិការៈក៏ដោយ ក៏កិច្ចសន្យាត្រូវបានចាត់ទុកជាមោឃៈដែរប្រសិនបើខ្លឹមសារនៃកិច្ចសន្យាផ្ទុយពីស្ថានភាពសង្គម ទំនៀមទម្លាប់ល្អ។[14]

---

[12] មត្រា ៥២១ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី ២០០៧

[13] មាត្រា ៣៥៤ ចំណុច កថាខណ្ឌទី១.ក នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី

[14] មាត្រា ៣៥៤ ចំណុច កថាខណ្ឌទី១.ខ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី

ឃ. គ្មានការបង្ហាញឆន្ទៈមិនពិត

លក្ខខណ្ឌនេះ សំដៅកិច្ចសន្យាអាចមានអានុភាពបានលុះត្រាតែគ្មានការបង្ហាញឆន្ទៈមិនពិត។ មានន័យថា បើកិច្ចសន្យាធ្វើឡើងដោយមានការឃុបឃិតជាមួយភាគីម្ខាងទៀត ត្រូវចាត់ទុកជាមោឃៈ។[15]

ឧទាហរណ៍ លោក **ក** លក់ដីទៅលោក **ខ** ដោយឃុបឃិតគ្នា នៅក្នុងគោលបំណងបញ្ចៀសនូវការរឹបអូសពីម្ចាស់បំណុល។ បន្ទាប់មក **ក** បានផ្ទេរការចុះបញ្ជីនៃដីទៅអោយ **ខ**។ នេះគឺជាការបង្ហាញឆន្ទៈមិនពិត។ នៅក្នុងករណីនៃការបង្ហាញឆន្ទៈមិនពិត កិច្ចសន្យារវាង **ក** និង **ខ** ត្រូវបានចាត់ទុកជាមោឃៈ។

ចំពោះលក្ខខណ្ឌទាំងបួននេះ លក្ខខណ្ឌចាប់ពីលេខរៀង **២** ដល់ **៤** គឺជាលក្ខខណ្ឌសំខាន់ ព្រោះមានចែងច្បាស់លាស់នៅក្នុងក្រមរដ្ឋប្បវេណី រីឯលក្ខខណ្ឌទី**១** មិនមានសរសេរនៅក្នុងច្បាប់ទេ។ ក៏ប៉ុន្តែភាពច្បាស់លាស់នៅក្នុងកិច្ចសន្យា គឺត្រូវបានទទួលស្គាល់ទៅតាមលក្ខណៈនៃកាតព្វកិច្ច។

[15] មាត្រា ៣៥៣ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី ២០០៧

ជំពូកទី ២

ការបង្កើតកិច្ចសន្យា

គោលការណ៍នៃការបង្កើតកិច្ចសន្យា

យោងតាមមាត្រា ៣៣៦ កថាខណ្ឌទី ១ កិច្ចសន្យាមានអានុភាពដោយសារសំណើ និង ស្វីការត្រូវគ្នា ។ ទន្ទឹមនឹងនេះ កិច្ចសន្យាត្រូវបានបង្កើតឡើងនៅពេលដែលដំណឹងអំពីស្វីការបានមកដល់អ្នកស្នើ។[16]

២.១. សំណើ

សំណើ គឺជាការសុំបង្កើតកិច្ចសន្យា ដែលធ្វើឡើងដោយមានឆន្ទៈភ្ជាប់ខ្លួនជាមួយនឹងចំណងគតិយុត្ត ក្នុងករណីដែលមានស្វីការរបស់ភាគីម្ខាងទៀត ចំពោះសំណើនេះ។[17]

សំណើ ត្រូវមានអានុភាព នៅពេលសំណើនោះបានដល់ភាគីម្ខាងទៀត។[18]

ពាក្យថា បានដល់មានន័យថា **ឧទាហរណ៍** ដូចជា វាមិនមានភាពចាំបាច់ដែលអ្នកទទួលសំណើបានទទួល ឬ បានបើកអានសំណើនោះទេ គឺអោយតែបានទៅដល់។ **ឧទាហរណ៍** អ្នករស់នៅជាមួយនឹងអ្នកទទួលសំណើបានទទួល ឬ សំណើ បានទៅដល់ប្រអប់សំបុត្រនៃផ្ទះអ្នកទទួលសំណើ(ភាគីម្ខាងទៀត)។

២.២. ស្វីការ

ស្វីការគឺជាការបង្ហាញឆន្ទៈ ដែលអ្នកទទួលសំណើយល់ព្រមចំពោះសំណើនោះ។[19]

ករណីសិក្សា

ក បានចុះកិច្ចសន្យាជាមួយនឹង **ខ** ក្នុងការលក់នូវនាឡិកាដៃបុរាណរបស់ **ក**។ តើនៅពេលណាមួយខាងក្រោមនេះ ចាប់ពី ១ ដល់ ៥ ដែលកិច្ចសន្យា ត្រូវបានបង្កើតឡើង?

1. **ក** បានផ្ញើសំបុត្រ នៅថ្ងៃទី១ ខែសីហា ដើម្បីផ្តល់សំណើលក់នាឡិកាដៃ ក្នុងតម្លៃ ១០០០ដុល្លារ
2. **ខ** បានទទួលសំបុត្ររបស់ **ក** ហើយ បានអាននៅថ្ងៃទី៣ ខែសីហា
3. នៅថ្ងៃទី៤ ខែសីហា **ខ** បានទូរស័ព្ទទៅ **ក** និង បាននិយាយប្រាប់ **ក** ថា គាត់នឹងប្រគល់ប្រាក់នៅផ្ទះរបស់ **ក** ដើម្បីទិញនាឡិកាដៃនោះ ក្នុងតម្លៃ១០០០ដុល្លារ។
4. **ខ** បានមកដល់ផ្ទះរបស់ **ក** និង បានបង់ប្រាក់ចំនួន ១០០០ដុល្លារ នៅថ្ងៃទី៥ ខែសីហា។ ក៏ប៉ុន្តែនាឡិកាដៃនោះ ខូច ដូច្នេះ **ខ** បានស្នើសុំអោយ **ក** ធ្វើការជួសជុល និង យកទៅប្រគល់អោយនៅផ្ទះរបស់ **ខ**។ **ក** ក៏បានយល់ព្រម។
5. **ក** បានប្រគល់នាឡិកាដៃ នៅផ្ទះរបស់ **ខ** នៅថ្ងៃទី ៨ ខែសីហា។

សេចក្តីសន្និដ្ឋាន និង មូលហេតុសំអាង

---

[16] មាត្រា ៣៤០ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី ២០០៧

[17] មាត្រា ៣៣៧ កថាខណ្ឌទី១ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី ២០០៧

[18] មាត្រា ៣៣៧ កថាខណ្ឌទី២ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី ២០០៧

[19] មាត្រា ៣៣៧ កថាខណ្ឌទី៣ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី ២០០៧

កិច្ចសន្យានេះ ត្រូវបានបង្កើតឡើងនៅក្នុង ចំណុចលេខ ៣។

កិច្ចសន្យា មានអានុភាពដោយសារសំណើ និង ស្ទីការត្រូវគ្នា[20] ហើយសំណើ ត្រូវមានអានុភាពនៅពេលសំណើនោះបានដល់ភាគីម្ខាងទៀត។[21] ដូច្នេះ សំណើរបស់ **ក** មានអានុភាពនៅថ្ងៃទី៣ ខែសីហា។ បន្ទាប់មក **ខ** បានទូរស័ព្ទទៅ **ក** ហើយបានប្រាប់ថា **ខ** យល់ព្រមទៅសំណើរបស់ **ក**។ ឬនិយាយម៉្យាងទៀត ស្ទីការរបស់ **ខ** បានដល់ **ក** ភ្លាមៗនោះដែរ។ នៅពេលនោះ កិច្ចសន្យារវាង **ក** និង **ខ** ត្រូវបានមានអានុភាព។

២.៣. សំណើមាន ឬ គ្មានកំណត់អំឡុងពេលសម្រាប់ស្ទីការ

សំណើ អាចជាសំណើដែលមាន ឬ គ្មានកំណត់អំឡុងពេលសម្រាប់ស្ទីការ។

២.៣.១. សំណើមានការកំណត់អំឡុងពេលសម្រាប់ស្ទីការ

តាមមាត្រា ៣៣៨ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី សំណើ អាចភ្ជាប់ជាមួយនឹងរយៈពេលសម្រាប់ស្ទីការ។ ប្រសិនបើវាមិនមានភាពច្បាស់លាស់ ថាតើអ្នកស្នើ បានកំណត់ថ្ងៃណាមួយនោះទេ នោះវាត្រូវគិតចាប់ពីថ្ងៃដែលសំណើត្រូវបានផ្ញើចេញ។ សំណើនេះ ត្រូវបានធ្វើឡើង ដើម្បីជាប្រយោជន៍របស់អ្នកស្នើខ្លួនឯងផ្ទាល់ ព្រោះអ្នកស្នើអាចធ្វើសំណើនេះ ទៅបុគ្គលផ្សេងទៀតបាន ប្រសិនបើគាត់មិនបានទទួលស្ទីការ នៅក្នុងអំឡុងពេលនោះ។ អ្នកស្នើមិនចាំបាច់ដកសំណើរបស់ខ្លួននៅ ក្រោយអំឡុងពេលសម្រាប់ស្ទីការនោះទេ។ ការកំណត់អំឡុងពេលពេលនេះគឺដើម្បីបញ្ជាក់អំពីឆន្ទៈរបស់អ្នកស្នើក្នុងការរង់ចាំអំឡុង ពេលសម្រាប់ស្ទីការ ហើយ ប្រសិនបើអ្នកស្នើ អាចដកសំណើនោះនៅពេលដែលគាត់ចង់ នោះអ្នកទទួលសំណើ អាចទទួលរងនូវការខូតខាតដែលមិនអាចរំពឹងទុកជាមុន។ ដូច្នេះ កថាខណ្ឌទី ២ នៃមាត្រា ៣៣៨ មិនអនុញ្ញាតអោយដកសំណើវិញបាន។ ប្រសិនបើមិនមានការឆ្លើយតបទៅនឹងសំណើនោះ ឬក៏អ្នកធ្វើស្ទីការបដិសេធទៅនឹងសំណើនៅក្នុងអំឡុងពេលនោះ សំណើនោះនឹងបាត់បង់អានុភាព។[22]

២.៣.២. សំណើដែលគ្មានកំណត់អំឡុងពេលសម្រាប់ស្ទីការ

ប្រសិនបើភាគីកំពុងនិយាយចរចារគ្នា **ឧទាហរណ៍** ដូចជា ភាគីកំពុងនិយាយទល់មុខគ្នា ឬ និយាយតាមទូរស័ព្ទ ហើយបើភាគីដែលទទួលសំណើ មិនបានឆ្លើយតបដោយភ្លាមៗ ហើយមិនផ្តល់ស្ទីការទេ[23] សំណើនោះនឹងបាត់បង់អានុភាព។

ឧទាហរណ៍: **ក** បានផ្តល់សំណើលក់ប៊ិចធម្មតាទៅអោយ **ខ** នៅពេលដែលកំពុងនិយាយគ្នា។ ប្រសិនបើ **ខ** មិនបានឆ្លើយតបភ្លាមៗនោះទេ សំណើនឹងបាត់បង់អានុភាព។

ចំពោះសំណើ ដែលភាគីមិនកំពុងនិយាយគ្នា អ្នកស្នើមិនអាចដកសំណើរបស់ខ្លួនបានទេ ក្នុងអំឡុងពេលមួយដែលសមរម្យ។[24] អ្នកស្នើអាចដកសំណើរបស់ខ្លួនបាន តែពេលដែលការជូនដំណឹងអំពីការដកសំណើ បានដល់ភាគីម្ខាងទៀត មុនពេលភាគីម្ខាងទៀត ជូនដំណឹងអំពីស្ទីការទៅអ្នកស្នើ។[25]

---

[20] មាត្រា ៣៣៧ កថាខណ្ឌទី១ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី ២០០៧

[21] មាត្រា ៣៣៧ កថាខណ្ឌទី២ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី ២០០៧

[22] មាត្រា ៣៣៨ កថាខណ្ឌទី៣ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី ២០០៧

[23] មាត្រា ៣៣៩ កថាខណ្ឌទី១ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី ២០០៧

[24] មាត្រា ៣៣៩ កថាខណ្ឌទី២ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី ២០០៧

* **អំឡុងពេលសមរម្យ** ៖ ជាការបកស្រាយតាមស្ថានភាពជាក់ស្តែង ខ្លឹមសារនៃកិច្ចសន្យា និងទំហំនៃវត្ថុជាដើម ។

ឧទាហរណ៍១ ៖ ក ផ្ញើសំណើលក់ប៊ិចរបស់ខ្លួនធ្វើអំពីមាសតាមសំបុត្រ ហើយ **ខ** មិនបានឆ្លើយតបទេ ។ ប៉ុន្តែ **ក** មិនអាចដកសំណើបានទេ គឺត្រូវទុកពេលអោយ **ខ** គិតក្នុងពេលមួយសមរម្យ។

* **ករណីលើកលែង** ៖ ការជួញដូរអចលនវត្ថុ

កិច្ចសន្យា មានអានុភាពដោយសំណើ និងស្វីការត្រូវគ្នា។[26] នេះគឺជាគោលការណ៍ទូទៅ។ ប៉ុន្តែទោះបីជាមានបញ្ញត្តិនៃកថាខណ្ឌទី១ក្នុងមាត្រា ៣៣៦ នេះក៏ដោយក៏កិច្ចសន្យាដែលភាគីម្ខាង ទទួលករណីកិច្ចធ្វើអនុប្បទាននូវកម្មសិទ្ធិ ឬករណីកិច្ចធ្វើលទ្ធកម្មនូវកម្មសិទ្ធិលើអចលនវត្ថុនឹងមានអានុភាពលុះត្រាតែបានធ្វើលិខិតយថាភូត។[27]

មូលហេតុដែលក្រមរដ្ឋប្បវេណី ចែងថា លិខិតយថាភូត តម្រូវអោយមានក្នុងការធ្វើអនុប្បទានលទ្ធកម្មនៃកម្មសិទ្ធិលើអចលនវត្ថុ គឺមានដូចខាងក្រោមៈ

១. ការពារចំពោះអ្នកដែលមានការយល់ដឹងតិចតួចចំពោះការផ្ទេរ

២. ការពារចំពោះអ្នកទិញ ឬ អ្នកដែលមានការយល់ដឹងតិចតួច

៣. មធ្យោបាយបង្ហាញភស្តុតាងសម្រាប់បញ្ជាក់ពីអត្ថិភាព និងខ្លឹមសារនៃកិច្ចសន្យា

២.៤. អានុភាពនៃកិច្ចសន្យាទ្វេភាគី

កិច្ចសន្យាទ្វេភាគី គឺជាកិច្ចសន្យាមួយ ដែលគូភាគីត្រូវមានកាតព្វកិច្ចបំពេញអោយគ្នាទៅវិញទៅមក។ ដូច្នេះភាគីនៃកិច្ចសន្យា គឺមានលក្ខណៈជិតស្និត ដោយសារតែមូលហេតុនេះ ទើបគេថាកិច្ចសន្យានេះមានលក្ខណៈទៅវិញទៅមក។

* **លក្ខណៈទៅវិញទៅមកនៃកិច្ចសន្យាទ្វេភាគី មាន៣ គឺៈ**

១. លក្ខណៈទៅវិញទៅមក ក្នុងការបង្កើតកិច្ចសន្យាទ្វេភាគី

២. លក្ខណៈទៅវិញទៅមក ក្នុងការអនុវត្តកិច្ចសន្យាទ្វេភាគី

៣. លក្ខណៈទៅវិញទៅមក នៅក្នុងអត្ថិភាពដែលត្រូវបន្ត

២.៤.១. លក្ខណៈទៅវិញទៅមកក្នុងការបង្កើតកិច្ចសន្យាទ្វេភាគី ៖ អលទ្ធភាពតាំងពីដំបូង

ទោះបីជាខ្លឹមសារនៃកិច្ចសន្យា មិនអាចសម្រេចបាន តាំងពីពេលដែលបង្កើតកិច្ចសន្យានោះក៏ដោយ ក៏កិច្ចសន្យានោះ មិនត្រូវបានចាត់ទុកថាជាមោឃៈដោយមូលហេតុនៃអលទ្ធភាពនោះដែរ។[28]

ប៉ុន្តែ បញ្ញត្តិនេះមិនរារាំងដល់ភាគីនៅក្នុងកិច្ចសន្យា ក្នុងការលុបកិច្ចសន្យាដោយការភាន់ច្រឡំឡើយប្រសិនបើលក្ខខណ្ឌនៃការភាន់ច្រឡំបានបំពេញ។

អលទ្ធភាពមាន ២ ផ្នែកៈ

---

[25] មាត្រា ៣៣៩ កថាខណ្ឌទី៣ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី ២០០៧

[26] មាត្រា ៣៣៦ កថាខណ្ឌទី១ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី ២០០៧

[27] មាត្រា ៣៣៦ កថាខណ្ឌទី២ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី ២០០៧

[28] មាត្រា ៣៥៥ កថាខណ្ឌទី១ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី ២០០៧

អលទ្ធភាពដោយផ្នែក
អលទ្ធភាពទាំងស្រុង } ស្នួរថា តើកូនបំណុលមានកំហុសដែលនាំអោយមានលទ្ធភាព

ប្រសិនបើ**អលទ្ធភាពដោយផ្នែក** កើតឡើងនោះ វាគឺជាបញ្ហានៃការទទួលខុសត្រូវនៅក្នុងធានា។

ទន្ទឹមនឹងនេះ ប្រសិនបើអលទ្ធភាពទាំងស្រុង កើតឡើងដោយសារកំហុសរបស់កូនបំណុល នោះកូនបំណុលត្រូវទទួលខុសត្រូវចំពោះការមិនអនុវត្តកាតព្វកិច្ច។

អលទ្ធភាពទាំងស្រុង: ករណីដែលកូនបំណុលពុំមានកំហុសទេ នោះម្ចាស់បំណុលមិនអាចទាមទារអោយអនុវត្តបាន ឬ មិនអាចទាមទារសំណងការខូចខាត ឬ ជម្ងឺចិត្តបានទេ។[29]

ឧទាហរណ៍: ក លក់ផ្ទះអោយ **ខ**

- លទ្ធភាពតាំងពីដំបូង មាត្រា ៤១៥ (ការលក់កាតព្វកិច្ចរបស់ភាគី)
- អលទ្ធភាពដោយសារគ្មានកំហុសរបស់កូនបំណុល មាត្រា ៤១៥ និង ៣៩៨ កថាខណ្ឌទី ២ត្រូវយកមកអនុវត្ត

២.៤.២. លក្ខណៈ " ទៅវិញទៅមក " នៅក្នុងការអនុវត្តកិច្ចសន្យាទ្វេភាគី

ក. ការតវ៉ាអោយអនុវត្តព្រមគ្នា

ក.១ តួនាទី

សិទ្ធិតវ៉ាអោយអនុវត្តព្រមគ្នារវាងភាគីកូនបំណុល និង ភាគីម្ចាស់បំណុល ដូចជាៈ ជំរុញអោយមានការអនុវត្តកាតព្វកិច្ច និង ជៀសវាងនូវការខូចខាត ក្នុងករណីមិនអនុវត្តកាតព្វកិច្ច។[30] ជាគោលការណ៍ប្រសិនបើច្បាប់ មិនបានចែងអំពីការតវ៉ាអោយអនុវត្តព្រមគ្នាក្នុងកិច្ចសន្យាអញ្ញមញ្ញនោះទេ គឺធ្វើអោយមានភាពមិនស្មើគ្នាកើតឡើង ក្នុងការអនុវត្តកាតព្វកិច្ច ពីព្រោះភាគីម្ខាងមិនមានសិទ្ធិតវ៉ា ក្នុងករណីដែលភាគីម្ខាងទៀតបានអាក់ខានមិនព្រមអនុវត្ត រឺ ព្រងើយកណ្តើយជាមួយនឹងការអនុវត្តរបស់ខ្លួន។ ឬនិយាយម៉្យាងទៀត បើគ្មានការតវ៉ាអោយអនុវត្តព្រមគ្នានោះទេ ម្ចាស់បំណុលត្រូវអនុវត្តកាតព្វកិច្ចតប ឬ រំលាយកិច្ចសន្យានៅពេលក្រោយ ក្នុងករណីដែលកូនបំណុលមិនបានអនុវត្តកាតព្វកិច្ចរបស់ខ្លួន។ នៅក្នុងករណីនេះ កូនបំណុលអាចនឹងប្រើប្រាស់ប្រាក់ដែរបានទទួល ឬ លក់នូវកម្មវត្ថុនៃកិច្ចសន្យា ហើយម្ចាស់បំណុល មិនអាចទទួលបាននូវកម្មវត្ថុដែលត្រូវបានអនុវត្តរួចរាល់ហើយ។ ដូច្នេះ ភាគីម្ខាងនៃកិច្ចសន្យាអាចប្រកែកមិនអនុវត្តកាតព្វកិច្ចរបស់ខ្លួន រហូតដល់ភាគីម្ខាងទៀតអនុវត្តកាតព្វកិច្ចរបស់ខ្លួន។ ការតវ៉ាអោយអនុវត្តព្រមគ្នា មានតួនាទីបញ្ចៀសនូវការខូចខាតនៅក្នុងករណីនេះ។

ក.២ លក្ខខណ្ឌ

នៅក្នុងមាត្រា ៣៨៦ ក៏បានចែងពីលក្ខខណ្ឌនៃការតវ៉ាអោយអនុវត្តព្រមគ្នាមួយចំនួនដូចជា៖

1) វត្តមាននៃកាតព្វកិច្ច ដែលសមមូលដែលកើតចេញពីកិច្ចសន្យាទ្វេភាគីតែមួយ
2) កាតព្វកិច្ចរបស់ភាគីម្ខាងទៀត គឺដល់ពេលកំណត់
3) ភាគីម្ខាងទៀត ទាមទារអោយអនុវត្តកាតព្វកិច្ចដោយមិនបានផ្តល់នូវការអនុវត្តកាតព្វកិច្ចរបស់ខ្លួន។

[29] មាត្រា ៣៩៨ កថាខណ្ឌទី១ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី ២០០៧

[30] មាត្រា ៣៨៦ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី ២០០៧

នៅក្នុងករណីដែលពេលសម្រាប់អនុវត្តកាតព្វកិច្ចរបស់ ភាគីម្ខាងទៀត មិនទាន់មកដល់ ភាគីនោះមិនអាចអះអាងពីការតវ៉ាអោយអនុវត្តព្រមគ្នាបានទេ។[31] ភាគីនោះមិនអាចសម្រេចនូវសិទ្ធិលើបំណុលរបស់ខ្លួន តាមរយៈការអនុវត្តដោយបង្ខំទេ ព្រោះកូនបំណុលមានផលប្រយោជន៍នៃការកំណត់ពេលវេលា។[32]

ក.៣ អានុភាព

ក.៣.១ អានុភាពជាអត្ថិភាព

ដរាបណាភាគី មានការតវ៉ាចំពោះការអនុវត្តព្រមគ្នានោះ ភាគីនឹងមិនស្ថិតក្នុងការភាពយឺតយ៉ាវទេ ទោះបីជាភាគីដែលមានការតវ៉ាអោយអនុវត្តព្រមគ្នា មិនបានអនុវត្តកាតព្វកិច្ចរបស់ខ្លួន នៅពេលកាលបរិច្ឆេទកំណត់ព្រោះ ភាគី មានសិទ្ធិស្របច្បាប់ក្នុងការបដិសេធមិនអនុវត្តកាតព្វកិច្ច នៅក្នុងស្ថានភាពនេះ។ ការយឺតយ៉ាវក្នុងការអនុវត្ត ក៏ជាប្រភេទមួយនៃការមិនអនុវត្តកាតព្វកិច្ចដែរ។ ការយឺតយ៉ាវក្នុងការអនុវត្តកើតឡើង ប្រសិនបើការកំណត់ពេល ត្រូវអនុវត្តដែលជាពេលវេលាដែលកូនបំណុល ត្រូវផ្តល់តាវកាលិកកន្លងហួស។

ការយឺតយ៉ាវក្នុងការអនុវវត្ត មាន ៣ប្រភេទ [33]៖

1) ប្រសិនបើមានកំណត់ពេលពិតប្រាកដសម្រាប់អនុវត្តកាតព្វកិច្ច នៅពេលដល់កាលកំណត់នោះ

2) ប្រសិនបើមានកំណត់ពេលមិនពិតប្រាកដ សម្រាប់អនុវត្តកាតព្វកិច្ច នៅពេលដែលកូនបំណុលដឹងថាដល់ពេលកំណត់ហើយ

3) ប្រសិនបើមិនបានកំណត់ពេលសម្រាប់អនុវត្តកាតព្វកិច្ចទេ នៅពេលដែលកូនបំណុលទទួលការទាមទារអោយអនុវត្ត។

ការទូទាត់គឺជាប្រព័ន្ធមួយដើម្បីរំលត់កាតព្វកិច្ចទេ ដោយការបង្ហាញឆន្ទៈជាឯកតោភាគីម្ខាង ដូច្នេះកាតព្វកិច្ចដែលភ្ជាប់នឹងសិទ្ធិតវ៉ា ត្រូវបានការពារមិនអោយធ្វើការទូទាត់ឡើយ។

ក.៣.២ អានុភាពកើតពីការអនុវត្តការតវ៉ាអោយអនុវត្តព្រមគ្នានៅក្នុងនីតិវិធីបណ្តឹង

ភាគីដែលមានការតវ៉ាអោយអនុវត្តព្រមគ្នា អាចអះអាងពីការតវ៉ានេះ នៅក្នុងនីតិវិធីបណ្តឹងបាន។ នៅក្នុងករណីនេះ ប្រសិនបើតុលាការ ទទួលស្គាល់នូវការតវ៉ានេះ តុលាការត្រូវចេញសាលក្រមអនុវត្ត ជាថ្នូរនឹងតាវកាលិកតប។ **ឧទាហរណ៍** ដើមចោទ **ក**បានដាក់ពាក្យបណ្តឹងចំពោះ **ខ** ដោយទាមទារអោយបង់ប្រាក់ចំនួន ៥០០០ ដុល្លារ ដែលជាប្រាក់ថ្លៃលក់រថយន្ត ហើយ **ខ** បានអះអាងពីការតវ៉ាអោយអនុវត្តព្រមគ្នា នៅក្នុងនីតិវិធីបណ្តឹង។ ប្រសិនបើតុលាការទទួលស្គាល់នូវការតវ៉ារបស់ **ខ** នោះសាលក្រម គឺសម្រេចថា ចុងចម្លើយត្រូវបង់ប្រាក់ចំនួន ៥០០០ ដុល្លារ ជាថ្នូរនឹងការប្រគល់រថយន្តរបស់ **ក**។

ករណីសិក្សា

តើ **ក** អាចបដិសេធនូវការទាមទាររបស់ **ខ** អោយផ្ទេរនូវកម្មវត្ថុ នៅក្នុងករណីខាងក្រោមនេះដែរ ឬទេ?

1) **ក** គឺជាម្ចាស់ហាងលក់ស្រាមួយកន្លែង។ អតិថិជន **ខ** បានចូលមកក្នុងហាង។ **ក** មិនដែលស្គាល់ **ខ** ទេ ។ **ខ** ស្នើទិញស្រាបៀចំនួន ១០ ដប ក្នុងតម្លៃ៦ ដុល្លារ។ **ក** បានយល់ព្រមនឹងសំណើរបស់ **ខ**

[31] មាត្រា ៣៨៦ កថាខណ្ឌទី២ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី

[32] មាត្រា ៣៣០ កថាខណ្ឌទី១ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី

[33] មាត្រា ៣៩១ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី

ហើយបានរៀបចំស្រាបៀចំនួន ១០ ដប សម្រាប់ **ខ** ។ ក៏ប៉ុន្តែ **ខ** បានប្រាប់ថា ខ្ញុំភ្លេចយកកាបូបលុយមកហើយ។ ខ្ញុំនឹងបង់ប្រាក់នៅពេលក្រោយ ឥឡូវនេះ សូមផ្តល់អោយខ្ញុំនូវស្រាបៀ ១០ ដបសិនមក។

2) នៅក្នុងករណីទី១ ខាងលើ **ខ** បានប្រាប់ទៅ **ក** ខ្ញុំយកកាបូបលុយមកជាមួយតែ ១ ដុល្លារទេ។ ខ្ញុំនឹងបង់ប្រាក់អោយ ១ ដុល្លារសិន ហើយសូមផ្តល់អោយខ្ញុំនូវស្រាបៀ ១០ដប។ ហើយខ្ញុំ នឹងបង់ប្រាក់ដែលនៅសល់នៅពេលក្រោយ។

3) **ក** បានលក់រថយន្តរបស់ខ្លួនអោយទៅ **ខ** ក្នុងតម្លៃ ៥០០០ដុល្លារ។ កាលបរិច្ឆេទនៃកាតព្វកិច្ចទាំងពីរ គឺនៅថ្ងៃទី១០ ខែកញ្ញា។ ក៏ប៉ុន្តែ **ក** និង **ខ** មិនធ្វើសំណើផ្តល់ការអនុវត្តកាតព្វកិច្ចរបស់ខ្លួន នៅកាលបរិច្ឆេទកំណត់នោះទេ។ ក្រោយមក **ខ** បានទាមទារអោយ **ក** ប្រគល់រថយន្ត ដោយមិនបានធ្វើសំណើផ្តល់ការអនុវត្តទេ។

4) **ក** បានលក់រថយន្តរបស់ខ្លួនអោយទៅ **ខ** នៅក្នុងតម្លៃ៥០០០ ដុល្លារ ហើយភាគីបានព្រមព្រៀងគ្នា **ខ** ត្រូវបង់ប្រាក់នៅថ្ងៃទី ១០ ខែកញ្ញា ហើយ **ក** ត្រូវប្រគល់រថយន្តទៅអោយ **ខ** នៅថ្ងៃទី ៣០ ខែកញ្ញា។ **ខ** បានបង់ប្រាក់នៅថ្ងៃទី ១០ ខែកញ្ញា ទៅអោយ **ក**។ ក្រោយមក **ខ** បានទាមទារអោយ **ក** ប្រគល់រថយន្តនៅថ្ងៃទី១៥ ខែកញ្ញា។

5) **ក** បានបង្កើតកិច្ចសន្យាលក់រថយន្តរបស់ខ្លួនអោយទៅ **ខ** ក្នុងតម្លៃ៥០០០ ដុល្លារ ហើយបានព្រមព្រៀងគ្នាថា **ខ** ត្រូវបង់ប្រាក់នៅថ្ងៃទី ១០ ខែ កញ្ញា និង **ក** ត្រូវប្រគល់រថយន្តនៅថ្ងៃទី ៣០ ខែកញ្ញា។ **ក** មិនបានប្រគល់ រថយន្តទៅអោយ **ខ** នៅកាលបរិច្ឆេទកំណត់នោះទេ ហើយ **ខ** បានទាមទារអោយ **ក** ប្រគល់រថយន្តនៅថ្ងៃទី ១៥ ខែកញ្ញា ដោយមិនបានធ្វើសំណើផ្តល់ការអនុវត្តកាតព្វកិច្ចរបស់ខ្លួន។

6) **នៅក្នុងករណីទី៥** ទាំង **ក** និង **ខ** មិនបានធ្វើសំណើផ្តល់ការអនុវត្តកាតព្វកិច្ច នៅកាលបរិច្ឆេទកំណត់។ បន្ទាប់នៅថ្ងៃទី ១ ខែតុលា **ខ** បានទាមទារអោយ **ក** ប្រគល់រថយន្តអោយមិនបានធ្វើសំណើផ្តល់ការអនុវត្តរបស់ខ្លួន។

*** សេចក្តីសន្និដ្ឋាន និង មូលហេតុសំអាង**

១) **ក** អាចបដិសេធការទាមទាររបស់ **ខ**

ដោយផ្អែកលើអង្គហេតុ និង មាត្រា ៣៨៦ វាគឺជារឿងធម្មតាសម្រាប់ការអនុវត្តកាតព្វកិច្ចទូទៅ នៅក្នុងកិច្ចសន្យា នៅក្នុងប្រតិបត្តិការជំនួញធម្មតា ដូចជានៅពេលដែលយើងទិញវត្ថុអ្វីមួយ យើងចាំបាច់ត្រូវបង់ប្រាក់ទៅអោយអ្នកលក់ និងអ្នកលក់នោះ ត្រូវប្រគល់វត្ថុនោះ ដោយអនុវត្តកាតព្វកិច្ចព្រមគ្នា។ ក៏ប៉ុន្តែ នៅក្នុងករណីទី១) **ខ** បានទិញស្រាបៀពី **ក** ប៉ុន្តែ **ខ** មិនបានបង់ប្រាក់ទៅ **ក** ទេ ដោយសារតែ **ខ** ភ្លេចយកកាបូបលុយមក។ ដូច្នេះ **ក** បានសិទ្ធិក្នុងការតវ៉ា និង បដិសេធមិនព្រមប្រគល់ស្រាបៀទៅអោយ **ខ** រហូតដល់ **ខ** អនុវត្តកាតព្វកិច្ចបង់ប្រាក់អោយទៅ **ក** ដោយព្រមគ្នា។

២) **ក** អាចបដិសេធការទាមទាររបស់ **ខ**

បញ្ញត្តិដែលពាក់ព័ន្ធនឹងការអនុវត្តកាតព្វកិច្ច (មាត្រា ៤៣៤ រហូតដល់មាត្រា ៤៦៣) ត្រូវយកមកអនុវត្ត ចំពោះការអនុវត្តកាតព្វកិច្ចនៃកិច្ចសន្យា។ ដោយផ្អែកលើមាត្រា ៤៤១ ម្ចាស់បំណុលមិនបានតម្រូវអោយទទួលយកនូវការសងមួយភាគនោះទេ ព្រោះការសងមួយភាគ មិនត្រូវបានចាត់ទុកថា បានបំពេញនូវគោលបំណងនៃ

កិច្ចសន្យាឡើយ។ ដូច្នេះ ទោះបីជា **ខ** បានបង់ប្រាក់ចំនួន ១ ដុល្លារ ក៏ដោយ ក៏វាមិនមែនជា " **អនុវត្តកាតព្វកិច្ចដែរ** " ហើយ **ក** អាចបដិសេធចំពោះការទាមទាររបស់ **ខ**។

៣) **ក** អាចបដិសេធការទាមទាររបស់ **ខ**

នៅក្នុងករណីនេះ កាតព្វកិច្ចទាំងពីរ ត្រូវបានចាត់ទុកថា ស្ថិតនៅក្នុងលក្ខខណ្ឌដូចគ្នា គឺកាតព្វកិច្ចមិនបានកំណត់ពេល (មាត្រា ៣៩១ កថាខណ្ឌទី ៣) ព្រោះកាតព្វកិច្ចទាំងពីរបានដល់ពេលកំណត់ដូចគ្នា។ ដូច្នេះ **ក** អាចបដិសេធការទាមទាររបស់ **ខ** បាន ប្រសិនបើ **ខ** បានទាមទារអោយ **ក** ប្រគល់រថយន្ត ដោយមិនបានធ្វើសំណើផ្តល់ការអនុវត្តកាតព្វកិច្ចរបស់ខ្លួន។

៤) **ក** អាចបដិសេធការទាមទាររបស់ **ខ**

ក មិនចាំបាច់ប្រគល់រថយន្ត រហូតដល់ថ្ងៃទី ៣០ ខែកញ្ញា។ ឬនិយាយម្យ៉ាងទៀត **ខ** មិនអាចតម្រូវអោយ **ក** អនុវត្តកាតព្វកិច្ច មុនពេលចាប់ផ្តើមនៃកាលកំណត់ បានមកដល់ឡើយ។[34] **ក** មានផលប្រយោជន៍ក្នុងការកំណត់ពេលវេលា(មាត្រា ៣៣០)។

៥) **ក** មិនអាចបដិសេធការទាមទាររបស់ **ខ**

កាតព្វកិច្ចរបស់ **ក** បានមកដល់ពេលកំណត់នៅថ្ងៃទី ១០ ខែកញ្ញា ។ វាមានន័យថា កាតព្វកិច្ចរបស់ភាគីម្ខាងទៀត បានមកដល់សម្រេច **ខ**។ ផ្ទុយទៅវិញ កាតព្វកិច្ចរបស់ **ខ** មិនទាន់ដល់ទេនៅថ្ងៃទី ១៥ ខែកញ្ញា។ ដូច្នេះ **ក** មិនអាចបដិសេធការទាមទាររបស់ **ខ** បានទេ។[35]

៦) **ក** អាចបដិសេធ/ មិនអាចបដិសេធការទាមទាររបស់ **ខ**

នៅក្នុងករណីនេះ កាតព្វកិច្ចរបស់ភាគីទាំងសងខាង ត្រូវបានចាត់ទុកថា ស្ថិតនៅក្នុងស្ថានភាពដូចគ្នាគឺកាតព្វកិច្ច មិនបានកំណត់ពេល ដូចនៅក្នុងករណីទី៣) ដែរ។ ក៏ប៉ុន្តែនៅក្នុងករណីនេះ **ក** មានកាតព្វកិច្ច ដែលត្រូវអនុវត្តមុន **ខ**។ ក្រោយកាលបរិច្ឆេទកំណត់ **ក** ត្រូវទទួលខុសត្រូវចំពោះការយឺតយ៉ាវក្នុងការអនុវត្ត។ បញ្ហា គឺនៅត្រង់ថា តើ វា មានភាពយុត្តិធម៌ដែរ ឬ អត់ ដែលអនុញ្ញាតឱ្យជន ដូចជា **ក** ធ្វើការបដិសេធការទាមទាររបស់ **ខ** ដោយផ្អែកលើការតវ៉ាអោយអនុវត្តព្រមគ្នា។

មានគំនិតចំនួនពីរ។ **ទី១** គឺ គំនិតដែលបដិសេធនូវការតវ៉ាអោយអនុវត្តព្រមគ្នារបស់ **ក** ព្រោះ **ក** មានកាតព្វកិច្ចដែលតម្រូវអោយអនុវត្តមុន **ខ** ។ **ទី២** គឺមានគំនិតដែលគាំទ្រដល់តវ៉ាអោយអនុវត្តព្រមគ្នារបស់ **ក** ព្រោះមាត្រា ៣៨៦ តម្រូវអោយមានតែ ការមកដល់នៃពេលវេលានៃការអនុវត្តកាតព្វកិច្ចទាំងពីរ។ ជាងនេះទៅទៀតវាហាក់ដូចជាអយុត្តិធម៌ ប្រសិនបើ **ក** ត្រូវអនុវត្តកាតព្វកិច្ចមុន **ខ** ទោះបីជាមានការព្រួយបារម្ភគួរអោយកត់សម្គាល់ថា **ខ** នឹងមិនអនុវត្តកាតព្វកិច្ចតាមខ្លឹមសារនៃកាតព្វកិច្ច។

ខ. ការតវ៉ាដោយមានការបារម្ភ

មាត្រា ៣៨៧ បានចែងថា " ភាគីដែលត្រូវអនុវត្តកាតព្វកិច្ចជាមុន នៅក្នុងកិច្ចសន្យាអញ្ញមញ្ញ អាចប្រកែកមិនព្រមអនុវត្តកាតព្វកិច្ចរបស់ខ្លួនបាន ក្នុងករណីដែលមានការបារម្ភដែលគួរអោយកត់សម្គាល់ថា ភាគីម្ខាងទៀត

[34] មាត្រា ៣២៩ កថាខណ្ឌទី១ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី ២០០៧

[35] មាត្រា ៣៨៦ កថាខណ្ឌទី២ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី ២០០៧

នឹងមិនអនុវត្តតាមខ្លឹមសារនៃកាតព្វកិច្ច។ ប៉ុន្តែ បញ្ញត្តិនេះ មិនត្រូវយកមកអនុវត្តឡើយ ចំពោះករណីដែលភាគីម្ខាងទៀត ដាក់ប្រាតិភោគ ឬ ចាត់ចែងវិធានការផ្សេងទៀតដើម្បីរំលត់ការបារម្ភនោះ ”។

ឧទាហរណ៍ៈ **ក** បានលក់រថយន្តអោយទៅ **ខ** នៅថ្ងៃទី ៣១ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ ២០១០ ហើយ ពួកគាត់ បានព្រមព្រៀងគ្នាថា **ក** ត្រូវប្រគល់រថយន្តរបស់ខ្លួន នៅថ្ងៃទី ៥ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ ២០១០ ហើយ **ខ** ត្រូវបង់ប្រាក់អោយ **ក** នៅថ្ងៃទី១២ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ ២០១០។ ក៏ប៉ុន្តែ នៅថ្ងៃទី១ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ២០១០ **ខ** បានក្ស័យធន។

ក្នុងករណីនេះ **ក** មានការបារម្ភចំពោះការអនុវត្តកាតព្វកិច្ចរបស់ខ្លួន ដោយលើកមូលហេតុ **ខ** បានក្ស័យធន។ ឆ្លើយតបនឹងការលើកឡើងនេះ **ក** គឺជាភាគី ដែលអាចអះអាងពីការតវ៉ាដោយមានការបារម្ភ និង បដិសេធក្នុងការអនុវត្តកាតព្វកិច្ចរបស់ខ្លួន។

ផ្ទុយទៅវិញ បើ **ខ** បានដាក់ប្រាតិភោគ គឺ **ក** មិនអាចបដិសេធការអនុវត្តកាតព្វកិច្ចរបស់គាត់បានឡើយ។

ខ.១ តួនាទីនៃការតវ៉ាដោយមានការបារម្ភ

1. ភាពអយុត្តិធម៌ នឹងកើតមាន ក្នុងករណីដែលមានការបារម្ភគួរអោយកត់សម្គាល់ថា **ខ** នឹងមិនអនុវត្តកាតព្វកិច្ចបាន តែបែរជាបង្ខំអោយ **ក** ធ្វើការអនុវត្តកាតព្វកិច្ច។
2. ជួយអោយ ក ជៀសផុតពីការខូចខាត នៅក្នុងករណីដែល ខ ពុំអាចអនុវត្តកាតព្វកិច្ចបាន។

ខ. ២ លក្ខខណ្ឌនៃការតវ៉ាដោយមានការបារម្ភ

1. មានវត្តមាននៃកាតព្វកិច្ចដែល ភាគីម្ខាងនៃកិច្ចសន្យាទទួលភាគីតម្រូវអោយអនុវត្តមុនភាគីម្ខាងទៀត
2. មានការបារម្ភគួរអោយកត់សម្គាល់ថា ភាគីម្ខាងទៀត មិនអនុវត្តតាមខ្លឹមសារនៃកិច្ចសន្យា

មូលហេតុនៃការបារម្ភដែលអាចកើតមានដូចជាៈ

- ក្ស័យធន
- អសាធនីយន៍
- កង្វះទ្រព្យធននៅក្នុងរយៈពេលខ្លី

លើសពីនេះទៀត ករណីខាងក្រោមនេះ ក៏អាចចាត់ទុកថាជាការបារម្ភដែលមិនមែនជាសេដ្ឋកិច្ចៈ

- ការលាឈប់របស់ជំនួយការដ៏សំខាន់ណាម្នាក់
- ការចេញនូវបំរាមថ្មីរបស់រដ្ឋាភិបាល ដែលហាមឃាត់នូវការនាំចូលវត្ថុធាតុដើមដ៏សំខាន់

ឧទាហរណ៍ៈ ក បានលក់វត្ថុសិល្បៈទៅអោយ **ខ** ដោយមាន **គ** ជាអ្នកធ្វើវត្ថុសិល្បៈនោះអោយ ដែលសិប្បករគ្មានអ្នកជំនួស។ ក្រោយពីធ្វើកិច្ចសន្យាហើយ **គ** មកជំនួសនោះនឹងនាំអោយមានការរំលត់ការបារម្ភ ដោយការចាត់វិធានការណ៍ ក្រៅពីការដាក់ប្រាតិភោគ។

ដូច្នេះ ការបារម្ភនោះ មិនត្រឹមតែផ្តោតទៅលើបញ្ហាសេដ្ឋកិច្ចនោះទេ គឺថែមទាំងផ្តោតទៅលើបញ្ហាមិនមែនសេដ្ឋកិច្ចផងដែរ ដូចជា កត្តាមនុស្ស។ វាមានន័យថា ប្រសិនបើភាគីម្ខាង បានអនុវត្តកាតព្វកិច្ចរួចហើយនោះ ការតវ៉ាដោយមានការបារម្ភ ក៏ពុំអាចកើតមានឡើយ លើកលែងតែ ករណីភាគីទាំងសងខាង ពុំទាន់មានភាគីណាមួយអាចឈានទៅសម្រេចការអនុវត្តកាតព្វកិច្ចបាន។

3. ភាគីម្ខាងទៀត មិនបានផ្តល់នូវប្រាតិភោគ ឬ ចាត់ចែងវិធានការណ៍ ដើម្បីរំលត់ការបារម្ភ

ប្រាតិភោគក្នុងករណីនេះ មិនកំណត់ន័យត្រឹមការដាក់ប្រាតិភោគ ដោយវត្ថុដូចជា ការបញ្ចាំ ឬ ហ៊ីប៉ូតែក គឺថែមទាំងជាប្រាតិភោគដោយបុគ្គលផងដែរ ដូចជាអ្នកធានា។

ឧទាហរណ៍ទី១៖ ក បានលក់រថយន្តរបស់ខ្លួនអោយទៅ **ខ** ហើយ ពួកគាត់បានព្រមព្រៀងគ្នាថា **ក** ត្រូវប្រគល់រថយន្តនោះ នៅមុនការបង់ប្រាក់ ។ ទោះបីជា **ខ** បានក្ស័យធននៅពេលដែលអនុវត្តកាតព្វកិច្ចរបស់ **ក** ក៏ដោយ ក៏ **ក** មិនអាចអះអាងពីការតវ៉ាដោយមានការបារម្ភ នៅក្នុងករណីដែល **ខ** រកអ្នកធានា។

ឧទាហរណ៍ទី២៖ ក បានព្រមព្រៀងលក់ផលិតផលសិល្បៈទៅអោយ **ខ** ដោយមាន **គ** គឺជាសិប្បករម្នាក់ដ៏សំខាន់។ មិនទាន់បានធ្វើផង **គ** បានទទួលមរណភាព។ ក៏ប៉ុន្តែ **ក** មិនអាចអះអាងពីការតវ៉ាដោយមានការបារម្ភទេ ប្រសិនបើ **ខ** បានជួលសិប្បករថ្មី **ឃ** ដែលមានទឹកដៃដូច **គ** ដែរ។

ក្នុងឧទាហរណ៍ទី១ និងទី ២ គឺស្ថិតនៅក្នុងករណី **<u>រំលត់ការបារម្ភ</u>**។

គ. អានុភាពនៃការតវ៉ាដោយមានការបារម្ភ

១). ដរាបណា ភាគីមានការតវ៉ាដោយមានការបារម្ភ គាត់អាចបដិសេធការអនុវត្តកាតព្វកិច្ចបាន រហូតដល់ភាគីម្ខាងទៀត បានផ្តល់នូវប្រាតិភោគ ឬ ចាត់ចែងវិធានការណ៍ផ្សេងៗ ដើម្បីរំលត់ការបារម្ភនោះ។

ឧទាហរណ៍៖ ក បានលក់រថយន្តរបស់ខ្លួនទៅអោយ **ខ** នៅថ្ងៃទី ១៥ ខែតុលា ឆ្នាំ ២០១០ ដោយបានព្រមព្រៀងគ្នាថា **ក** ត្រូវប្រគល់រថយន្តនៅ ថ្ងៃទី ២៥ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ ២០១០ ហើយ **ខ** ត្រូវបង់ប្រាក់ថ្លៃទិញនៅថ្ងៃទី ១ ខែធ្នូ ឆ្នាំ២០១០។ ក៏ប៉ុន្តែ **ខ** បានក្ស័យធន នៅក្រោយពេលបង្កើតកិច្ចសន្យា។

ក្នុងករណី **ក** បានលើកឡើងពីតវ៉ាដោយមានការបារម្ភ ប្រសិនបើ **ខ** ចាត់វិធានការរំលត់ការបារម្ភនៅមុនថ្ងៃទី២៥ ខែវិច្ឆិកា នោះ**ក** មិនអាចអះអាងពីការតវ៉ាដោយមានការបារម្ភទេ ហើយគាត់ ត្រូវទទួលខុសត្រូវចំពោះការយឺតយ៉ាវនៅក្នុងការអនុវត្ត ប្រសិនបើ **ក** មិនអនុវត្តកាតព្វកិច្ចរបស់ខ្លួននៅថ្ងៃទី២៥ ខែវិច្ឆិកា។

ម៉្យាងវិញទៀត ប្រសិនបើ **ខ** មិនបានដាក់ប្រាតិភោគ ឬ ចាត់វិធានការណ៍ដើម្បីរំលត់ការបារម្ភ នៅមុន ថ្ងៃទី២៥ ខែវិច្ឆិកា ទេ **ក** មិនត្រូវទទួលខុសត្រូវចំពោះការយឺតយ៉ាវក្នុងការអនុវត្តទេ។

២). ភាគីដែលមានការតវ៉ាដោយមានការបារម្ភ អាចអះអាងពីការតវ៉ានេះ នៅក្នុងនីតិវិធីបណ្តឹង។

នៅក្នុងករណីដែល **ខ** បានអះអាងដោយតវ៉ាតបថា ខ្លួនបានផ្តល់នូវប្រាតិភោគគ្រប់គ្រាន់ហើយ ឬ បានចាត់វិធានការណ៍ ដើម្បីរំលត់ការបារម្ភហើយ នោះតុលាការ ត្រូវច្រានចោលការទាមទាររបស់ **ក** នៅក្នុងសាលក្រម។

២.៤.៣. លក្ខណៈទៅវិញទៅមក នៅក្នុងអត្ថិភាពដែលត្រូវបានបន្ត

ក. គោលគំនិតនៃការទទួលបន្ទុកហានិភ័យ

ឧទាហរណ៍៖ **ក** បានលក់នាឡិកាមួយតម្លៃ ១០០ ដុល្លារអាមេរិកទៅអោយ **ខ**។ ប្រសិនបើ **ក** បានបំផ្លាញនាឡិកានោះដោយចេតនា។ តើ **ក** នឹងមានផលវិបាកយ៉ាងដូចម្តេច?

- ការអនុវត្តដោយបង្ខំ
- ទាមទារការខូចខាត
- ការរំលាយកិច្ចសន្យា

} ជាការសង្គ្រោះទូទៅដែល **ខ** ទាមទារបាន។

ករណីនាឡិកាបុរាណ មិនអាចជំនួសបាន ហើយជាវត្ថុជាក់លាក់

- **ខ** មិនអាចទាមទារការអនុវត្តដោយបង្ខំបានទេ
- **ខ** អាចទាមទារការខូចខាតបាន
- **ខ** អាចរំលាយកិច្ចសន្យាបាន

នៅក្នុងករណីដែល **ខ** ជ្រើសរើសយកការទាមទារសំណងនៃការខូចខាត កាតព្វកិច្ចក្នុងការប្រគល់វត្ថុដែល **ក** ត្រូវអនុវត្ត ត្រូវប្តូរទៅជាសងការខូចខាត។

នៅក្នុងករណីដែល មានកំហុសនៃការបំពានកិច្ចសន្យាធ្ងន់ធ្ងរ នោះ **ក** អាចរំលាយកិច្ចសន្យាបាន [36] និង ទាមទារសំណងនៃការខូចខាត ក៏ប៉ុន្តែមិនអាចទាមទារសំណងនៃការខូចខាតបានទេ។ ក៏ប៉ុន្តែ មិនអាចទាមទារសំណងនៃការខូចខាតបានទេ។[37] ហើយបន្ទាប់មក ចុះចំពោះករណីដែល **ក** មិនមានកំហុសចំពោះអលទ្ធភាពនៅក្នុងអនុវត្តកិច្ចសន្យា តើវា នឹងទៅជាយ៉ាងណា?

នៅក្នុងករណីនៃកិច្ចសន្យាទ្វេភាគី ភាគីទាំងសងខាង គឺមានកាតព្វកិច្ច និង សិទ្ធិទាមទារចំពោះគ្នា ទៅវិញទៅមក។

ឧទាហរណ៍៖ អ្នកលក់ **ក** មានកាតព្វកិច្ចផ្ទេរកម្មវត្ថុ (**ក**) និង សិទ្ធិទាមទារអោយបង់ប្រាក់ (**គ**)។ ទន្ទឹមនឹងនេះ **ខ** មានកាតព្វកិច្ចបង់ប្រាក់ (**ឃ**) និងសិទ្ធិទាមទារអោយផ្ទេរ (**ខ**)។ នៅក្នុងទំនាក់ទំនងនេះ កាតព្វកិច្ចផ្ទេរ (**ក**) និង សិទ្ធិទាមទារអោយផ្ទេរ (**ខ**) ហើយនិង កាតព្វកិច្ចបង់ប្រាក់ (**ឃ**) និងសិទ្ធិទាមទារអោយបង់ប្រាក់ (**គ**) គឺដូចជា " មុខពីរនៅលើកាក់តែមួយ "។ ដូច្នេះ ប្រសិនបើកាតព្វកិច្ចផ្ទេរ (**ក**) ត្រូវរលត់ នោះ សិទ្ធិទាមទារ អោយផ្ទេរ (**គ**) ក៏ត្រូវរលត់ដែរ។

ដោយផ្អែកតាមមាត្រា ៤១៥ ប្រសិនបើកូនបំណុល គ្មានកំហុសចំពោះអលទ្ធភាពក្នុងការអនុវត្តកាតព្វកិច្ច នោះ កាតព្វកិច្ច ត្រូវរលត់ ហើយម្ចាស់បំណុលមិនអាចទាមទារតាវកាលិកបានទេ។ " **កូនបំណុល** " នៅទីនេះ សំដៅទៅលើបុគ្គល ដែលត្រូវទទួលបន្ទុកកាតព្វកិច្ចផ្ទេរកម្មវត្ថុ និង " **ម្ចាស់បំណុល** " សំដៅទៅលើភាគីម្ខាងទៀត។ ដូច្នេះប្រសិនបើ កម្មវត្ថុនៃកិច្ចសន្យាលក់ទិញ ត្រូវបានខូតខាតដោយគ្មានកំហុសរបស់ **ក** នោះ កាតព្វកិច្ចផ្ទេរ (**ក**) ត្រូវរលត់ ហើយ **ខ** មិនអាចទាមទារការផ្ទេរ (**ខ**) កម្មវត្ថុបានទៀតទេ។

បន្ទាប់មក តើវានឹងទៅជាយ៉ាងណាចំពោះតាវកាលិកតប? តើ **ក** អាចទាមទារ **ខ** បង់ប្រាក់បានដែរ ឬទេនៅក្នុងករណីខាងលើ? បញ្ហានៃ " បន្ទុកហានិភ័យ " សំដៅទៅលើ " តើនរណាដែលទទួលបន្ទុលហានិភ័យប្រសិនបើ កាតព្វកិច្ចផ្ទេរក្លាយជាអលទ្ធភាព? កូនបំណុល ឬម្ចាស់បំណុល? " ឬ និយាយម៉្យាងទៀត នៅក្នុងករណីដែលកម្មវត្ថុដែលត្រូវធ្វើការផ្ទេរ ត្រូវបានធ្វើអោយខូតខាត ដោយគ្មានកំហុសរបស់ភាគីទាំងសងខាង នោះ កាតព្វកិច្ចតប ត្រូវរលត់ ឬអត់។

ទាក់ទងនឹងចំណុចនេះ គឺមានគោលគំនិតចំនួនន ២

(១). គោលគំនិត ដែលតាវកាលិកតបត្រូវរលត់

នៅក្នុងករណីខាងលើ ប្រសិនបើកាតព្វកិច្ចបង់ប្រាក់របស់ **ខ** ត្រូវរលត់ នោះ**ខ** មិនបង់ប្រាក់ថ្លៃទិញទៀតទេ។ វាមានន័យថា **ក** គឺជាអ្នកបាត់បង់ផលប្រយោជន៍។ វាមានន័យថា **ក** ត្រូវទទួលបន្ទុកហានិភ័យ។

(២). គោលគំនិត ដែលតាវកាលិកតប មិនត្រូវបានរលត់

[36] មាត្រា ៤០៨ ក្រមរដ្ឋប្បវេណី

[37] មាត្រា ៣៩៨ កថាខណ្ឌទី១ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី ២០០៧

ប្រសិនបើតាវកាលិកតប មិនត្រូវរលត់ **ខ** នៅតែមានកាតព្វកិច្ចបង់ប្រាក់ ទោះបីជាកម្មវត្ថុនៃកិច្ចសន្យាត្រូវបានធ្វើអោយខូចខាត និង អលទ្ធភាពក្នុងការផ្ទេរ ។ វាមានន័យថា ម្ចាស់បំណុលត្រូវទទួលបន្ទុកហានិភ័យ។ វាគឺអាស្រ័យទៅលើប្រភេទនៃកម្មវត្ថុដែលគំនិតត្រូវយកមកអនុវត្ត។

ដោយយោងទៅលើ មាត្រា ៤១៦ កថាខណ្ឌទី ១ ក្នុងកិច្ចសន្យាអញ្ញមញ្ញ ដែលមានអត្ថន័យផ្ទេរកម្មសិទ្ធិលើវត្ថុដែលបានកំណត់ជាក់លាក់ ក្នុងករណីដែលកម្មវត្ថុនៃកិច្ចសន្យា ត្រូវបានបាត់បង់ ឬ ខូចខាតដោយគ្មានកំហុសរបស់ភាគីទាំងសងខាងទេ កូនបំណុលត្រូវទទួលបន្ទុកហានិភ័យ។

ទន្ទឹមនឹងនេះ ដោយផ្អែកទៅលើមាត្រា ៤១៦ កថាខណ្ឌទី ២ ចំពោះហានិភ័យដោយសារការបាត់បង់ ឬ ខូចខាតវត្ថុជាកម្មវត្ថុនៃកិច្ចសន្យា ត្រូវផ្ទេរទៅម្ចាស់បំណុលនៅក្នុងលក្ខខណ្ឌកំណត់មួយចំនួន។ ឧទាហរណ៍ **ក** បានប្រគល់នាឡិកានៅផ្ទះរបស់ **ខ** តាមកាលបរិច្ឆេទកំណត់ ។ ក៏ប៉ុន្តែ **ខ** បដិសេធមិនព្រមយកនាឡិកានោះដោយមិនមានមូលហេតុត្រឹមត្រូវ។ ក្រោយមក នាឡិកានោះត្រូវបានធ្វើអោយខូចខាត ហើយកាតព្វកិច្ចប្រគល់ក្លាយជា អលទ្ធភាព។ ក្នុងករណីនេះ នៅពេលដែល **ក** បានប្រគល់នាឡិកា ហានិភ័យ ក៏ត្រូវបានផ្ទេរមកដែរដោយផ្អែកទៅលើ មាត្រា៤១៦ កថាខណ្ឌទី ២ ចំណុច **ខ**។ ដូច្នេះ **ខ** ត្រូវបង់ប្រាក់ថ្លៃទិញ ទោះបីជា **ខ** មិនបានទទួលយកនាឡិកាក៏ដោយ។

ជាងនេះទៅទៀត ដោយផ្អែកទៅលើ មាត្រា ៤១៨ កថាខណ្ឌទី ១ ចំពោះកិច្ចសន្យាអញ្ញមញ្ញ ដែលមានគោលបំណងផ្ទេរកម្មសិទ្ធិលើវត្ថុ ដែលមិនបានកំណត់ជាក់លាក់ ក្នុងករណីវត្ថុដែលត្រូវផ្តល់មិនទាន់បានកំណត់ ទោះបីជាវត្ថុដែលខ្លួន បានរៀបចំដើម្បីអនុវត្តបាត់បង់ដោយគ្មានកំហុសរបស់ខ្លួនក៏ដោយ ក៏កាតព្វកិច្ចនោះ មិនត្រូវរលត់ដែរ ។ ឬនិយាយម្យ៉ាងទៀត នៅក្នុងករណីនេះ កូនបំណុលត្រូវទទួលបន្ទុកហានិភ័យ។

ជំពូកទី ៣

ការរំលាយកិច្ចសន្យា

៣.១. ប្រភេទនៃការរំលាយកិច្ចសន្យា

ការរំលាយកិច្ចសន្យា សំដៅទៅលើ សកម្មភាពឯកតោភាគី ដែលធ្វើឱ្យភាគីទាំងសងខាងរួចផុតពីករណីកិច្ចរបស់ខ្លួន នៅក្នុងកិច្ចសន្យា លើកលែងតែករណីកិច្ចសងការខូចខាត។[38] ការរំលាយកិច្ចសន្យា ធ្វើឱ្យមានអានុភាពជាឯកតោភាគី ហើយមិនចាំបាច់មានការព្រមព្រៀងពីភាគីម្ខាងទៀតទេ ព្រោះវា គឺជាសកម្មភាពឯកតោភាគី។[39]

៣.១.១. សិទ្ធិរំលាយកិច្ចសន្យា ដែលបានកំណត់ដោយនៅក្នុងច្បាប់

សិទ្ធិរំលាយកិច្ចសន្យា ដែលបានកំណត់នៅក្នុងច្បាប់ ត្រូវបានបញ្ញត្តិឡើងដោយមាត្រា ៤០៧ ដល់មាត្រា ៤១៣ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី។ **ឧទាហរណ៍** នៅក្នុងករណីដែល លោក **ក** មិនបានប្រគល់នូវវត្ថុនៅក្នុងអំឡុងពេលសមរម្យ នៅក្រោយកាលបរិច្ឆេទទេ ទោះបីជាមានការដាស់តឿនរបស់ **ខ** នោះ **ខ** អាចលើកឡើងពីការរំលាយកិច្ចសន្យាបាន។ នៅក្នុងករណីនេះការរំលាយកិច្ចសន្យារបស់ **ខ** ត្រូវបានអនុវត្តដោយផ្អែកលើមាត្រា ៤០៨ កថាខណ្ឌ១ ចំណុច ក នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី។

៣.១.២. សិទ្ធិរំលាយកិច្ចសន្យា ដែលបានកំណត់នៅក្នុងកិច្ចសន្យា

សិទ្ធិរំលាយកិច្ចសន្យា ដែលបានកំណត់នៅក្នុងកិច្ចសន្យា គឺជាសិទ្ធិរំលាយកិច្ចសន្យា ដែលភាគីម្ខាង ឬសងខាង អាចរំលាយកិច្ចសន្យាបានដោយផ្អែកលើកិច្ចសន្យានោះផ្ទាល់តែម្តង។ **ឧទាហរណ៍** ប្រសិនបើភាគីបានធ្វើការព្រមព្រៀងគ្នា នៅក្នុងកិច្ចសន្យាជាមុនថា " អ្នកទិញ អាចរំលាយកិច្ចសន្យាជាឯកតោភាគី នៅពេលណាក៏បាន ក្នុងរយៈពេល ១សប្តាហ៍ ក្រោយពេលប្រគល់នូវកម្មវត្ថុ " ដូច្នេះ អ្នកទិញអាចរំលាយកិច្ចសន្យា បានតាមលក្ខខណ្ឌដែលមានចែងក្នុងកិច្ចសន្យានោះផ្ទាល់តែម្តង។

អានុភាព ឬវិធីក្នុងការអនុវត្តសិទ្ធិរំលាយកិច្ចសន្យា គឺត្រូវអនុវត្តដូចគ្នាទៅនឹង សិទ្ធិរំលាយកិច្ចសន្យាដែលមានចែងនៅក្នុងច្បាប់ លើកលែងតែ ភាគី បានព្រមព្រៀងគ្នាផ្សេងពីនេះ។[40]

៣.១.៣. សិទ្ធិរំលាយកិច្ចសន្យា ដោយផ្អែកលើបញ្ញត្តិពិសេស

បញ្ញត្តិមួយចំនួននៅក្នុង កិច្ចសន្យាសំខាន់ៗ បានចែងអំពីសិទ្ធិរំលាយកិច្ចសន្យាពិសេស នៅក្នុងកិច្ចសន្យានីមួយៗ។

៣.២. ប្រព័ន្ធប្រហាក់ប្រហែល ទៅនឹងការរំលាយកិច្ចសន្យា

វាមានប្រព័ន្ធមួយចំនួន ដែលមានលក្ខណៈស្រដៀងគ្នាទៅនឹងការរំលាយកិច្ចសន្យា ប៉ុន្តែ វាមិនមែនជាការរំលាយកិច្ចសន្យានោះទេ។

---

[38] មាត្រា ៤១១ កថាខណ្ឌទី១ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី ២០០៧

[39] មាត្រា ៣១២ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី ២០០៧

[40] មាត្រា ៤១៤ កថាខណ្ឌទី១ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី ២០០៧

៣.២.១. ការរំលាយកិច្ចសន្យាដោយការព្រមព្រៀង

ការរំលាយកិច្ចសន្យាដោយការព្រមព្រៀង មានន័យថាការរំលាយកិច្ចសន្យាដោយផ្អែកទៅលើ ការព្រមព្រៀងថ្មីរបស់ភាគី នៅក្នុងករណីដែលភាគី មិនបានចែងអំពីការរំលាយកិច្ចសន្យានេះ នៅក្នុងកិច្ចសន្យារបស់ខ្លួន។ **ឧទាហរណ៍** អ្នកទិញ **ខ** បានទាមទារអោយរំលាយកិច្ចសន្យាលក់ទិញ ជាមុន ដោយសារតែមានភាពលំបាកនៅក្នុងការប្រមូលប្រាក់ ហើយ **ក** ក៏បានយល់ព្រម។ នៅក្នុងករណីនេះ ការព្រមព្រៀងថ្មីដើម្បីរំលាយកិច្ចសន្យាត្រូវបានចាត់ទុកថា បានបង្កើតឡើង។ នៅក្នុងករណីនេះ ដែលផ្ទុយនឹងការរំលាយកិច្ចសន្យាដែលបានកំណត់នៅក្នុងច្បាប់ **ខ** មិនអាចរំលាយកិច្ចសន្យា ដោយការបង្ហាញឆន្ទៈជាឯកតោភាគីបានឡើយ។ ការព្រមព្រៀងថ្មី ឬម្យ៉ាងទៀតត្រូវបានគេហៅថា កិច្ចសន្យាថ្មី ដែលខុសពីកិច្ចសន្យាចាស់ ត្រូវបានតម្រូវឱ្យមានដើម្បីរំលាយកិច្ចសន្យា។ ជាងនេះទៅទៀត ការរំលាយកិច្ចសន្យាដោយការព្រមព្រៀង ដែលរំលាយកិច្ចសន្យាមុន ដោយការព្រមព្រៀងថ្មី មានលក្ខណៈខុសពីការរំលាយកិច្ចសន្យា ដែលបានកំណត់នៅក្នុងកិច្ចសន្យា ដែលត្រូវបានអនុវត្ត ដោយផ្អែកលើលក្ខខណ្ឌនៃការរំលាយកិច្ចសន្យា ដែលបានព្រមព្រៀងគ្នា ជាមុន នៅក្នុងកិច្ចសន្យាដើម។

៣.២.២. ការលុបចោលកិច្ចសន្យា

នៅក្នុងករណីដែលកិច្ចសន្យា ត្រូវបានលុបចោល នោះកិច្ចសន្យា ត្រូវបានចាត់ទុកថា មោឃៈតាំងពីដំបូង។[41]

ការលុបចោលកិច្ចសន្យា និងការរំលាយកិច្ចសន្យា មានចំណុចដូចគ្នា ៖

i. ភាគីទាំងសងខាង ត្រូវបានរួចផុតពីកាតព្វកិច្ចនៅក្នុងកិច្ចសន្យា
ii. មានអានុភាពជាឯកតោភាគី ដោយសារវា គឺជាសកម្មភាពឯកតោភាគី

ក៏ប៉ុន្តែ សិទ្ធិរំលាយកិច្ចសន្យា កើតឡើង ដោយផ្អែកលើមូលហេតុនៃការបំពានកិច្ចសន្យាធ្ងន់ធ្ងររបស់ភាគីម្ខាងទៀត ក្រោយពីកិច្ចសន្យា ត្រូវបានបង្កើតឡើងដោយធម្មតា។ ផ្ទុយទៅវិញ ចំពោះការលុបចោលកិច្ចសន្យា មូលហេតុ (ការឆបោក ការបង្ខិតបង្ខំ ជាអាទិ៍) ត្រូវបានតម្រូវឱ្យមាននៅពេលបង្កើតកិច្ចសន្យា។

៣.៣. លក្ខខណ្ឌ និងវិធីអនុវត្តសិទ្ធិនៃការរំលាយកិច្ចសន្យា

៣.៣.១. លក្ខខណ្ឌនៃការរំលាយកិច្ចសន្យា

លក្ខខណ្ឌនៃការរំលាយកិច្ចសន្យា ដោយមូលហេតុមិនអនុវត្តកាតព្វកិច្ច មានដូចខាងក្រោមៈ [42]

a) នៅក្នុងកិច្ចសន្យាទ្វេភាគី
b) ភាគីម្ខាងបានបំពានកាតព្វកិច្ចយ៉ាងធ្ងន់ធ្ងរ។

វាមិនតម្រូវឱ្យការមិនអនុវត្តកាតព្វកិច្ចនេះ កើតឡើងដោយកំហុសនោះទេ។ ការបំពានកាតព្វកិច្ចធ្ងន់ធ្ងរត្រូវបានចាត់ទុកថា កើតមានឡើងប្រសិនបើវា ធ្លាក់ចូលទៅក្នុងចំណុចណាមួយទាំងបួនខាងក្រោម។ ដូច្នេះនៅពេលដែលបានអង្គហេតុណាមួយ ដែលបានបញ្ញត្តិ ត្រូវគេបានទទួលស្គាល់នោះ វាមិនអាចលុបចោលវិញបានឡើយ។ ម្យ៉ាងវិញទៀត ទោះជាអង្គហេតុមិនត្រូវនឹងចំណុច ដែលបានបញ្ញត្តិនៅក្នុងក្រម ក៏ដោយក៏គេនៅតែទទួលស្គាល់អង្គហេតុផ្សេងទៀតថា **ជាការបំពានកាតព្វកិច្ចធ្ងន់ធ្ងរ**។[43]

[41] មាត្រា ៣៥៨ ក.២ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី

[42] មាត្រា ៤០៧ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី ២០០៧

[43] មាត្រា ៤០៨ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី ២០០៧

ក. ការរំលាយកិច្ចសន្យាដោយមូលហេតុការយឺតយ៉ាវក្នុងការអនុវត្តកាតព្វកិច្ច

ភាគីម្ខាងបាន ដាស់តឿនភាគីម្ខាងទៀត ដែលមិនបានអនុវត្តកាតព្វកិច្ច តាមពេលកំណត់ដោយកំណត់អំឡុងពេលសមស្របដើម្បីឱ្យអនុវត្តកាតព្វកិច្ច ហើយកាតព្វកិច្ចមិនបានអនុវត្តនៅក្នុងអំឡុងពេលនោះភាគី អាចរំលាយកិច្ចសន្យាបានភ្លាម។

ឧទាហរណ៍៖ ក បានចុះកិច្ចសន្យាលក់ឡានជាមួយ **ខ** ហើយ **ក** ប្រគល់ឡានទៅឱ្យ **ខ**។ ក៏ប៉ុន្តែ **ខ**មិនបានបង់ប្រាក់ថ្លៃទិញទៅឱ្យ **ក** នាកាលបរិច្ឆេទឡើយទេ។ នៅក្នុងករណីនេះ ប្រសិនបើ **ក** ដាស់តឿន **ខ** ឱ្យបង់ប្រាក់ថ្លៃទិញ ដោយកំណត់អំឡុងពេលសមរម្យសំរាប់អនុវត្តកាតព្វកិច្ច ហើយ **ខ** មិនបានបង់ប្រាក់ថ្លៃទិញនៅក្នុងអំឡុងពេលនោះ **ក** អាចរំលាយកិច្ចសន្យាបាន។

លក្ខខណ្ឌនោះមានចំនួន ៣ ដូចខាងក្រោម ៖

- កូនបំណុល មិនអនុវត្តកាតព្វកិច្ចរបស់ខ្លួន តាមពេលកំណត់
- ម្ចាស់បំណុល ដាស់តឿនភាគី ដែលមិនអនុវត្តកាតព្វកិច្ចឱ្យអនុវត្តកាតព្វកិច្ច ដោយកំណត់អំឡុងពេលសមរម្យសម្រាប់អនុវត្ត
- កូនបំណុលមិនអនុវត្តកាតព្វកិច្ច នៅក្នុងអំឡុងពេលសមរម្យ។

1) កូនបំណុល មិនអនុវត្តកាតព្វកិច្ចរបស់ខ្លួន តាមពេលកំណត់

តាម**ឧទាហរណ៍** ខាងលើគឺ **ខ** មិនបានបង់ថ្លៃទិញតាមពេលកំណត់។

ទាក់ទងនឹងលក្ខខណ្ឌនេះ វាមានភាពចាំបាច់ ដែលការអនុវត្តកាតព្វកិច្ច គឺអាចអនុវត្តទៅបាន។ ប្រសិនបើកូនបំណុល មិនអនុវត្តកាតព្វកិច្ចរបស់ខ្លួន ដោយសារតែអលទ្ធភាពនៃការអនុវត្តនោះវា គឺជាបញ្ហា។[44]

2) ម្ចាស់បំណុល បានដាស់តឿនភាគី ដែលមិនអនុវត្តកាតព្វកិច្ចឱ្យអនុវត្តកាតព្វកិច្ច ដោយកំណត់ក្នុងពេលសមរម្យ សម្រាប់អនុវត្តៈ

នៅក្នុងករណីខាងលើ ប្រសិនបើ **ខ** មិនបានបង់ប្រាក់ថ្លៃទិញ នៅកាលបរិច្ឆេទទេ **ក** ត្រូវដាស់តឿន **ខ** ឱ្យបង់ប្រាក់ថ្លៃទិញ ដោយកំណត់អំឡុងពេលសមរម្យ។

3) កូនបំណុលមិនអនុវត្តកាតព្វកិច្ច នៅអំឡុងពេលដែលបានដាស់តឿនៈ

នៅពេលដែល **ខ** មិនបានបង់ប្រាក់ថ្លៃទិញ នៅកាលបរិច្ឆេទកំណត់ទេ **ក** ត្រូវដាស់តឿនឱ្យ **ខ** អនុវត្តកាតព្វកិច្ច ដោយកំណត់អំឡុងពេលសមរម្យមួយ។ នៅក្នុងករណីដែល **ខ** នៅតែមិនអនុវត្តកាតព្វកិច្ច នៅក្នុងអំឡុងពេលសមរម្យ ដែលបានដាស់តឿននោះទេ **ក** អាចរំលាយកិច្ចសន្យាបាន។

ចំពោះលក្ខខណ្ឌទី ២ វាគឺជាបញ្ហាថាតើ ត្រូវដោះស្រាយ ដែលទាក់ទងជាមួយការយឺតយ៉ាវនៃការអនុវត្តកាតព្វកិច្ចយ៉ាងដូចម្តេច។ ប្រសិនបើមានមូលហេតុត្រឹមត្រូវចំពោះការយឺតយ៉ាវ កូនបំណុល មិនស្ថិតនៅក្នុងស្ថានភាពយឺតយ៉ាវទេ។ **ឧទាហរណ៍ ក** បានលក់រថយន្តទៅឱ្យ **ខ** ហើយពួកគេ បានកំណត់កាលបរិច្ឆេទ។ នៅកាលបរិច្ឆេទ **ក** មិនបានប្រគល់រថយន្តរបស់ខ្លួនទេ ដោយសារតែ **ខ** មិនបានស្នើផ្តល់ការអនុវត្តកាតព្វកិច្ចរបស់ខ្លួន។ នៅក្នុងករណីនេះ ទាំង **ក** និង **ខ** មិនត្រូវស្ថិតនៅក្នុងភាពយឺតយ៉ាវទេ ទោះបីជាគាត់ មិនបានប្រគល់រថយន្តដោយសារការតវ៉ាឱ្យអនុវត្តព្រមគ្នា។[45] ដូច្នេះ **ក** ត្រូវស្នើផ្តល់ការអនុវត្តកាតព្វកិច្ច ដើម្បីធ្វើឱ្យ **ខ**ស្ថិតនៅក្នុងស្ថាន

[44] មាត្រា ៤០៨ ក.១ ចំណុច គ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី ២០០៧

[45] មាត្រា ៣៨៦ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី ២០០៧

ភាពយឺតយ៉ាវ ប្រសិនបើ **ក** ចង់រំលាយកិច្ចសន្យា។ បន្ទាប់មក តើ **ក** ត្រូវស្នើផ្តល់ការអនុវត្តកាតព្វកិច្ចដើម្បី ធ្វើឱ្យ **ខ** ស្ថិតនៅក្នុងស្ថានភាពយឺតយ៉ាវ? តើ **ក** ត្រូវធ្វើការដាស់តឿនឱ្យអនុវត្តកាតព្វកិច្ចដោយកំណត់អំឡុងពេលសមរម្យ នៅពេលផ្សេងគ្នា?

* តើតម្រូវឱ្យ **ក** ត្រូវស្នើផ្តល់ ការអនុវត្តកាតព្វកិច្ច និងដាស់តឿន ឱ្យអនុវត្តកាតព្វកិច្ច ដោយដាច់ពីគ្នា?

ចំពោះការបកស្រាយគេអាចគិតថា ម្ចាស់បំណុល អាចរំលាយកិច្ចសន្យាបាន ក្រោយពេលការស្នើផ្តល់ការអនុវត្តកាតព្វកិច្ច ដើម្បីកូនបំណុល ស្ថិតនៅក្នុងភាពយឺតយ៉ាវ ហើយក្រោយមកដាស់តឿនឱ្យអនុវត្តកាតព្វកិច្ច។

ហើយម្យ៉ាងទៀត គេអាចគិតថា ម្ចាស់បំណុល អាចដាស់តឿនឱ្យអនុវត្តកាតព្វកិច្ច ស្របពេលជាមួយនឹងការស្នើផ្តល់ការអនុវត្តកាតព្វកិច្ច ព្រោះមាត្រានេះបានបញ្ញត្តិថា កាតព្វកិច្ចមិនត្រូវអនុវត្ត នៅអំឡុងពេលនោះមិនមែនករណីដែលកូនបំណុល ស្ថិតក្នុងភាពយឺតយ៉ាវទេ។

ដោយផ្អែកលើគំនិតនេះ ម្ចាស់បំណុល មិនចាំបាច់ដាស់តឿនឱ្យអនុវត្តកាតព្វកិច្ច ក្នុងអំឡុងពេលសមរម្យពីការស្នើផ្តល់ការអនុវត្តកាតព្វកិច្ច ព្រោះ តាមរយៈការកំណត់អំឡុងពេលសមរម្យ គឺដើម្បីផ្តល់ឱកាសចុងក្រោយដល់កូនបំណុល ថាតើគាត់ អនុវត្តកាតព្វកិច្ចដែរ ឬទេ។

* **ក** អាចស្នើផ្តល់ការអនុវត្តកាតព្វកិច្ច និង ដាស់តឿនឱ្យ **ខ** អនុវត្តកាតព្វកិច្ច នៅពេលជាមួយគ្នា។

ហើយបន្ទាប់មក តើរយៈពេលប៉ុន្មាន ដែលត្រូវចាត់ទុកថា អំឡុងពេលសមរម្យ? វា មានគំនិតមួយចំនួន ។ គំនិតមួយនៅក្នុងចំណោមគំនិតទាំងនេះ គឺជាគំនិតដែលអំឡុងពេលសមរម្យ សំដៅទៅលើអំឡុងពេល ដែលសម្រាប់តម្រូវ ឱ្យរៀបចំ និងអនុវត្តកាតព្វកិច្ច ក្រោយពីការដាស់តឿនរបស់ **ក**។ គំនិតមួយទៀត គឺថា គ្រាន់តែតម្រូវឱ្យមានអំឡុងពេលសម្រាប់អនុវត្តកាតព្វកិច្ច គឺគ្រប់គ្រាន់ហើយ ដោយផ្អែកលើមូលហេតុថា **ខ**បានបញ្ចប់នូវការរៀបចំរបស់ខ្លួនហើយ។

ដោយផ្អែកលើគំនិតទី២ វាមិនមានភាពចាំបាច់ នៅក្នុងការការពារកូនបំណុល ដែលមិនគោរពកិច្ចសន្យាហើយ សូម្បីតែគាត់ មិនបានទាំងរៀបចំដើម្បីអនុវត្តកាតព្វកិច្ចរបស់ខ្លួន។ **ឧទាហរណ៍ ក** បានចុះកិច្ចសន្យាលក់ ទូរទស្សន៍ចំនួន ១០ គ្រឿង ដែលជាវត្ថុមិនជាក់លាក់ ឱ្យទៅ **ខ** ប៉ុន្តែ **ក** មិនបានប្រគល់ទូរទស្សន៍នោះ នៅកាលបរិច្ឆេទទេ។ បន្ទាប់មក **ខ** បានដាស់តឿនឱ្យ **ក** អនុវត្តកាតព្វកិច្ចរបស់ខ្លួន។ នៅក្នុងករណីនេះ អំឡុងពេលសមរម្យត្រូវសម្រេច ឱ្យផ្អែកលើចំណុចថា **ក** បានបញ្ចប់ការទុកដាក់កម្មវត្ថុដាច់ដោយឡែក ពីវត្ថុដទៃទៀតហើយ និងបានបញ្ចប់នូវការរៀបចំដើម្បីប្រគល់ទៀតផង។

ខ. ការរំលាយកិច្ចសន្យាដោយសារការយឺតយ៉ាវក្នុងការអនុវត្តកាតព្វកិច្ច ក្នុងករណីដែលពេលវេលា គឺជាចំណុចសំខាន់

នៅក្នុងករណីដែលគោលបំណងនៃកិច្ចសន្យា មិនបានសំរេច ប្រសិនបើការអនុវត្តកាតព្វកិច្ច មិនត្រូវបានបំពេញ នៅក្នុងពេលកំណត់នោះ វា ត្រូវបានគេចាត់ទុកថាជា ការបំពានកិច្ចសន្យាធ្ងន់ធ្ងរ ប្រសិនបើកូនបំណុលមិនបានបំពេញកាតព្វកិច្ចនៅពេលកំណត់នោ។

នៅក្នុងចំណុចនេះវា មានកិច្ចសន្យា ២ប្រភេទ ៖

ប្រភេទទី ១ គឺកិច្ចសន្យាដែលមានគោលបំណងរបស់វា មិនអាចសម្រេចបានសោះ តាមលក្ខណៈរបស់កិច្ចសន្យានោះ ប្រសិនបើការអនុវត្តកាតព្វកិច្ច មិនត្រូវបានធ្វើឡើង នៅក្នុងពេលកំណត់។

ឧទាហរណ៍៖ ក បញ្ជារឱ្យជាងកាត់សំលៀកបំពាក់ **ខ** កាត់សំលៀកបំពាក់អាពាហ៍ពិពាហ៍ សម្រាប់ស្លៀកក្នុងពិធីរៀបអាពាហ៍ពិពាហ៍ នៅថ្ងៃទី ០៧ ខែ វិច្ឆិកា ឆ្នាំ ២០១០ ។ ប៉ុន្តែដល់ថ្ងៃទី ០៧ ខែ វិច្ឆិកា មកដល់ហើយ ជាងកាត់សំលៀកបំពាក់ មិនទាន់ដេររួចរាល់ទៀត។ ក្នុងករណីនេះ **ក** អាចរំលាយកិច្ចសន្យាបានដោយសារ **ខ** បានបំពានកិច្ចសន្យាយ៉ាងធ្ងន់ធ្ងរ។ វាមានលក្ខណៈច្បាស់លាស់ថា គោលបំណងនៃកិច្ចសន្យានេះ មិនត្រូវបានសម្រេច ប្រសិនបើការអនុវត្តកាតព្វកិច្ច មិនត្រូវបានធ្វើឡើង តាមលក្ខណៈនៃខ្លឹមសារនៃកិច្ចសន្យា។

ប្រភេទ ១ទៀត គឺជាកិច្ចសន្យា ដែលត្រូវអនុវត្តកាតព្វកិច្ច នៅក្នុងពេលកំណត់ ដោយស្របទៅតាមឆន្ទៈរបស់ភាគី។

ឧទាហរណ៍៖ ក បានបញ្ជារទិញស្រាបៀរជាច្រើនកេស សម្រាប់ពិធីជប់លៀងពេលល្ងាចរបស់ខ្លួន ប៉ុន្តែឈ្មួញលក់ស្រាបៀរ **ខ** មិនអាចប្រគល់ស្រាបៀរនោះ នៅថ្ងៃនៃពិធីជប់លៀង។ នៅក្នុងករណីនេះ **ក** ចាំបាច់ត្រូវប្រាប់ថាគាត់ ត្រូវការស្រាបៀរជាច្រើនកេស នៅថ្ងៃណាមួយជាក់លាក់ ដើម្បីអះអាងថា វាត្រូវចាត់ទុកជាការបំពានកិច្ចសន្យាធ្ងន់ធ្ងររបស់ **ខ** ព្រោះវា មិនមានភាពច្បាស់លាស់ទេថា គោលបំណងនៃកិច្ចសន្យានេះ មិនត្រូវបានសម្រេច ប្រសិនបើការអនុវត្តកាតព្វកិច្ច មិនត្រូវបានធ្វើឡើងនៅកាលបរិច្ឆេទកំណត់។

ប្រសិនបើ **ក** បានប្រាប់ថា គាត់ត្រូវការស្រាបៀរជាច្រើនកេស នៅថ្ងៃជប់លៀង ទោះបីជា **ខ** អនុវត្តកាតព្វកិច្ចរបស់ខ្លួន នៅពេលក្រោយមកក៏ដោយ ក៏វា គ្មានប្រយោជន៍សម្រាប់ម្ចាស់បំណុលដែរ។ ដូច្នេះម្ចាស់បំណុល អាចរំលាយកិច្ចសន្យាបានភ្លាម ក្រោយពេលកំណត់នោះ។

គ. ការរំលាយកិច្ចសន្យាដោយមូលហេតុអលទ្ធភាពនៃការអនុវត្តកាតព្វកិច្ច

ភាគី មិនអាចអនុវត្តករណីកិច្ចផ្តល់តាវកាលិកចម្បងរបស់ខ្លួនបាន ភាគីម្ខាងទៀត អាចរំលាយកិច្ចសន្យាបាន។[46]

តាវកាលិកចម្បង គឺជាសកម្មភាព ដែលភាគី មិនអាចសម្រេចគោលបំណងនៃកិច្ចសន្យា ប្រសិនបើតាវកាលិកនោះ មិនត្រូវបានផ្តល់ឱ្យ។

តាវកាលិកចម្បង ត្រូវតែសម្រេចដោយផ្អែកលើលក្ខណៈ ឬខ្លឹមសារនៃកិច្ចសន្យា និងឆន្ទៈរបស់គូភាគី។

ឧទាហរណ៍ ប្រសិនបើ **ក** ចុះកិច្ចសន្យាលក់ ទិញរថយន្តជាមួយ **ខ** ។ **ក** គឺជាអ្នកលក់ ហើយ **ខ** គឺជាអ្នកទិញ។ ក្រោយបង្កើតកិច្ចសន្យារួច **ខ** បានបង់ថ្លៃលក់រថយន្តទៅឱ្យ **ក** ក៏ប៉ុន្តែ ម៉ាស៊ីនរបស់រថយន្តនោះ គឺខូចដោយសារទឹកជំនន់ នៅមុនពេលប្រគល់។

នៅក្នុងករណីនេះ ទោះបីជារថយន្ត ស្ថិតក្នុងទ្រង់ទ្រាយដើមក៏ដោយ ក៏កាតព្វកិច្ច ក្លាយជាលទ្ធភាពដែរ ព្រោះ **ខ** មិនអាចបើករថយន្តនោះ បានទៀតទេ។ ដូច្នេះ **ខ** អាចរំលាយកិច្ចសន្យាទិញ លក់នោះបានភ្លាម ព្រោះថា **ក** មិនអាចប្រគល់រថយន្ត ដែលជាតាវកាលិកចម្បងនៃកិច្ចសន្យាទិញលក់ទៅឱ្យ **ខ** បាន។

ផ្ទុយទៅវិញនៅក្នុងករណីដែល មានកាតព្វកិច្ចបន្ទាប់បន្សំ ក្រៅពីកាតព្វកិច្ចចម្បងនោះ ម្ចាស់បំណុលមិនអាចរំលាយកិច្ចសន្យា ដោយផ្អែកលើការមិនអនុវត្តកាតព្វកិច្ច ទោះបីជាកូនបំណុល មិនបានអនុវត្តកាតព្វកិច្ចបន្ទាប់បន្សំ។

ឧទាហរណ៍ ក បានចុះកិច្ចសន្យាលក់ដីរបស់ខ្លួន ឱ្យទៅ **ខ** បានព្រមព្រៀងគ្នាថា **ក** ត្រូវបង់ថ្លៃចុះបញ្ជី។ ក្រោយពីការបង្កើតកិច្ចសន្យា **ខ** បានបង់ថ្លៃចុះបញ្ជីជំនួស **ក** ប៉ុន្តែ **ក** មិនបានបង់ថ្លៃចុះបញ្ជីនេះ ទៅឱ្យ **ខ** ទេ។

[46] មាត្រា ៤០៨ កថាខណ្ឌទី១ ចំណុច .គ. នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី ២០០៧

នៅក្នុងករណីនេះ ការបង់ថ្លៃចុះបញ្ជី គឺជាកាតព្វកិច្ចបន្ទាប់បន្សំ ដូច្នេះគេ អាចគិតពិចារណាថា ខ មិនអាចរំលាយកិច្ចសន្យា ដោយផ្អែកទៅលើមូលហេតុនៃការមិនអនុវត្តកាតព្វកិច្ច។

ឃ. ការរំលាយកិច្ចសន្យាដោយមូលហេតុបាត់បង់ជំនឿចិត្តរវាងគូភាគី

បើការបំពានកិច្ចសន្យា មានភាពហួសហេតុ ដែលធ្វើឱ្យបាត់បង់នូវទំនុកចិត្តរវាងគូភាគី ហើយមិនជឿជាក់ថា នឹងអនុវត្តកាតព្វកិច្ចនាពេលអនាគតបាន ភាគីម្ខាងទៀតអាចរំលាយកិច្ចសន្យាបាន។[47]

ក៏ប៉ុន្តែ ការរំលាយកិច្ចសន្យាប្រភេទនេះ គឺពុំមានភាពច្បាស់លាស់ឡើយ។ ទំនាក់ទំនងនៃទំនុកចិត្តនៅក្នុងកិច្ចសន្យា មានខុសគ្នា ចាប់ពីកិច្ចសន្យាលក់ទិញធ្វើឡើងដោយការជួបគ្នាទល់មុខ ដែលទំនាក់ទំនងនៃទំនុកចិត្តគឺមិនមានសារៈសំខាន់ រហូតដល់ កិច្ចសន្យាលក់ទិញបន្តបន្ទាប់ ឬ កិច្ចសន្យាម៉ៅការ ដែលផ្អែកទៅលើទំនាក់ទំនងយ៉ាងខ្លាំង។

ឧទាហរណ៍ ក បានលក់វត្ថុធាតុដើមសម្រាប់ផលិតផល ទៅឱ្យ **ខ** ជាបន្តបន្ទាប់ ហើយ **ខ** បានផលិតនូវផលិតផលរបស់ខ្លួនពីវត្ថុធាតុដើមនោះ។ **ក** ផ្គត់ផ្គង់នូវវត្ថុធាតុដើមនោះ មានការយឺតយ៉ាវ ២ ទៅ ៣ ថ្ងៃជារឿយៗ ហើយជាលទ្ធផលគឺ **ខ** មិនអាចផលិតនូវផលិតផលរបស់ខ្លួនបានដែរ កើតមានជាញឹកញាប់។ វាមាន លក្ខណៈលំបាកសម្រាប់ **ខ** ក្នុងការរក្សានូវទំនុកចិត្តជាមួយ **ក** ទោះបីជា ការបំពានកិច្ចសន្យាម្តងៗ មិនមានលក្ខណៈធ្ងន់ធ្ងរក៏ដោយ។ ដូច្នេះ **ខ** អាចរំលាយកិច្ចសន្យា ដោយសារតែការបាត់បង់ជំនឿចិត្តរវាងគូភាគី។

ចំពោះការរំលាយកិច្ចសន្យាប្រភេទនេះ ច្រើនកើតមាននៅលើកិច្ចសន្យា ដែលធ្វើរវាងភតិកៈ និងភតិបតី (ភតិសន្យា)។

ឧទាហរណ៍ ក្នុងការបង់ថ្លៃឈ្នួលជាដើម ហើយប្រសិនបើការខកខានបង់ប្រាក់ឈ្នួល ០១ ដង ឬ ០២ដង យើងអាចបកស្រាយថាមិនមែនជាការបំពានកិច្ចសន្យាធ្ងន់ធ្ងរទេ (ដូច្នេះ ភតិបតី មិនអាចរំលាយកិច្ចសន្យាបានឡើយ)។ ប៉ុន្តែបើ ភតិកៈ មិនបានបង់ថ្លៃឈ្នួល ដែលមានចំនួន ០៤ ដង ឬ ០៥ ដង យើង អាចបកស្រាយបានថាជាការបំពានកិច្ចសន្យាធ្ងន់ធ្ងរ (ដូច្នេះ ភតិបតី អាចរំលាយកិច្ចសន្យាបាន)។ ជាការអនុវត្តនៅប្រទេសជប៉ុន ការមិនបង់ប្រាក់ឈ្នួល មានចំនួន ០៦ ដងទើបចាត់ទុកថាបានបំពានកិច្ចសន្យាធ្ងន់ធ្ងរ។

៣.៣.២. វិធីអនុវត្តរំលាយកិច្ចសន្យា

ភាគីម្ខាងដែលមានសិទ្ធិរំលាយ អាចរំលាយកិច្ចសន្យាបាន ដោយបង្ហាញឆន្ទៈរំលាយ ចំពោះភាគីម្ខាងទៀតបាន [48]

- ការបង្ហាញឆន្ទៈ អាចធ្វើនៅក្រៅតុលាការបាន និង ក្នុងតុលាការក៏បាន។ ដោយសារតែវា អាចជាបន្ទុកការងារដ៏ច្រើន ប្រសិនបើភាគី អាចរំលាយកិច្ចសន្យាបានតែតាមផ្លូវតុលាការនោះ។
- ការបង្ហាញឆន្ទៈរំលាយ មិនដកវិញបានទេ។ ប្រសិនបើភាគី អាចដកឆន្ទៈនៃការរំលាយកិច្ចសន្យានោះ អានុភាពនៃកិច្ចសន្យា នឹងត្រូវផ្លាស់ប្តូរហើយជាលទ្ធផល ឋានៈរបស់ភាគីម្ខាងទៀត ឬ ភាគីដែលមានផលប្រយោជន៍ពាក់ព័ន្ធ នឹងក្លាយជាអស្ថេរភាព។ ក៏ប៉ុន្តែ គេអាចចាត់ទុកថា ជនដែលមានសិទ្ធិរំលាយអាចដកនូវឆន្ទៈរំលាយ

[47] មាត្រា ៤០៨ កថាខណ្ឌទី១ ចំណុច ឃ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី ២០០៧

[48] មាត្រា ៤០៩ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី ២០០៧

កិច្ចសន្យាបាន នៅក្នុងករណីដែល ការជូនដំណឹងពីការដកឆន្ទៈ បានដល់ភាគីម្ខាងទៀត នៅពេលព្រមគ្នា ឬមុនពេលឆន្ទៈរំលាយព្រោះ ការរំលាយ មានអានុភាព នៅពេលដែលវាបានដល់។

• ការបង្ហាញឆន្ទៈរំលាយ អាចដាក់លក្ខខណ្ឌបង្អង់បាន។ លក្ខខណ្ឌ សំដៅទៅលើព្រឹត្តការណ៍ដែលកើតឡើងនាពេលអនាគត ហើយមិនទៀតទាត់។[49]

៣.៤. អានុភាព និងការរលត់នូវសិទ្ធិនៃការរំលាយកិច្ចសន្យា

ក្រោយពេលភាគីបង្ហាញឆន្ទៈរំលាយកិច្ចសន្យា នោះកិច្ចសន្យាត្រូវបញ្ចប់នូវអានុភាព មានន័យថា កាតព្វកិច្ចដែលមិនទាន់អនុវត្តត្រូវរលត់ ហើយគ្មានភាពចាំបាច់ត្រូវអនុវត្ត។[50] ប្រសិនបើកិច្ចសន្យាមួយត្រូវ បានរំលាយ ចំណងកិច្ចសន្យានេះនឹងត្រូវរលត់។ ការរំលាយកិច្ចសន្យានឹងរលត់នូវរាល់កាតព្វកិច្ចទាំងឡាយរបស់ភាគីដែលកើតឡើងដោយកិច្ចសន្យា និងនាំឱ្យភាគីរួចផុតពីកិច្ចសន្យានោះ។ ប៉ុន្តែ ក្នុងករណីរំលាយកិច្ចសន្យា ដោយមូលហេតុមកពីការមិនអនុវត្តន៍កាតព្វកិច្ច នោះករណីកិច្ចសងសំណងការខូចខាតរបស់កូនបំណុលដែល មិនអនុវត្តកាតព្វកិច្ចនៅតែមានអានុភាព។[51]

គេបានធ្វើការចាត់ថ្នាក់កិច្ចសន្យាដែលមានទំនាក់ទំនងជាមួយនឹងអានុភាពប្រតិសកម្មជាពីរចំណាត់ថ្នាក់ គឺ កិច្ចសន្យាអនុវត្តម្តងចប់ និងកិច្ចសន្យាដែលអនុវត្តបន្តបន្ទាប់។ ដោយអានុភាពនៃការរំលាយកិច្ចសន្យាអនុវត្តចប់តម្រូវឱ្យមានអានុភាពប្រតិសកម្ម រីឯអានុភាពនៃកិច្ចសន្យាអនុវត្តបន្តបន្ទាប់ មិនមានអានុភាពប្រតិសកម្មជាចាំបាច់នោះទេ។ នេះក៏ព្រោះតែការអនុវត្តន៍កាតព្វកិច្ចជាបន្តបន្ទាប់វាធ្វើឱ្យភាគីម្ខាង ខាតបង់ច្រើនបើសិនជាតម្រូវឱ្យមានការបដិទានឡើងវិញ។

ឧទាហរណ៍៖ កិច្ចសន្យាជួលដែល ភតិបតី បានជួលផ្ទះឱ្យ ភតិកៈ កំណត់៥ឆ្នាំ ប៉ុន្តែភតិកៈ នៅបានតែ១ឆ្នាំក៏ឈប់បង់ប្រាក់ទៅឱ្យភតិបតីទៀត ដែលជាហេតុធ្វើឱ្យភតិបតីរំលាយកិច្ចសន្យាចោល។ នៅក្នុងករណីនេះ បើសិនជាអនុវត្តនាំឱ្យមានអានុភាពប្រតិសកម្មនោះនាំឱ្យភតិបតីត្រូវសងនូវប្រាក់ឈ្នួលផ្ទះដែលខ្លួនទទួលបានទៅឱ្យភតិកៈវិញ ព្រោះវាគ្មានកិច្ចសន្យាតាំងពីដំបូង រីឯភតិបតីវិញមានសិទ្ធិត្រឹមតែ ទាមទារឱ្យបដិទានផ្ទះឱ្យដូចដើមវិញ និងទាមទារសំណងការខូចខាតដោយការបំពានកិច្ចសន្យាប៉ុណ្ណោះ។

៣.៤.១. ទ្រឹស្តីអានុភាពនៃការរំលាយកិច្ចសន្យា

អានុភាពដែលកើតចេញពីការរំលាយកិច្ចសន្យា គឺមានដូចខាងក្រោម ៖[52]

a) ការរំលាយកិច្ចសន្យានាំឱ្យគូភាគីរួចផុតពី ករណីកិច្ចក្នុងកិច្ចសន្យា លើកលែងតែករណីកិច្ចសងការខូចខាត។

b) គូភាគី មានកាតព្វកិច្ច ធ្វើបដិទានឡើងវិញទៅស្ថានភាពដើមរបស់ភាគីម្ខាងទៀត។

---

[49] មាត្រា ៣២៥ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី ២០០៧

[50] សាស្ត្រាចារ្យ UMEMOTO YUMI , ការរំលាយកិច្ចសន្យា , (ក្រសួងយុត្តិធម៌ វិទ្យាស្ថានស្រាវជ្រាវទូទៅអំពីកិច្ចការច្បាប់ , នាយកដ្ឋានសហប្រតិបត្តិការអន្តរជាតិ) ទំព័រទី ៣៨

[51] ក្រុមការងារជប៉ុនទទួលបន្ទុកធ្វើសេចក្តីព្រាងក្រមរដ្ឋប្បវេណី និងគណៈការទទួលបន្ទុកការពារសេចក្តីព្រាងក្រមរដ្ឋប្បវេណី, សេចក្តីកំណត់មាត្រានីមួយៗនៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី, ភាគ ២គន្ថីទី ៤,(ភ្នំពេញ៖ ក្រសួងយុត្តិធម៌, ២០១០), មាត្រា ៤០៩, ទំព័រ ១២៩

[52] មាត្រា ៤១១ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី ២០០៧

c) ភាគី ត្រូវសងប្រាក់ជាមួយនឹងការប្រាក់ ឬបង្វិលវត្ថុជាមួយនឹងផលប្រយោជន៍ ដែលបានទទួលពីកម្មវត្ថុនោះ ។

ក៏ប៉ុន្តែ វាមិនមានបញ្ញត្តិណាមួយ ដែលចែងច្បាស់ថា ហេតុអ្វី បានជាអានុភាពទាំងនេះកើតឡើង។

ចំពោះអានុភាពនៃការរំលាយកិច្ចសន្យានេះ មានគំនិត ២ ដែលគំនិតទី ១ ដែលទទួលស្គាល់អានុភាព នៃការរំលាយកិច្ចសន្យា មានអានុភាពប្រតិសកម្ម (គំនិត ១) នឹងគំនិតមួយទៀត គឺមិនទទួលស្គាល់អានុភាព នៃការរំលាយកិច្ចសន្យា មានអានុភាពប្រតិសកម្ម (គំនិត ២)។

ក. អានុភាពប្រតិសកម្ម (**គំនិត ១**)

ផ្អែកតាមគំនិតនេះ នៅក្នុងករណីដែលកិច្ចសន្យា ត្រូវបានរំលាយ វាត្រូវបានចាត់ទុក គ្មានកិច្ចសន្យាតាំងពីដំបូង ។ ដូច្នេះ ប្រសិនបើភាគី បានទទួលតាវកាលិក នៅមុនពេលរំលាយ គាត់ត្រូវធ្វើបដិទានឡើងវិញទៅស្ថានភាពដើមរបស់ភាគីម្ខាងទៀត ដោយផ្អែកលើសេចក្តីចម្រើនឥតហេតុ។

នៅក្នុងករណីសេចក្តីចម្រើនឥតហេតុ កាតព្វកិច្ចត្រូវសងជាទូទៅ ត្រូវបានកម្រិតត្រឹមតែផលប្រយោជន៍ដែលទទួលបាន។[53] ឧទាហរណ៍ នៅក្នុងករណីដែល **ខ** បានទិញអង្ករ ១០ គីឡូក្រាមពី **ក** នៅក្នុងតម្លៃ ១០០ ដុល្លារ ហើយ បានបង់ប្រាក់ ៥០ ដុល្លារ។ ក្រោយមកនៅពេលដែល **ខ** បានបរិភោគអង្ករអស់ ៤ គីឡូក្រាម **ក** បានរំលាយកិច្ចសន្យា ព្រោះ **ខ** មិនបានបង់ប្រាក់ ៥០ ដុល្លារទៀត ។ កាតព្វកិច្ចដែល **ខ** ត្រូវសង ក្នុងករណីសេចក្តីចម្រើនឥតហេតុ ត្រូវបានកម្រិតត្រឹម ៦ គីឡូក្រាម។[54] ក៏ប៉ុន្តែ នៅក្នុងករណីនៃការរំលាយកិច្ចសន្យា **ខ** ត្រូវមានកាតព្វកិច្ចធ្វើបដិទានទៅស្ថានភាពដើមរបស់ **ក**។[55] នៅក្នុងករណីនេះ **ខ** ត្រូវសង ៤០ ដុល្លារ ចំពោះអង្ករ ដែលបានបរិភោគ ឬ គេអាចពិចារណាថា **ខ** ត្រូវសងអង្ករ ៤ គីឡូក្រាម ដែលមានគុណភាពដូចគ្នា ព្រោះ កម្មវត្ថុដើម គឺជាវត្ថុ ដែលមិនត្រូវបានកំណត់ជាក់លាក់។

ដូច្នេះ ដោយផ្អែកលើគំនិត ១ ទំហំនៃកាតព្វកិច្ចដែលត្រូវបដិទាន ត្រូវបានពន្លាតចាប់ពី ផលប្រយោជន៍ទៅត្រឹមកម្រិតដែលផលប្រយោជន៍នោះមាន [56] រហូតដល់ធ្វើបដិទានទៅស្ថានភាពដើមរបស់ភាគី។[57]

ទំនាក់ទំនងជាមួយការផ្ទេរកម្មសិទ្ធិ

ដោយផ្អែកតាមគំនិត ១ ការផ្ទេរកម្មសិទ្ធិត្រូវរលត់ ដោយប្រតិសកម្ម ព្រោះការរំលាយ មានអានុភាពប្រតិសកម្ម។

ឧទាហរណ៍ **ក** បានធ្វើកិច្ចសន្យាលក់រថយន្តឱ្យទៅ **ខ** ហើយ **ក** បានប្រគល់ទៅឱ្យ **ខ** ប៉ុន្តែ ដល់ពេលបង់ថ្លៃលក់ **ខ** ខកខានមិនបានបង់ថ្លៃលក់មកឱ្យ **ក** ទោះបីជាមានការដាស់តឿនរបស់ **ក** ក៏ដោយ។ ហើយ **ក**បានរំលាយកិច្ចសន្យា។ គំនិតនេះ ទទួលស្គាល់ថា ការរំលាយកិច្ចសន្យា មានអានុភាពប្រតិសកម្ម។ ដូច្នេះអ្នកទិញ **ខ** មិនមែនជាកម្មសិទ្ធិករ តាំងពីដំបូងដោយសារការរំលាយកិច្ចសន្យា។ ឬនិយាយម្យ៉ាងទៀត កម្មសិទ្ធិ មិនត្រូវប្រគល់ត្រលប់ពី **ខ** ទៅ **ក** ទេ។ វាមានន័យថា **ក** ត្រូវបានចាត់ទុកថា ជាកម្មសិទ្ធិតាំងពីដំបូង។ ដូច្នេះ **ក** អាចទាមទារឱ្យប្រគល់រថយន្តមកវិញ ដោយផ្អែកលើកម្មសិទ្ធិ ប្រសិនបើ **ខ** កាន់កាប់រថយន្តនោះ។

---

[53] មាត្រា ៧៣៦ កថាខណ្ឌទី១ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី ២០០៧

[54] មាត្រា ៧៣៦ កថាខណ្ឌទី១ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី ២០០៧

[55] មាត្រា ៤១១ កថាខណ្ឌទី២ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី ២០០៧

[56] មាត្រា ៧៣៦ កថាខណ្ឌទី១ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី ២០០៧

[57] មាត្រា ៤១១ កថាខណ្ឌទី២ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី ២០០៧

ខ. អានុភាពមិនប្រតិសកម្ម (គំនិត ២)

ផ្អែកតាមគំនិតនេះ ការរំលាយកិច្ចសន្យា ត្រូវបានចាត់ទុកថា គ្មានអានុភាពប្រតិសកម្ម។ ដូច្នេះ សិទ្ធិលើបំណុល និងកាតព្វកិច្ចដើមត្រូវផ្លាស់ប្តូរទៅជាសិទ្ធិទាមទារ និងកាតព្វកិច្ចធ្វើបដិទានទៅស្ថានភាពដើមរបស់គូភាគី។

តាមឧទាហរណ៍ ក្នុងករណីដែល **ក** បានរំលាយកិច្ចសន្យា នោះមិនត្រូវចាត់ទុកថា **ខ** គ្មានកម្មសិទ្ធិតាំងពីដំបូងឡើយ ប៉ុន្តែនៅពេលដែល **ក** រំលាយកិច្ចសន្យា **ខ** ត្រូវប្រគល់រថយន្តទៅឱ្យ **ក** វិញ ដែលជាកាតព្វកិច្ចថ្មីដោយផ្អែកលើកិច្ចសន្យា។

នៅក្នុងគំនិតនេះ បញ្ញត្តិនៃការរំលាយកិច្ចសន្យា ត្រូវយកមកអនុវត្តចំពោះពេលអនាគត ហើយ ទាក់ទងនឹងកាតព្វកិច្ច ដែលមិនទាន់ត្រូវបានអនុវត្ត គឺមិនមានអត្ថិភាពទៀងទាត់ទេ នៅពេលអនាគត។ ផ្ទុយទៅវិញ កាតព្វកិច្ច ដែលបានអនុវត្តរួចហើយ គឺមានសុពលភាពហើយ មិនអាចក្លាយជាសេចក្តីចម្រើនឥតហេតុទេ ។

គំនិត B រិះគន់នូវគំនិត A ដោយផ្អែកលើមូលហេតុថា គឺមិនមានបញ្ញត្តិ ចែងអំពីអានុភាពប្រតិសកម្មនៃការរំលាយកិច្ចសន្យា។ ក្នុងករណីនៃការលុបចោលកិច្ចសន្យា ក៏បានចែងអំពីអត្ថិភាពនៃអានុភាពប្រតិសកម្មយ៉ាងច្បាស់លាស់។[58] មូលហេតុដែលក្រមរដ្ឋប្បវេណីទទួលស្គាល់នូវអានុភាពប្រតិសកម្មលើការលុបចោល គឺថាវា មានវិការៈតាំងពីដំបូង។ ផ្ទុយទៅវិញ នៅក្នុងករណីនៃការរំលាយកិច្ចសន្យា កិច្ចសន្យាត្រូវបានបង្កើតឡើងដោយមានសុពលភាពយ៉ាងពេញលេញ ប៉ុន្តែ មូលហេតុនៃការ រំលាយ គឺកើតឡើងនៅពេលក្រោយមកទៀត។ គំនិត B បានលើកឡើងថា ដើម្បីទទួលស្គាល់នូវអានុភាពប្រតិសកម្ម ដែលបដិសេធនូវអានុភាពនៃកិច្ចសន្យា តាំងពីដំបូង នោះការអនុម័តឱ្យមានច្បាប់សារធាតុ គឺមានភាពចាំបាច់ត្រូវតែមាន ជាពិសេសនៅក្នុងករណីនៃការរំលាយកិច្ចសន្យា ព្រោះវា ត្រូវបានបង្កើតឡើងដោយមានសុពលភាពយ៉ាងពេញលេញ។

ទំនាក់ទំនងជាមួយការផ្ទេរកម្មសិទ្ធិ

ផ្អែកតាមគំនិត B កម្មសិទ្ធិត្រូវបានធ្វើបដិទាន ដោយស្វ័យប្រវត្តិដោយសារការរំលាយកិច្ចសន្យា នៅពេលដែលរំលាយកិច្ចសន្យានោះ។ ឧទាហរណ៍ កម្មសិទ្ធិត្រូវបានផ្ទេរទៅអ្នកទិញ **ខ** នៅពេលបង្កើតកិច្ចសន្យាហើយធ្វើបដិទានទៅឱ្យអ្នកលក់ **ក** វិញដោយស្វ័យប្រវត្តិ នៅពេលរំលាយកិច្ចសន្យា ដែលវាជាអានុភាពនៃការរំលាយកិច្ចសន្យា។ ដូច្នេះ **ខ** ត្រូវមានកាតព្វកិច្ចប្រគល់កម្មវត្ថុត្រឡប់ទៅវិញ ប្រសិនបើគាត់ បានទទួលវត្ថុនោះរួចហើយ។

៣.៤.២. អានុភាពប្រតិសកម្ម

យោងតាមគំនិតនេះ នៅពេលកិច្ចសន្យាត្រូវបានរំលាយ ត្រូវបានចាត់ទុកថាគ្មានកិច្ចសន្យាតាំងពីដំបូង ដូច្នេះតាវកាលិកដែលភាគីម្ខាងបានទទួលត្រូវប្រគល់ទៅឱ្យភាគីម្ខាងទៀតវិញដោយផ្អែកលើសេចក្តីចម្រើនឥតហេតុ។[59]

ឧទាហរណ៍៖ ក្នុងកិច្ចសន្យា **ក** បានទិញឡានពី **ខ** ដោយព្រមព្រៀងគ្នាថា **ក** ត្រូវបង់លុយថ្លៃឡាននៅថ្ងៃធ្វើកិច្ចសន្យា រីឯ **ខ** ត្រូវអនុវត្តកាតព្វកិច្ចនៅថ្ងៃដែលបានកំណត់មួយ។ លុះដល់ថ្ងៃកំណត់ **ខ** មិនបានអនុវត្តកាតព្វកិច្ចរបស់ខ្លួនឡើយ ដែលធ្វើឱ្យ **ក** បានសម្រេចចិត្តរំលាយកិច្ចសន្យា។ ដូច្នេះ នៅពេលដែលកិច្ចសន្យាត្រូវបានរំលាយអានុភាពដែលកើតឡើងមានអានុភាពប្រតិសកម្មនាំឱ្យស្មើនឹងគ្មានកិច្ចសន្យាតាំងពីដំបូង ដូចនេះលុយ

[58] មាត្រា ៣៥៨ កថាខណ្ឌទី២ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី ២០០៧

[59] ក្រុមការងារនៃអនាគតគ្រូបណ្តុះបណ្តាលនៅសាលាភូមិន្ទចៅក្រមនៃរាជបណ្ឌិតសភាវិជ្ជាជីវៈតុលាការ, សេចក្តីពន្យល់ក្រមរដ្ឋប្បវេណី ភាគ២, (រាជធានីភ្នំពេញ៖ សាលាភូមិន្ទចៅក្រមនៃរាជបណ្ឌិតសភាវិជ្ជាជីវៈតុលាការ ខែ មេសា ឆ្នាំ ២០១៣), ទំព័រ ១៨៤

ដែល **ខ** ទទួលបាននឹងក្លាយទៅជាសេចក្ដីចម្រើនឥតហេតុដែលធ្វើឱ្យ **ក** អាចប្ដឹងទាមទារយកមកវិញបានដោយផ្អែកលើសិទ្ធិតាមច្បាប់សារធាតុ។

៣.៤.៣. អានុភាពមិនប្រតិសកម្ម

ផ្អែកតាមគំនិតនេះ ការរំលាយកិច្ចសន្យាត្រូវបានចាត់ទុកថាគ្មានអានុភាពប្រតិសកម្ម។ ដូច្នេះ សិទ្ធិលើបំណុល និងកាតព្វកិច្ចដើមត្រូវផ្លាស់ប្ដូរទៅជាសិទ្ធិទាមទារ និងកាតព្វកិច្ចធ្វើបដិទានទៅស្ថានភាពដើមរបស់គូភាគី។ [60] នេះគឺព្រោះតែមាត្រា ៤១១កថាខណ្ឌទី២ បានចែងបញ្ជាក់ច្បាស់ពីចំណុចបដិទាននូវតាវកាលិកដែលភាគីបានទទួល។

ឧទាហរណ៍៖ ក្នុងកិច្ចសន្យាលក់ទិញ **គ** បានទិញទូរស័ព្ទមួយគ្រឿងពី **ឃ** ។ **ឃ** បានប្រគល់ទូរស័ព្ទឱ្យ **គ** រួចហើយ ប៉ុន្តែ **គ** មិនបានបង់ប្រាក់ឱ្យ **ឃ** ទេ។ ដែលជាហេតុធ្វើឱ្យ **ឃ** រំលាយកិច្ចសន្យា។ ដោយផ្អែកលើអានុភាពមិនប្រតិសកម្ម មានអានុភាពហូតដល់មានការរំលាយកិច្ចសន្យា។ រីឯតាវកាលិកដែលភាគីបានទទួលបានត្រូវតែបង្វិលឱ្យភាគី **ឃ** វិញ។ ការផ្ទេរទូរស័ព្ទទៅវិញនេះខុសពីករណីនៃអានុភាពប្រតិសកម្ម ព្រោះការសងតាវកាលិកត្រឡប់ទៅវិញនេះគឺជាកាតព្វកិច្ចថ្មី មិនមែនផ្អែកលើសេចក្ដីចម្រើនឥតហេតុដូចករណីដែលផ្អែកលើទ្រឹស្ដីអានុភាពប្រតិសកម្មនោះទេ។

សរុបមក លក្ខណៈនៃអានុភាពនៃការរំលាយកិច្ចសន្យាទាំង ២ ខាងលើ សុទ្ធតែចងកាតព្វកិច្ចដល់ភាគីត្រូវតែប្រគល់តាវកាលិកត្រលប់ទៅវិញទាំងអស់ឱ្យទៅម្ចាស់ដើមវិញ ហើយក៏មិនមានគំនិតណាមួយប្រឆាំងនឹងការត្រលប់ទៅវិញដែរ លើកលែងតែប្រភេទកិច្ចសន្យានោះមិនអាចប្រគល់ត្រលប់បានដូចការបកស្រាយខាងលើ។

៣.៤.៤. អានុភាពចំពោះភាគី

ភាគីនៃកិច្ចសន្យានឹងទទួលអានុភាពពីការរំលាយដូចជា ការរលត់នូវករណីកិច្ចនៃកិច្ចសន្យា (៣.៤.៤.១) លើកលែងតែការរួចផុតពីសំណងនៃការខូចខាត (៣.៤.៤.២)

ក. ការរលត់នូវករណីកិច្ចនៃកិច្ចសន្យា

ការរំលាយកិច្ចសន្យានាំឱ្យគូភាគីរួចផុតពីករណីកិច្ចក្នុងកិច្ចសន្យា លើកលែងតែករណីកិច្ចសងការខូចខាត។ បន្ទាប់ពីមានការរំលាយកិច្ចសន្យាបានន័យថា ភាគីគ្មានកាតព្វកិច្ចឱ្យគ្នាទៅវិញទៅមកទៀតទេ។ យើងដឹងហើយថាភាគីមានកាតព្វកិច្ចឱ្យគ្នាទៅវិញទៅមកគឺដោយសារអានុភាពចងនៃកិច្ចសន្យា ដូច្នេះបើសិនជាគ្មានកិច្ចសន្យាផងតើមានមូលហេតុគតិយុត្តអ្វីដែលត្រូវឱ្យមានការអនុវត្តនូវកាតព្វកិច្ចនោះ ដូចជាករណីដែល អ្នកទិញមិនចាំបាច់បង់ប្រាក់ឡើយ រីឯអ្នកលក់មិនចាំបាច់ប្រគល់កម្មវត្ថុនៃកិច្ចសន្យានោះឡើយ ក្នុងករណីដែលអ្នកទិញមិនទាន់បានបង់ប្រាក់ឡើយ ក្នុងករណីដែលអ្នកលក់មិនប្រគល់វត្ថុតាមកាលកំណត់ ហើយក្រោយមកអ្នកទិញសម្រេចចិត្តរំលាយកិច្ចសន្យាចោល។

ក.១ ការធ្វើបដិទាននៃការផ្ទេរកម្មសិទ្ធិ

ក្នុងគំនិតដែលទទួលស្គាល់អានុភាពនៃប្រតិសកម្ម អ្នកដែលទទួលបានការផ្ទេរកម្មសិទ្ធិគឺ ចាត់ទុកថាមិនដែលទទួលបានការលទ្ធកម្មសិទ្ធតាំងពីដំបូង។ ដូច្នេះអនុប្បទាយី អាចទាមទារឱ្យអនុប្បអានិកផ្ទេរកម្មសិទ្ធិមកវិញ

[60] ក្រុមការងារនៃអនាគតគ្រូបណ្ដុះបណ្ដាលនៅសាលាភូមិន្ទចៅក្រមនៃរាជបណ្ឌិតសភាវិជ្ជាជីវៈតុលាការ, សេចក្ដីពន្យល់ក្រមរដ្ឋប្បវេណី ភាគ២, (រាជធានីភ្នំពេញ៖ សាលាភូមិន្ទចៅក្រមនៃរាជបណ្ឌិតសភាវិជ្ជាជីវៈតុលាការ ខែ មេសា ឆ្នាំ ២០១៣), ទំព័រ ១៨៥

ដោយផ្អែកលើកម្មសិទ្ធិ។ ផ្ទុយទៅវិញគំនិតដែលមិនទទួលស្គាល់អានុភាពប្រតិសកម្មគឺកម្មសិទ្ធិត្រូវបានផ្ទេរ ហើយកាតព្វកិច្ចក្នុងការប្រគល់កម្មសិទ្ធិត្រលប់មកវិញគឺជាកាតព្វកិច្ចមួយថ្មី។ ទន្ទឹមនឹងនេះ កាតព្វកិច្ចត្រូវផ្ទេរមកវិញដោយស្វ័យប្រវត្តិ ។[61]

ក.២ ការធ្វើបដិទានទៅស្ថានភាពដើម

ភាគីដែលបានទទួលតាវកាលិកនៃកិច្ចសន្យាតែមួយភាគ ឬទាំងអស់ ត្រូវមានករណីកិច្ចសងតាវកាលិកនោះទៅភាគីម្ខាងទៀត ដើម្បីឱ្យភាគីនោះទទួលបដិទានឡើងវិញដោយសារការរំលាយ។ ក្នុងករណីដែលភាគីទាំងសងខាងមានករណីកិច្ចធ្វើបដិទានទៅវិញទៅមក ករណីកិច្ចទាំងនោះត្រូវអនុវត្តនៅពេលជាមួយគ្នា។

ភាគីដែលមានករណីកិច្ចសងជាប្រាក់ដោយការរំលាយកិច្ចសន្យា ត្រូវសងជាមួយនឹងការប្រាក់ដោយគិតចាប់ពីថ្ងៃដែលបានទទួលប្រាក់ដើមនោះ។ ភាគីដែលមានករណីកិច្ចបង្វិលជាវត្ថុ ឬជាតាវកាលិកផ្សេងដែលខ្លួនបានទទួលទៅភាគីម្ខាងទៀត ដោយសារការរំលាយត្រូវសងទាំងផលដែលបានទទួលពីវត្ថុ ឬតាវកាលិកនោះផងដែរ។[62]

❖ **ខ្លឹមសារនៃកាតព្វកិច្ចធ្វើបដិទាន**

ក្រមរដ្ឋប្បវេណីបានបញ្ញត្តិថា ភាគីដែលទទួលបានតាវកាលិក ត្រូវសងតាវកាលិកនោះទៅឱ្យភាគីម្ខាងទៀតមិនត្រឹមតែអ្វីដែលគាត់ទទួលបាននោះទេគឺថែមទាំងត្រូវសងការប្រាក់ ឬផលប្រយោជន៍ដែលកើតឡើងពីសិទ្ធិលើបំណុលជាប្រាក់ ឬកម្មវត្ថុនោះទៀតផង។ ក្នុងន័យនេះកាតព្វកិច្ចធ្វើបដិទានមានន័យថា មិនត្រឹមតែជាការធ្វើបដិទានទៅស្ថានភាពពេលបង្កើតកិច្ចសន្យាទេ ប៉ុន្តែទៅដល់ស្ថានភាពដែលអាចមាន។ នេះក៏ព្រោះតែក្រមរដ្ឋប្បវេណីកម្ពុជាបានគិតគូរទៅដល់កាលៈទេសៈដែលភាគីមិនបានបង្កើតកិច្ចសន្យាទេនោះ តើនឹងមានផលប្រយោជន៍អ្វីខ្លះកើតឡើង ?

ឧទាហរណ៍៖ លោក ដារ៉ា បានទិញក្របី (ញី) ពីលោក សុធី ដោយកាតព្វកិច្ចមិនអនុវត្តព្រមគ្នាទេ គឺលោក ដារ៉ា គាត់យកក្របីទៅផ្ទះមើលសិន ទើបគាត់បង់ប្រាក់តាមក្រោយ។ លុះពីរ បីថ្ងៃក្រោយមកលោក សុធី បានទៅដាស់តឿនឱ្យលោក ដារ៉ា អនុវត្តកាតព្វកិច្ច តែលោក ដារ៉ា គេចវេស ។ ហេតុផលនេះហើយធ្វើឱ្យលោក សុធី សម្រេចចិត្តរំលាយកិច្ចសន្យាចោល ហើយទាមទារឱ្យលោក ដារ៉ា ប្រគល់ក្របីមកវិញ។ លោកដារ៉ា គាត់យល់ព្រមប្រគល់ក្របីនោះមកវិញ ប៉ុន្តែក្របីនោះបានកើតកូនហើយគាត់ទាមទារកូនក្របីថាជារបស់គាត់ដោយមូលហេតុថា កូនក្របីនោះកើតនៅពេលដែលស្ថិតនៅក្រោមការកាន់កាប់របស់គាត់។ នៅក្នុងករណីនេះលោកសុធីមានសិទ្ធិទាមទារកូនក្របី នោះមកវិញផងដែរ ដោយហេតុថាកូនក្របីនោះគឺជាផលដែលកើតចេញកម្មវត្ថុនៃកិច្ចសន្យា ដូច្នេះវាមិនត្រឹមត្រូវទេដែលឱ្យបុគ្គលដែលបានបំពានកិច្ចសន្យា ធ្វើឱ្យខូចខាតផលប្រយោជន៍របស់ភាគីម្ខាងទៀតមានសិទ្ធិទទួលបានផលពីកម្មវត្ថុនៃកិច្ចសន្យា។

❖ **លក្ខណៈនៃកាតព្វកិច្ចធ្វើបដិទាន**

គោលគំនិតប្រតិសកម្ម កាតព្វកិច្ចដែលត្រូវធ្វើបដិទានត្រឡប់មកវិញនូវវត្ថុ ដែលបានប្រគល់តាមកិច្ចសន្យាបន្ទាប់ពីមានការរំលាយកិច្ចសន្យា គឺជាករណីកិច្ចពិសេសនៃសេចក្តីចម្រើនឥតហេតុ។ ជាទូទៅប្រសិនបើកិច្ចសន្យាត្រូវបានរំលាយនោះ ត្រូវចាត់ទុកថាគ្មានកិច្ចសន្យាតាំងពីដំបូង ដូច្នេះទំហំនៃកាតព្វកិច្ចក្នុងការប្រគល់ ត្រូវបាន

[61] ក្រុមការងារនៃអនាគតគ្រូបណ្តុះបណ្តាលនៅសាលាភូមិន្ទចៅក្រមនៃរាជបណ្ឌិតសភាវិជ្ជាជីវៈតុលាការ សេចក្តីពន្យល់ ក្រមរដ្ឋប្បវេណី ភាគ ២, (រាជធានីភ្នំពេញ៖ សាលាភូមិន្ទចៅក្រមនៃរាជបណ្ឌិតសភាវិជ្ជាជីវៈតុលាការ ខែ មេសាឆ្នាំ ២០១៣), ទំព័រទី ១៦៨

[62] ក្រមរដ្ឋប្បវេណី, លេខ នស/រកម/១២០៧/០៣០,៨ ធ្នូ ២០០៧ មាត្រា ៤១១ ចំណុចទី២ និងទី៣

កម្រិតត្រឹមផលប្រយោជន៍ដែលមាន ដោយផ្អែកលើ មាត្រា ៧៣៦ កថាខណ្ឌទី២។ ក៏ប៉ុន្តែមាត្រា ៤១១ កថាខណ្ឌទី២ បានពង្រីកទំហំនៃកាតព្វកិច្ចធ្វើបដិទាននេះទៅស្ថានភាពដើមរបស់ភាគីដូចដែលបានរៀបរាប់ ។

គោលគំនិតមិនប្រតិសកម្ម កាតព្វកិច្ចដែលត្រូវធ្វើបដិទានត្រឡប់វិញនូវវត្ថុ ដែលបានប្រគល់តាមកិច្ចសន្យាបន្ទាប់ពីមានការរំលាយកិច្ចសន្យាគឺជាកាតព្វកិច្ចថ្មី ដោយផ្អែកលើការរំលាយកិច្ចសន្យា ចំណែកឯកាតព្វកិច្ចដែលបានអនុវត្តរួចហើយ គឺមានសុពលភាពព្រោះថាការរំលាយកិច្ចសន្យាមានឥទ្ធិពលឆ្ពោះទៅរកអនាគតតែប៉ុណ្ណោះ។[63]

❖ **ករណីកិច្ចដែលភាគីនៃកិច្ចសន្យាមិនអាចសងត្រឡប់ទៅវិញនូវវត្ថុ**

សិទ្ធិរំលាយកិច្ចសន្យាត្រូវរលត់ក្នុងករណីដែលភាគីមានសិទ្ធិរំលាយៈ

1. បានធ្វើឱ្យមានការខូចខាត ឬបាត់បង់ដល់វត្ថុដែលជាកម្មវត្ថុនៃកិច្ចសន្យា ឬមិនអាចសងវត្ថុនោះទៅវិញដោយចេតនា។
2. ធ្វើឱ្យវត្ថុនោះ ក្លាយជាវត្ថុផ្សេងដោយសារការកែច្នៃ ឬការផ្លាស់ប្តូរទ្រង់ទ្រាយ។

ឬនិយាយម្យ៉ាងទៀតថា នៅក្នុងករណីដែលកម្មវត្ថុត្រូវបានធ្វើឱ្យខូចខាត ឬបាត់បង់ ឬមិនអាចសងត្រឡប់មកវិញបាន ដោយចេតនា នោះសិទ្ធិរំលាយមិនត្រូវបានរំលត់ទេ មានន័យថាអ្នកមានសិទ្ធិរំលាយនៅតែមានរំលាយ ប៉ុន្តែត្រូវសងជាប្រាក់នូវតម្លៃដែលជាកម្មវត្ថុនោះ ត្រឹមកម្រិតតម្លៃដែលបានកំណត់នៅក្នុងកិច្ចសន្យា។[64]

ក.៣ ករណីកិច្ចសងសំណងការខូចខាត

សំណងការខូចខាត ជាវិធីមួយសម្រាប់សង្គ្រោះក្នុងករណីដែលមានការមិនអនុវត្តកាតព្វកិច្ច ឬកាតព្វកិច្ចត្រូវបានបំពានផងដែរ។ ថ្វីត្បិតតែភាគីបានជ្រើសរើសយកវិធីរំលាយកិច្ចសន្យាដើម្បីការពារប្រយោជន៍ខ្លួនក៏ពិតមែនក៏មិនមានន័យថាគាត់មិនអាចទាមទារសំណងការខូចខាតបាននោះដែរ។ នៅក្នុងវិធីនៃការសង្គ្រោះកិច្ចសន្យា ភាគីអាចប្រើវិធីសង្គ្រោះមួយ ឬច្រើនឱ្យតែវិធីសង្គ្រោះមិនមានលក្ខណៈផ្ទុយគ្នា ឧទាហរណ៍ដូចជា ភាគីអនុវត្តការសង្គ្រោះតាមរយៈការរំលាយកិច្ចសន្យាហើយ បន្ទាប់មកភាគីចង់អនុវត្តដោយបង្ខំទៀតដូច្នេះវាមិនសមហេតុផលទេដែល ភាគីបានរំលាយកិច្ចសន្យាហើយ (កាតព្វកិច្ចរលត់ហើយ) ភាគីចង់អនុវត្តដោយបង្ខំទៀត ព្រោះថាភាគីទាំងសងខាងអស់កាតព្វកិច្ចដែលត្រូវអនុវត្តដោយបង្ខំហើយ។ លើសពីនេះទៀតមាត្រា ៤១១ កថាខណ្ឌទី២ បានបញ្ជាក់ដែរថា គូភាគីមិនអាចរួចផុតពីករណីកិច្ចសងការខូចខាតទេ ទោះបីជាភាគីរួចផុតពីករណីកិច្ចក្នុងកិច្ចសន្យាក៏ដោយ។

ផលប្រយោជន៍ដែលត្រូវសងមាន ២គឺ ៖

1. **ផលប្រយោជន៍ពីការរំពឹងទុក** សម្តៅទៅលើផលប្រយោជន៍ដែលអាចនឹងទទួលបានប្រសិនបើកិច្ចសន្យាត្រូវបានអនុវត្តដូចការសន្យា។
2. **ផលប្រយោជន៍ពីការជឿទុកចិត្ត** គឺសម្តៅទៅលើ ការចំណាយរបស់ភាគីដែលបានជឿជាក់ថាកិច្ចសន្យាមិនត្រូវបានរំលាយនោះទេ។ ក្នុងករណីនេះ ភាគីដែលទទួលរងនូវការខូចខាតដោយសារការរំលាយកិច្ចសន្យា អាចទាមទារសំណងនៃការខូចខាតដែលនឹងមិនត្រូវបានចំណាយ ប្រសិនបើគាត់បានដឹងថា កិច្ចសន្យានឹងត្រូវរំលាយ។

---

[63] ក្រុមការងារនៃអនាគតគ្រូបណ្តុះបណ្តាលនៅសាលាភូមិន្ទចៅក្រមនៃរាជបណ្ឌិតសភាវិជ្ជាជីវៈតុលាការ, សេចក្តីពន្យល់ក្រមរដ្ឋប្បវេណី ភាគ២, (រាជធានីភ្នំពេញ៖ សាលាភូមិន្ទចៅក្រមនៃរាជបណ្ឌិតសភាវិជ្ជាជីវៈតុលាការ ខែ មេសា ឆ្នាំ ២០១៣), ទំព័រ ១៨៤

[64] មាត្រា ៤១២ កថាខណ្ឌទី២ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី ២០០៧

ក្រោយពីបានសិក្សាអានុភាពចំពោះភាគីរួចមកការពារតតិយជនពីអានុភាពនៃការរំលាយកិច្ចសន្យា គឺពិតជាមានសារៈសំខាន់ខ្លាំងណាស់ចំពោះតតិយជនដែលត្រឹមត្រូវ។

៣.៤.៥. អានុភាពចំពោះតតិយជន

ការរំលាយកិច្ចសន្យា មិនអាចធ្វើឱ្យខូចផលប្រយោជន៍ត្រឹមត្រូវរបស់តតិយជនបានឡើយ។ នេះគឺជាគោលបំណងក្នុងការការពារស្ថិរភាពជំនួញរបស់តតិយជន ដែលត្រឹមត្រូវមិនឱ្យស្ថិតនៅក្នុងស្ថានភាពមួយដែលមាននូវការព្រួយបារម្ភ។ មិនមែនគ្រប់តតិយជនសុទ្ធតែត្រូវបានការពារទាំងអស់នោះទេ លុះត្រាតែតតិយជននោះមានភាពត្រឹមត្រូវតាមច្បាប់។[65]

ឧទាហរណ៍៖ ថ្ងៃទី ០១.០៤.២០១៩ **លោក ចន** បានលក់ដី ទៅឱ្យ **លោកស្រី បុផ្ផា** និងបានចុះបញ្ជីផ្ទេរកម្មសិទ្ធិ។ ថ្ងៃទី ០១.០៥.២០១៩ **លោក ចន** បានលក់ដីទៅឱ្យ **លោក វណ្ណា** និងបានចុះបញ្ជីផ្ទេរកម្មសិទ្ធិ។ ទោះបីជា **លោក ចន** បានដាស់តឿនក៏ **អ្នកស្រី បុផ្ផា** នៅតែមិនបង់ថ្លៃលក់ទិញដីបង្គ្រប់។ ថ្ងៃទី ០១.០៦.២០១៩ **លោក ចន** បានរំលាយកិច្ចសន្យា។

ប្រសិនបើការទិញលក់ដី ពី **លោក ចន** ទៅអ្នក**ស្រី បុផ្ផា** ក្លាយជានត្ថិភាពដោយសារការរំលាយ នោះផលប្រយោជន៍របស់ **លោក វណ្ណា** ដែលបានទិញដី ដោយការជឿជាក់លើការចុះបញ្ជីរបស់ **អ្នកស្រី បុផ្ផា** នឹងត្រូវខូចខាតយ៉ាងខ្លាំង ហើយសុវត្ថិភាពជំនួញក៏មានការខូចខាតផងដែរ។ ការរំលាយមិនអាចធ្វើឱ្យខូចខាតប្រយោជន៍ត្រឹមត្រូវរបស់ **លោក វណ្ណា** បានឡើយ។ **អានុភាពនៃការរំលាយមិនមានចំពោះ លោក វណ្ណា ទេ។ លោក វណ្ណា អាចតតាំងអំពីលទ្ធកម្មនៃកម្មសិទ្ធិលើដី ចំពោះលោក ចន។**

ផលប្រយោជន៍ត្រឹមត្រូវរបស់តតិយជនជាអ្វី? ដោយសារតែការបកស្រាយនេះមិនមានកំណត់ក្នុងច្បាប់ ហេតុនេះត្រូវពឹងផ្អែកទៅលើយុត្តិសាស្ត្ររបស់តុលាការ។ តើករណីណាខ្លះដែលយើងអាចនិយាយថា **លោក វណ្ណា** មានផលប្រយោជន៍ត្រឹមត្រូវ?

- ករណីដែល **លោក វណ្ណា** មិនទាន់បានចុះបញ្ជីដី រួចរាល់?
- ករណីដែល **លោក ចន** បានដឹងថា **អ្នកស្រី បុផ្ផា** មិនមានលទ្ធភាពបង់ប្រាក់ថ្លៃទិញបាន?
- ករណីដែល **អ្នកស្រី បុផ្ផា** បានប្រាប់ថា **លោក វណ្ណា** ថា ចង់លក់នេះ មុនពេលដែលលោក **ចន** រំលាយកិច្ចសន្យា?[66]

តើត្រូវការពារតតិយជន យ៉ាងដូចម្តេចនោះគឺអាស្រ័យទៅលើថា តើអានុភាពប្រតិសកម្ម ត្រូវទទួលស្គាល់ ឬមិនទទួលស្គាល់។

ឆ្លើយតបទៅនឹងចំណោទបញ្ហាគតិយុត្តខាងលើ ភាពប្រតិសកម្មយកមកសិក្សាដើម្បីការពារតតិយជនក្នុងគោលការណ៍ប្រតិសកម្ម (៣.៤.៥.១) និងតតិយជនក្នុងគោលការណ៍មិនប្រតិសកម្ម (៣.៤.៥.២) ។

---

[65] ប្រសាសន៍របស់លោកស្រីមេធាវី ទេព បូផល, កិច្ចពិភាក្សាស្តីពីការរំលាយកិច្ចសន្យា, រៀបចំដោយ៖ វិភាគទានច្បាប់, (មជ្ឈមណ្ឌលសហប្រតិបត្តិការកម្ពុជា-កូរ៉េ CKCC ០៩ មិថុនា ២០១៩)

[66] លោកស្រីមេធាវី ទេព បូផល, កិច្ចពិភាក្សាស្តីពីការរំលាយកិច្ចសន្យា, រៀបចំដោយ៖ វិភាគទានច្បាប់, (មជ្ឈមណ្ឌលសហប្រតិបត្តិការកម្ពុជា-កូរ៉េ CKCC ០៩ មិថុនា ២០១៩), ទំព័រទី ៦៤

ក. តតិយជនក្នុងគោលការណ៍ប្រតិសកម្ម

ចំពោះតតិយជនមុនការរំលាយកិច្ចសន្យាវិញ គេអាចចាត់ទុកថា តតិយជនត្រូវទទួលបានការកាន់កាប់ ឬចុះបញ្ជី ដើម្បីទទួលបាននូវការការពារមាត្រា ៤១១ កថាខណ្ឌទី៤ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណីកម្ពុជា ព្រោះតតិយជនត្រូវបានគេចាត់ទុកថាបានខិតខំប្រឹងប្រែងជាអតិបរមាដើម្បីការពារសិទ្ធិរបស់ខ្លួន។ ដោយផ្អែកលើគំនិតនេះ ការកាន់កាប់ ឬការចុះបញ្ជីមានតួនាទី " លក្ខខណ្ឌដើម្បីបង្កើតអានុភាពនៃសិទ្ធិរក្សាការពារ "។ ផ្ទុយទៅវិញគេអាចគិតថាលក្ខខណ្ឌតាំងមិនមានលក្ខណៈចាំបាច់ សម្រាប់តតិយជនក្នុងការទទួលបានការការពារទេ ព្រោះមាត្រា ៤១១ កថាខណ្ឌទី ៤ មិនបានតម្រូវឱ្យមានលក្ខខណ្ឌតតាំងសម្រាប់តតិយជនទេ។

ផ្អែកលើភាពប្រតិសកម្មតតិយជនដែលបានចុះកិច្ចសន្យានៅក្រោយការរំលាយកិច្ចសន្យា មិនអាចទទួលបាននូវការការពារតាមមាត្រា ៤១១ កថាខណ្ឌទី៤ ទេ ព្រោះអានុភាពប្រតិសកម្មបានកើតឡើងរួចហើយ ។ តតិយជននៅក្រោយការរំលាយកិច្ចសន្យាត្រូវបានចាត់ ថាបានទទួលកម្មសិទ្ធិពីជនដែលមិនមានកម្មសិទ្ធិ។ ដូច្នេះតតិយជនមិនអាចធ្វើលទ្ធកម្មសិទ្ធិទេ។ ជាការពិត នៅក្នុងករណីដែលកម្មសិទ្ធិ គឺជាចលនវត្ថុ អនុប្បទានិកអាចធ្វើលទ្ធកម្មលើកម្មសិទ្ធិបាន បើសិនអនុប្បទានិកជាជនសុចរិត និងគ្មានកំហុស ដោយបំពេញលក្ខខណ្ឌដែលមានចែងក្នុងមាត្រា ១៩៣ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណីកម្ពុជា។ ក៏ប៉ុន្តែនៅក្នុងករណីកម្មវត្ថុ គឺជាអចលនវត្ថុតតិយជនមិនអាចទទួលបានកម្មសិទ្ធិតាមរយៈលទ្ធកម្មដោយសុចរិតនោះទេ។ ជាលទ្ធផលគឺមានគំនិតមួយ ដែលការពារតតិយជនប្រភេទនេះ តាមរយៈការអនុវត្តដែលមានលក្ខណៈស្រដៀងគ្នាទៅនឹងមាត្រា ៣៥៣ កថាខណ្ឌទី២។ ព្រោះអាចនិយាយបានថា **ក** បានបន្សល់ទុកនូវការចុះបញ្ជី ហើយបានបង្កើតនូវទិដ្ឋភាពមួយដែលបង្ហាញថា **ខ** គឺជាកម្មសិទ្ធិករលើអចលនវត្ថុនោះ ហើយ **គ** បានជឿជាក់ថា **ខ** គឺជាម្ចាស់សិទ្ធិពិតប្រាកដមែន។ មូលហេតុដែលក្រមរដ្ឋប្បវេណីធ្វើការការពារតតិយជនដែលសុចរិត និងគ្មានកំហុសធ្ងន់ធ្ងរព្រោះជនដែលបង្កើតនូវទិដ្ឋភាពមិនពិត មិនមានសិទ្ធិក្នុងការអះអាងនូវមោឃភាពនៃកិច្ចសន្យាចំពោះតតិយជនដែលបានជឿជាក់ទៅលើទិដ្ឋភាពនោះ ដោយមានហេតុផលឡើយ។ គោលការណ៍នេះទាញចេញពី « លទ្ធិដែលមានលក្ខណៈជារូបភាព »។[67]

ខ. តតិយជនក្នុងគោលការណ៍មិនប្រតិសកម្ម

ដោយផ្អែកលើភាពមិនប្រតិសកម្ម ការរំលាយកិច្ចសន្យាមិនមានអានុភាពប្រតិសកម្មទេ។ ទោះបីជាមានការរំលាយកិច្ចសន្យាក៏ដោយ។ ប៉ុន្តែទោះបីជាការរំលាយមិនមានអានុភាពប្រតិសកម្មតែពេលមានការរំលាយកិច្ចសន្យាម្ចាស់កម្មសិទ្ធិអាចទាមទារឱ្យធ្វើការផ្ទេរកម្មវត្ថុត្រឡប់មកវិញបានទោះបីជាវត្ថុនោះត្រូវបានផ្ទេរឱ្យតតិយជនហើយក៏ដោយ។

ផ្អែកលើគំនិតនេះវាមានលក្ខណៈស្រដៀងគ្នាទៅនឹងការផ្ទេរពីរដងជាន់គ្នា ដោយមិនគិតថាតតិយជនបានទិញកម្មវត្ថុនៅមុន ឬនៅក្រោយការរំលាយកិច្ចសន្យាទេ ដូច្នេះ បុគ្គលណាដែលបានទទួលនូវលក្ខខណ្ឌតតាំងមុនបុគ្គលផ្សេងទៀត អាចអះអាងពីកម្មសិទ្ធិរបស់ខ្លួនបាន។ វាមានន័យថាទោះបីជាមិនមានបញ្ញត្តិដូចមាត្រា ៤១១ កថាខណ្ឌទី ៤ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី ក៏លទ្ធផលដូចគ្នានឹងការផ្ទេរពីរដងជាន់គ្នា ដូច្នេះមាត្រា ៤១១ កថាខណ្ឌទី៤

[67] ក្រុមការងារនៃអនាគតគ្រូបណ្តុះបណ្តាលនៅសាលាភូមិន្ទចៅក្រមនៃរាជបណ្ឌិតសភាវិជ្ជាជីវៈតុលាការ, សេចក្តីពន្យល់ក្រមរដ្ឋប្បវេណី ភាគ២, (រាជធានីភ្នំពេញ៖ សាលាភូមិន្ទចៅក្រមនៃរាជបណ្ឌិតសភាវិជ្ជាជីវៈតុលាការ ខែ មេសា ឆ្នាំ ២០១៣), ទំព័រ ១៩៣

គឺមិនមែនជាបញ្ញត្តិពិសេស ដើម្បីការពារតតិយជនដែលមានផលប្រយោជន៍ស្របច្បាប់ គឺគ្រាន់តែជាបញ្ញត្តិបញ្ជាក់បន្ថែមតែប៉ុណ្ណោះ។[68]

៣.៤.៦. ការរំលាយកិច្ចសន្យា និងតតិយជន

ការរំលាយកិច្ចសន្យា មិនអាចធ្វើឱ្យខូចផលប្រយោជន៍ត្រឹមត្រូវរបស់តតិយជនបានឡើយ។ ទស្សនៈនៃ « តតិយជន » សំដៅទៅលើជន ដែលក្រៅពីសាមីភាគី ឬជនទទួលបន្តទូទៅរបស់សាមីភាគី ដូចជាសន្តតិជន ឬ នីតិបុគ្គលដែលបានរួមបញ្ចូលគ្នា។ ដូចនេះ តើជនក្រៅពីសាមីភាគី អាចក្លាយជា « តតិយជន » ដែរ ឬ ទេ? មានតែតតិយជន ដែលមានផលប្រយោជន៍ត្រឹមត្រូវ ទើបជាតតិយជន។[69]

ឧទាហរណ៍ នៅក្នុងករណីដែលរថយន្ត ត្រូវបានលក់ពី **ក** ទៅ **ខ** បន្ទាប់មក ពី **ខ** ទៅ **គ** ។ **គ** អាចជៀសផុតពីផលប៉ះពាល់ទេ ប្រសិនបើ **ក** រំលាយកិច្ចសន្យា។ គេអាចបែងចែក ករណីនេះ ជាពីរប្រភេទដោយផ្អែកលើវត្តមានរបស់តតិយជន។

ឧទាហរណ៍ ករណីទី ១ គឺនៅក្រោយពេលដែល **ខ** បានប្រគល់រថយន្តទៅឱ្យ **គ** ហើយ **ក** រំលាយកិច្ចសន្យាលក់ទិញជាមួយនឹង **ខ**។ **គ** នៅក្នុងករណីនេះត្រូវបានហៅថា « តតិយជននៅមុនការរំលាយ »។ ករណីមួយទៀតគឺ « តតិយជននៅក្រោយការរំលាយ »។ ឧទាហរណ៍ **ក** រំលាយកិច្ចសន្យាជាមួយនឹង **ខ** ប៉ុន្តែ **ខ** បានលក់រថយន្តនោះបន្តឱ្យទៅ **គ** នៅក្រោយការរំលាយ។ នៅក្នុងករណីនេះ វាមានសារសំខាន់ណាស់ក្នុងការគិតថា ការលក់របស់ **ខ** គឺជាការកែបន្លំយកទ្រព្យ ដោយទុច្ចរិត។ ប៉ុន្តែអានុភាពរបស់កិច្ចសន្យាលក់បន្តនេះ ត្រូវធ្វើការពិចារណាដាច់ដោយឡែកពីករណីព្រហ្មទណ្ឌ។

៣.៥.. ការរំលត់នូវសិទ្ធិរំលាយកិច្ចសន្យា

៣.៥.១. នៅក្នុងករណីដែលការខូចខាត ជាអាទិ៍ នៃកម្មវត្ថុនៃកិច្ចសន្យា កើតឡើងដោយចេតនា

សិទ្ធិរំលាយ ត្រូវរលត់ នៅក្នុងករណីដែល ភាគីដែលមានសិទ្ធិរំលាយ ៖

i. ធ្វើឱ្យខូចខាត ឬ បាត់បង់ដល់វត្ថុដែលជាកម្មវត្ថុនៃកិច្ចសន្យា ឬ មិនអាចសងវត្ថុនោះវិញដោយចេតនា។ **ឧទាហរណ៍** ក ម្មវត្ថុនៃកិច្ចសន្យា បានលក់បន្តបាត់ ឬបានបែកបាក់អស់។

ii. ធ្វើឱ្យវត្ថុនោះក្លាយជាវត្ថុប្រភេទផ្សេង ដោយការកែច្នៃ ឬការផ្លាស់ទម្រង់ដោយចេតនា។ **ឧទាហរណ៍** កិច្ចសន្យាទិញលក់អង្ករ តែអង្ករដែលបានទិញ លក់បានកិនក្លាយជាម្សៅអស់ហើយ នឹងបានផលិតជានំប៉ុងទៅហើយ។

មូលហេតុដែលសិទ្ធិរំលាយកិច្ចសន្យា ត្រូវរលត់នៅក្នុងករណីទាំងពីរខាងលើនេះ គឺដោយសារតែ វាផ្ទុយនឹង គោលការណ៍នៃភាពសុចរិត នឹងស្មោះត្រង់ [70] ប្រសិនបើភាគី ដែលបានធ្វើឱ្យខូចខាត ឬមិនអាចសងវត្ថុនោះវិញដោយចេតនា អាចរំលាយកិច្ចសន្យាបាន។

---

[68] ក្រុមការងារនៃអនាគតគ្រូបណ្តុះបណ្តាលនៅសាលាភូមិន្ទចៅក្រមនៃរាជបណ្ឌិតសភាវិជ្ជាជីវៈតុលាការ, សេចក្តីពន្យល់ក្រមរដ្ឋប្បវេណី ភាគ២, (រាជធានីភ្នំពេញ៖ សាលាភូមិន្ទចៅក្រមនៃរាជបណ្ឌិតសភាវិជ្ជាជីវៈតុលាការ ខែ មេសា ឆ្នាំ ២០១៣), ទំព័រ ១៩៣

[69] មាត្រា ៤១១ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី ២០០៧

[70] មាត្រា ៥ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី ២០០៧

សិទ្ធិរំលាយកិច្ចសន្យា មិនត្រូវបានរលត់ទេ នៅក្នុងករណីដែលកម្មវត្ថុ គឺត្រូវបានធ្វើឱ្យខូចខាត ឬបាត់បង់ ដល់វត្ថុដែលជា កម្មវត្ថុនៃកិច្ចសន្យា ឬមិនសងវត្ថុនោះវិញ ដោយចេតនា ។ នៅក្នុងករណីនេះ ភាគីដែលមានសិទ្ធិរំលាយកិច្ចសន្យា ត្រូវសងជា ប្រាក់នូវតំលៃដែលជាកម្មវត្ថុនោះ ត្រឹមកំរិតតំលៃដែលបានកំណត់ក្នុងកិច្ចសន្យា។[71]

៣.៥.២. ការរលត់ដោយសារអាជ្ញាយុកាល

សិទ្ធិរំលាយកិច្ចសន្យាដោយមូលហេតុនៃការមិនអនុវត្តកាតព្វកិច្ច និងសិទ្ធិទាមទារបដិទាន ត្រូវរលត់ដោយអាជ្ញាយុកាល ០៥ ឆ្នាំ ក្រោយពីពេលដែលមិនបានអនុវត្តកាតព្វកិច្ច។[72]

ការមិនអនុវត្តកាតព្វកិច្ចៈ ត្រូវបានគិតចាប់ពីពេលដែលមានការយឺតយ៉ាវ។

ឯការយឺតយ៉ាវៈ ត្រូវបានគិតចាប់ពីពេលដែល ភាគីម្ខាងបានអនុវត្តកាតព្វកិច្ចរួចរាល់។

ការទាមទារឱ្យធ្វើបដិទានឡើងវិញ ដោយផ្អែកលើការរំលាយកិច្ចសន្យា មិនត្រូវធ្វើដោយឯករាជ្យពីការរំលាយកិច្ចសន្យាទេ ហើយភាគី ដែលមានសិទ្ធិទាមទារឱ្យបដិទាន ត្រូវអនុវត្តសិទ្ធិនេះ នៅមុនពេលសិទ្ធិរំលាយត្រូវបានរលត់ ដោយអាជ្ញាយុកាល។

ឧទាហរណ៍ នៅក្នុងករណីដែល **ក** និង **ខ** បានចុះកិច្ចសន្យាលក់ទិញ ប៉ុន្តែ **ខ** មិនបានបង់ប្រាក់ថ្លៃទិញ ទោះបីជាមានការប្រគល់របស់ **ក** ក៏ដោយ។ **ខ** ត្រូវស្ថិតនៅក្នុងភាពយឺតយ៉ាវ ចាប់ពីពេលដែល **ក** បានធ្វើការប្រគល់កម្មវត្ថុ។ នៅក្នុងករណីនេះអាជ្ញាយុកាលនៃការរំលត់ត្រូវចាប់គិតពីពេលដែល **ខ** ស្ថិតនៅក្នុងភាពយឺតយ៉ាវ។ ដូច្នេះ **ក** ត្រូវអនុវត្តសិទ្ធិរំលាយកិច្ចសន្យា និងសិទ្ធិទាមទារបដិទាន ក្នុងអំឡុងពេល ៥ ឆ្នាំ ចាប់ពីពេលប្រគល់របស់ **ក**។

៣.៥.៣. ការរំលត់ដោយសារអនុវត្តកាតព្វកិច្ច ឬដោយសារសំណើរផ្តល់ការអនុវត្តកាតព្វកិច្ច

លក្ខខណ្ឌដើម្បីបង្កើតអានុភាពនៃការរំលាយ ដោយផ្អែកលើមូលហេតុថា ការយឺតយ៉ាវនៅក្នុងការអនុវត្តកាតព្វកិច្ច គឺ ៖

i. ភាគីម្ខាងទៀត មិនបានអនុវត្តកាតព្វកិច្ចរបស់ខ្លួន

ii. ភាគីដែលចង់រំលាយកិច្ចសន្យា បានដាស់តឿនឱ្យអនុវត្តកាតព្វកិច្ច ដោយកំណត់អំឡុងពេលសមរម្យ

iii. កូនបំណុល មិនបានអនុវត្តកាតព្វកិច្ចរបស់ខ្លួន នៅក្នុងអំឡុងពេលកំណត់នោះ។

ដូច្នេះប្រសិនបើកូនបំណុល អនុវត្តកាតព្វកិច្ចនៅក្នុងអំឡុងពេលនោះ ហើយកាតព្វកិច្ច ត្រូវរលត់ដោយសារការសំរេចនូវគោលបំណងនោះ សិទ្ធិរំលាយក៏ត្រូវរលត់ដែរ។

បន្ទាប់ ចុះចំពោះករណីដែលម្ចាស់បំណុល ប្រកែកមិនព្រមទទួលយកកម្មវត្ថុ ទោះបីជា កូនបំណុល បានស្នើផ្តល់ការអនុវត្តកាតព្វកិច្ច ដោយយោងទៅតាមការដាស់តឿនរបស់ម្ចាស់បំណុល តើវានឹងទៅជាយ៉ាងណា? នៅក្នុងករណីនេះ ប្រសិនបើម្ចាស់បំណុល បានទទួលកម្មវត្ថុ នោះកាតព្វកិច្ចនឹងត្រូវរលត់ ។ ដូច្នេះ នៅក្នុងករណីនេះ គេ អាចទទួលស្គាល់ថា សិទ្ធិរំលាយរបស់ម្ចាស់បំណុល ត្រូវរលត់ ដោយសារតែការអនុវត្តកាតព្វកិច្ចរបស់កូនបំណុល ដោយផ្អែកលើគោលការណ៍នៃភាពយុត្តិធម៌។

---

[71] មាត្រា ៤១២ កថាខណ្ឌទី២ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី ២០០៧

[72] មាត្រា ៤១៣ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី ២០០៧

សេចក្ដីសន្និដ្ឋាន
និង
អនុសាសន៍

សេចក្តីសន្និដ្ឋាន និង អនុសាសន៍

ឆ្លងតាមការបកស្រាយខាងលើ យើងសង្កេតឃើញថា នៅក្នុងទំនាក់ទំនងរដ្ឋប្បវេណីត្រូវបាន កំណត់ដោយច្បាប់ ។ កិច្ចសន្យាមានច្រើនប្រភេទ ក៏ប៉ុន្តែកិច្ចសន្យានីមួយៗវាផ្អែកទៅលើកម្មវត្ថុនៃកិច្ចសន្យានោះ កិច្ចសន្យានីមួយៗមានលក្ខណៈខុសប្លែកពីគ្នាជាច្រើនចំណុច ជាពិសេសគឺលក្ខណៈគ្រឹះខ្លះ និងលក្ខណៈទម្រង់ មួយចំនួន។ ចំពោះលក្ខខណ្ឌគ្រឹះ ថ្វីត្បិតតែកិច្ចសន្យាកើតមានត្រឹម ការព្រមព្រៀងក៏ដោយ ក៏កិច្ចសន្យា មិនអាចបង្កើតឡើងបានដែរ ប្រសិនបើបុគ្គលដែល ជាប្រធាននៃកិច្ចសន្យាជាជនដែលត្រូវបានកម្រិតសមត្ថភាពទទួលសិទ្ធិជាអាទិ៍ជនបរទេសដោយ យោងទៅតាមរដ្ឋធម្មនុញ្ញ និងក្រមរដ្ឋប្បវេណីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាក៏ប៉ុន្តែ ចំពោះលើកលែងមួយចំនួន គឺអគារសហកម្មសិទ្ធិដែលចាប់ពីជាន់ទី២ឡើងទៅជនដែលត្រូវបានកម្រិតសមត្ថភាព ទទួលបានសិទ្ធិ ពោលគឺជនបរទេស មានសិទ្ធិបង្កើតកិច្ចសន្យាលក់ទិញបាន។ ចំណែកឯជនដែលត្រូវបានច្បាប់កម្រិតសមត្ថភាពមួយចំនួនទៀតគឺ អនីតិជន ជនដែលស្ថិតនៅក្រោមអាណាព្យាបាលទូទៅ និងជនដែលស្ថិតនៅក្រោមហិតូបត្ថម្ភប៉ុន្តែជនទាំងនេះ អាចធ្វើសកម្មភាពក្នុងការបង្កើតកិច្ចសន្យាបានដែល លុះត្រាតែមានការយល់ព្រមពីអាណាព្យាបាល អាណាព្យាបាលទូទៅ និងហិតូបត្ថម្ភកៈ ទើបគាត់អាចធ្វើសកម្មភាពបានដោយស្របច្បាប់ និងធ្វើឱ្យកិច្ចសន្យាមានសុពលភាព។ ដើម្បីបង្កើតកិច្ចសន្យាបាន ហើយស្របទៅនឹងច្បាប់ កិច្ចសន្យានោះ ត្រូវមានការព្រមព្រៀងរវាងគូភាគីទាំងពីរដោយសុច្ចរិត នឹងស្មោះត្រង់ ពោលគឺ សំណើ និងស្វីការត្រូវគ្នា។

ក្រោយពីបង្កើតកិច្ចសន្យាឡើងហើយភាគីទាំងពីរ បានជាប់នូវចំណងគតិយុត្តរវាងគ្នា គឺបំពេញកាតព្វកិច្ចឱ្យគ្នាទៅវិញទៅមក។ ដែលភាគីម្ខាងទទួលបានសិទ្ធិ និងផលប្រយោជន៍ពីកិច្ចសន្យា ហើយភាគីម្ខាងទៀតជាអ្នកទទួលបន្ទុកដើម្បីបំពេញកាតព្វកិច្ចទៅឱ្យភាគីម្ខាងទៀត។ ការបំពេញកាតព្វកិច្ចឱ្យគ្នាទៅវិញទៅមករវាងគូភាគីទាំងពីរ ត្រូវបានកំណត់នៅក្នុងកិច្ចសន្យា ដោយមានចែងអំពីខលក្ខខណ្ឌ នៅក្នុងកិច្ចសន្យានោះ ហើយភាគីទាំងពីរចាប់ផ្តើមអនុវត្តកាតព្វកិច្ចចាប់តាំងពីពេលបង្កើតកិច្ចសន្យានោះឡើយ និងមានកំណត់អំពីចិរវេលាដើម្បីបញ្ចប់នូវកិច្ចសន្យានោះនៅកាលបរិច្ឆេទណាមួយ។ ការរំលាយកិច្ចសន្យាអាចត្រូវបានរំលាយតាមមធ្យោបាយជាច្រើនដែលក្នុងនោះអាចរំលាយតាមរយៈការកំណត់ដោយច្បាប់ ការរំលាយតាមកិច្ចសន្យា និង ដោយការព្រមព្រៀងរបស់គូភាគី។

ផ្ទុយទៅវិញប្រសិនបើភាគីមិនអាចរំលាយតាមកិច្ចសន្យាដោយមូលហេតុថាមិនបានកំណត់ជាមុន និងការមិនយល់ព្រមពីភាគីម្ខាងទៀតទេ នោះភាគីដែលមានសិទ្ធិរំលាយអាចរំលាយកិច្ចសន្យាបានតាមរយៈច្បាប់កំណត់ គឺធ្វើតាមបញ្ញត្តិច្បាប់សារធាតុក្រមរដ្ឋប្បវេណីដោយលើកឡើងអំពីលក្ខខណ្ឌ ដែលត្រូវបានបំពេញដូចជាប្រភេទនៃកិច្ចសន្យាអញ្ញមញ្ញ និងភាគីម្ខាងទៀតបានបំពានកិច្ចសន្យាយ៉ាងធ្ងន់ធ្ងរ។ ការបំពានកិច្ចសន្យាធ្ងន់ធ្ងរមានដូចជា ៖

1) ភាគីម្ខាងបានដាស់តឿនភាគីម្ខាងទៀត ដោយភាគីម្ខាងទៀតមិនបានអនុវត្តកាតព្វកិច្ចតាមកាលកំណត់

2) ភាគីមិនអនុវត្តករណីកិច្ចតាមពេលកំណត់នៅក្នុងកិច្ចសន្យា

3) ភាគីមិនអាចអនុវត្តករណីកិច្ចផ្តល់តាវកាលិកចម្បងរបស់ខ្លួនបានទេ

4) ការបំពានកិច្ចសន្យាហួសហេតុ ដែលធ្វើឱ្យបាត់បង់ទំនុកចិត្តរវាងគូភាគី សម្រាប់អនុវត្តពេលអនាគត។

ការរំលាយកិច្ចសន្យាមិនត្រឹមតែមានអានុភាពចំពោះភាគីប៉ុណ្ណោះទេ ពោលគឺមានអានុភាពចំពោះ តតិយជនបានឡើយ ។ នេះគឺជាគោលបំណងក្នុងការការពារស្ថិរភាពជំនួញរបស់តតិយជន ដែលត្រឹមត្រូវមិនឱ្យស្ថិតក្នុងស្ថានភាពមួយដែលអស្ថិរភាព ដែលរំលត់នូវការព្រួយបារម្ភទាំងឡាយរបស់តតិយជនត្រឹមត្រូវផងដែរ ។ មិនមែនគ្រប់តតិយជនសុទ្ធតែត្រូវបានការពារទាំងអស់នោះទេ លុះត្រាតែ តតិយជននោះមានភាពត្រឹមត្រូវតាមច្បាប់ ។ តតិយជនដែលមានផលប្រយោជន៍ត្រឹមត្រូវតាមច្បាប់នឹងត្រូវទទួលបាននូវការការពារ ហើយនេះក៏ជាយុទ្ធសាស្ត្ររបស់តុលាការកម្ពុជានាពេលអនាគតផងដែរក្នុងការវិនិច្ឆ័យទៅតាមអង្គហេតុនីមួយៗ។

ដោយសង្ខេប កិច្ចសន្យា គឺជាច្បាប់របស់គូភាគី ឬជាកិច្ចព្រមព្រៀង ឬកុងត្រាផ្លូវការមួយដែលមានលក្ខណៈចងកាតព្វកិច្ចភាគី ត្រូវតែគោរព និងប្រតិបត្តិតាមកិច្ចសន្យា បន្ទាប់ពីមានភាពត្រូវគ្នានៃឆន្ទៈ និងគោលបំណងរបស់គូភាគីលើទំនាក់ទំនងនៃសិទ្ធិ និងកាតព្វកិច្ចទៅវិញទៅមក ក្នុងរយៈនៃកិច្ចសន្យាមានសុពលភាព។ ក្នុងករណីភាគីណាមួយមិនបានគោរពនូវអ្វីដែលខ្លួនបានព្រមព្រៀងគ្នាទេនោះ ភាគីម្ខាងទៀតអាចធ្វើការទាមទារ និងបង្ខំឱ្យភាគីនោះអនុវត្ត តាមខកិច្ចសន្យានៅតុលាការ ឬស្ថាប័នមានសមត្ថកិច្ច។

ស្របគ្នានេះដែរ ដោយសារតែតម្រូវការរបស់សង្គម និងការដើរទៅមុខដ៏លឿនស្ទើរគ្រប់វិស័យ រួមមានវិស័យការងារ វិស័យឧស្សាហកម្ម វិស័យកសិកម្ម ពាណិជ្ជកម្ម ព្រមទាំងមានការវិនិយោគទាំងក្នុងប្រទេស និងក្រៅប្រទេស ធ្វើឱ្យប្រទេសមានការរីកចម្រើន ផ្អែកចំណេះដឹងក្នុងការ ការពារផលប្រយោជន៍របស់ខ្លួនពីបុគ្គលឆ្លៀតឱកាស ទើបគេត្រូវបង្កើតកិច្ចសន្យា ដើម្បីចងភាគី យើងខ្ញុំសង្ឃឹមយ៉ាងមុតមាំថា ប្រធានបទស្រាវជ្រាវបញ្ចប់ថ្នាក់បរិញ្ញាបត្រនីតិសាស្ត្រមួយនេះ នឹងចូលរួមចំណែកដ៏ប្រសើរលើការតាក់តែង ការចងក្រងការស្រាវជ្រាវ និងការវិភាគនាពេលអនាគតនិងការវិភាគនាពេលអនាគតជុំវិញទិដ្ឋភាពគតិយុត្តនៃកិច្ចសន្យា។

ឯកសារយោង

ឯកសារយោង

១. រដ្ឋធម្មនុញ្ញនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ឆ្នាំ១៩៩៣

២. ក្រមរដ្ឋប្បវេណី, លេខ សន/រកម/០៧០៦/០៣០, ប្រកាសឱ្យប្រើថ្ងៃទី០៨ ខែធ្នូ ឆ្នាំ២០០៧

៣. សមិទ្ធផលរបស់គម្រោងអភិវឌ្ឍន៍ប្រព័ន្ធច្បាប់ និងតុលាការ, ក្រមរដ្ឋប្បវេណី និងក្រមនីតិវិធីរដ្ឋប្បវេណី , ភាគ ១ , (ក្រសួងយុត្តិធម៌បោះពុម្ពលើកទី១. ខែធ្នូ ឆ្នាំ២០១៥)

៤. ក្រុមការងារនៃអនាគតគ្រូបណ្តុះបណ្តាល នៅសាលាភូមិន្ទចៅក្រមនៃរាជបណ្ឌិតសភាវិជ្ជាជីវៈតុលាការ, សេចក្តីពន្យល់ក្រមរដ្ឋប្បវេណី, ភាគ ៣, ការកែសម្រួលលើការបោះពុម្ពលើកទី១(រាជធានីភ្នំពេញ ខែមេសា ឆ្នាំ២០១៣)

៥. កម្រងមេរៀនឆ្នាំ២០១៦ , រៀបរៀងដោយវិភាគទានច្បាប់

៦. គង់ សុភ័ក្រ, សញ្ញាណទូទៅនៃកាតព្វកិច្ច ឆ្នាំ២០១៨-២០១៩

៧. ញឹក វុទ្ធី, នីតិកាតព្វកិច្ច, ភាគ ១(សាកលវិទ្យាល័យភូមិន្ទនីតិសាស្ត្រ និងវិទ្យាសាស្ត្រសេដ្ឋកិច្ច)

៨. សាស្ត្រាចារ្យ UMEMOTO YUMI , ការរំលាយកិច្ចសន្យា, (ក្រសួងយុត្តិធម៌ វិទ្យាសាស្ត្រស្រាវជ្រាវទូទៅអំពីកិច្ចការច្បាប់, នាយកដ្ឋានសហប្រតិបត្តិការអន្តរជាតិ)

៩. មេធាវី អ៊ីវ ប៉ូលី , ការរំលាយកិច្ចសន្យា, វិភាគទានច្បាប់ (ចែករំលែក), បោះពុម្ពថ្ងៃទី០៧ ខែធ្នូ ឆ្នាំ២០១៧

១០. វិភាគទានច្បាប់ រៀបរៀងដោយ មជ្ឈមណ្ឌលសហប្រត្តិការកម្ពុជា-កូរ៉េ (CKCC) ថ្ងៃទី០៩ ខែមិថុនា ឆ្នាំ២០១៩

ឧបសម្ព័ន្ធ

ព្រះរាជក្រម

នស/រកម/១២០៧/០៣០

យើង

ព្រះករុណាព្រះបាទសម្តេចព្រះបរមនាថ នរោត្តម សីហមុនី
សមានភូមិជាតិសាសនា រក្ខតខត្តិយា ខេមរជ្ឍរាស្ត្រ ពុទ្ធិន្ទ្រាធរាមហាក្សត្រ
ខេមរាជនា សមូហោភាស កម្ពុជឯករាជរដ្ឋបូរណសន្តិ សុភមង្គលា សិរីវិបុលា
ខេមរាស្រីពិរាស្ត្រ ព្រះចៅក្រុងកម្ពុជាធិបតី

- បានទ្រង់យល់ រដ្ឋធម្មនុញ្ញនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា
- បានទ្រង់យល់ ព្រះរាជក្រឹត្យលេខ នស/រកត/០៧០៤/១២៤ ចុះថ្ងៃទី១៥ ខែកក្កដា ឆ្នាំ ២០០៤ ស្តីពីការតែងតាំងរាជរដ្ឋាភិបាលនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា
- បានទ្រង់យល់ ព្រះរាជក្រមលេខ ០២/នស/៩៤ ចុះថ្ងៃទី២០ ខែកក្កដា ឆ្នាំ១៩៩៤ ដែលប្រកាសឱ្យប្រើច្បាប់ស្តីពីការរៀបចំនិងការប្រព្រឹត្តទៅនៃគណៈរដ្ឋមន្ត្រី
- បានទ្រង់យល់ ព្រះរាជក្រមលេខ នស/រកម/០១៩៦/០៤ ចុះថ្ងៃទី២៤ ខែមករា ឆ្នាំ១៩៩៦ ដែលប្រកាសឱ្យប្រើច្បាប់ស្តីពីការបង្កើតក្រសួងយុត្តិធម៌
- បានទ្រង់យល់ សេចក្តីក្រាបបង្គំទូលថ្វាយ របស់សម្តេចអគ្គមហាសេនាបតីតេជោ ហ៊ុន សែន នាយករដ្ឋមន្ត្រី នៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា និងរដ្ឋមន្ត្រីក្រសួងយុត្តិធម៌

ប្រកាសឱ្យប្រើ

ក្រមរដ្ឋប្បវេណី ដែលរដ្ឋសភាបានអនុម័តកាលពីថ្ងៃទី០៥ ខែតុលា ឆ្នាំ២០០៧ នាសម័យប្រជុំរដ្ឋសភាលើកទី៧ នីតិកាលទី៣ និងដែលព្រឹទ្ធសភាបានយល់ស្រប តាមទម្រង់ និងគតិនៃក្រមនេះទាំងស្រុង ដោយគ្មានការកែប្រែអ្វីឡើយ កាលពីថ្ងៃទី២១ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ២០០៧ នាសម័យប្រជុំពេញអង្គព្រឹទ្ធសភាលើកទី ៤ នីតិកាលទី២ ហើយដែលមានសេចក្តីទាំងស្រុងដូចតទៅនេះ ៖

ROYAUME DU CAMBODGE
LE MINISTRE DU PALAIS ROYAL

ជំពូកទី ២
ការបង្ហាញឆន្ទៈ និង កិច្ចសន្យា

ផ្នែកទី ១
ការបង្កើតកិច្ចសន្យា

មាត្រា ៣៣៦.– ការបង្កើតកិច្ចសន្យាដោយសំណើ និង ស្វីការ

១-កិច្ចសន្យាមានអានុភាពដោយសារសំណើ និង ស្វីការត្រូវគ្នា ។

២-ទោះបីមានបញ្ញត្តិនៃកថាខណ្ឌទី ១ ខាងលើនេះក៏ដោយ ក៏កិច្ចសន្យាដែលភាគីម្ខាងទទួលករណីយកិច្ចធ្វើអនុប្បទានន្ទូវកម្មសិទ្ធិលើអចលនវត្ថុ ឬ ករណីយកិច្ចធ្វើលទ្ធកម្មនូវកម្មសិទ្ធិលើអចលនវត្ថុ នឹងមានអានុភាព លុះត្រាតែបានធ្វើលិខិតយថាភូត ។

មាត្រា ៣៣៧.– និយមន័យនៃសំណើ និង ស្វីការ

១-សំណើគឺជាការសុំបង្កើតកិច្ចសន្យាដែលធ្វើឡើង ដោយមានឆន្ទៈភ្ជាប់ខ្លួនជាមួយនឹងចំណងគតិយុត្តក្នុងករណីដែលមានស្វីការរបស់ភាគីម្ខាងទៀតចំពោះសំណើនេះ ។

២-សំណើត្រូវមានអានុភាពនៅពេលដែលសំណើនោះបានដល់ភាគីម្ខាងទៀត ។ ប៉ុន្តែ ប្រសិនបើដំណឹងអំពីការដកសំណើវិញ ដល់ភាគីម្ខាងទៀត នៅពេលព្រមគ្នានឹងពេលសំណើដល់ ឬ មុនពេលសំណើដល់ នោះអានុភាពសំណើមិនត្រូវកើតឡើយ ។

៣-ស្វីការគឺជាការបង្ហាញឆន្ទៈដែលអ្នកទទួលសំណើយល់ព្រមចំពោះសំណើនោះ ។

៤-ស្វីការត្រូវមានអានុភាពនៅពេលដែលស្វីការនោះបានដល់អ្នកស្នើ ។ ប៉ុន្តែ ប្រសិនបើដំណឹងអំពីការដកស្វីការវិញ ដល់អ្នកស្នើ នៅពេលព្រមគ្នានឹងពេលស្វីការដល់ ឬ មុនពេលស្វីការដល់ នោះអានុភាពនៃស្វីការ មិនត្រូវកើតឡើយ ។

មាត្រា ៣៣៨.– សំណើដែលមានកំណត់អំឡុងពេលសម្រាប់ស្វីការ និង ការដកសំណើនោះ

១-សំណើអាចធ្វើឡើងបានដោយកំណត់អំឡុងពេលសម្រាប់ស្វីការ ។ អំឡុងពេល

សម្រាប់ស្វីការ ត្រូវគិតចាប់ពីថ្ងៃដែលជូនដំណឹងអំពីសំណើ បើមិនច្បាស់ថា អ្នកស្នើកំណត់ពេលផ្សេង ។

២-សំណើដែលត្រូវបានធ្វើឡើងដោយមានកំណត់អំឡុងពេលសម្រាប់ស្វីការ មិនអាចដកវិញបានទេ ។

៣-ប្រសិនបើអ្នកស្នើមិនបានទទួលដំណឹងអំពីស្វីការ ក្នុងអំឡុងពេលដែលបានកំណត់នៅកថាខណ្ឌទី ១ ខាងលើនេះទេ សំណើនោះត្រូវបាត់បង់អានុភាពដោយស្វ័យប្រវត្តិនៅពេលផុតអំឡុងពេលសម្រាប់ស្វីការ ។ ក្នុងករណីដែលដំណឹងអំពីការបដិសេធសំណើបានដល់អ្នកស្នើក្នុងអំឡុងពេលសម្រាប់ស្វីការនោះ សំណើនោះក៏ត្រូវបាត់បង់អានុភាពដែរ ។

មាត្រា ៣៣៩.– សំណើដែលគ្មានកំណត់អំឡុងពេលសម្រាប់ស្វីការ និង ការដកសំណើនោះ

១-ចំពោះសំណើដែលត្រូវបានធ្វើឡើងដោយគ្មានកំណត់អំឡុងពេលសម្រាប់ស្វីការរវាងគូភាគីដែលកំពុងនិយាយគ្នា នៅក្នុងស្ថានភាពដែលអាចឆ្លើយភ្លាមៗបាន ប្រសិនបើភាគីដែលទទួលសំណើមិនបានយល់ព្រមភ្លាមៗទេ សំណើនោះត្រូវបាត់បង់អានុភាព ។

២-ចំពោះសំណើដែលធ្វើរវាងគូភាគីដែលមិននិយាយគ្នា ដោយគ្មានកំណត់អំឡុងពេលសម្រាប់ស្វីការទេ អ្នកស្នើមិនអាចដកសំណើនោះវិញក្នុងអំឡុងពេលសមរម្យបានឡើយ ។

៣-ការដកសំណើត្រូវមានអានុភាព លុះត្រាតែការជូនដំណឹងអំពីការដកសំណើនោះបានមកដល់ភាគីម្ខាងទៀត មុនពេលភាគីម្ខាងទៀតជូនដំណឹងអំពីស្វីការ ។

មាត្រា ៣៤០.– ពេលនៃការបង្កើតកិច្ចសន្យា : គោលការណ៍នៃការមកដល់នៃស្វីការ

កិច្ចសន្យាត្រូវកើតឡើងនៅពេលដែលដំណឹងអំពីស្វីការបានមកដល់អ្នកស្នើ ។

មាត្រា ៣៤១.– ការមកដល់យឺតយ៉ាវនៃស្វីការ

១-ក្នុងករណីដែលការជូនដំណឹងអំពីស្វីការ ចំពោះសំណើដែលមានអំឡុងពេល

សម្រាប់ស្ទីការ មកដល់ភាគីម្ខាងទៀត ក្រោយពេលអំឡុងពេលសម្រាប់ស្ទីការនោះកន្លងផុត ប្រសិនបើអ្នកស្នើស្ថិតនៅក្នុងស្ថានភាពដែលអាចដឹងថា ភាគីម្ខាងទៀតជូនដំណឹងអំពីស្ទីការនោះ នៅពេលដែលអាចមកដល់ក្នុងអំឡុងពេលសម្រាប់ស្ទីការក្នុងករណីធម្មតា នោះអ្នកស្នើត្រូវជូនដំណឹងអំពីការមកដល់ស្ទីការដោយមានការយឺតយ៉ាវនោះ ទៅអ្នកធ្វើស្ទីការ ដោយគ្មានការយឺតយ៉ាវ ។ ក្នុងករណីដែលអ្នកស្នើធ្វេសប្រហែសក្នុងការជូនដំណឹងអំពីការមកដល់ស្ទីការដោយមានការយឺតយ៉ាវនោះ ស្ទីការដែលមកដល់ដោយមានការយឺតយ៉ាវនោះ មានសុពលភាព ។

២-អ្នកស្នើ អាចចាត់ទុកថា ស្ទីការដែលបានមកដល់អ្នកស្នើក្រោយពេលផុតអំឡុងពេលសម្រាប់ស្ទីការ ជាសំណើថ្មី ។

មាត្រា ៣៤២.– ស្ទីការដោយមានបន្ថែមការកែប្រែ

១-ស្ទីការដែលអ្នកធ្វើស្ទីការបានដាក់ល័ក្ខខ័ណ្ឌលើសំណើ ឬ កែប្រែសារធាតុផ្សេងនៃសំណើ មិនត្រូវក្លាយជាស្ទីការសុពល តែស្ទីការនោះមានអានុភាពជាសំណើថ្មី ។ កិច្ចសន្យាត្រូវកើតឡើងនៅពេលដែលអ្នកធ្វើសំណើដើម ធ្វើស្ទីការចំពោះសំណើថ្មីនោះ ។

២-ប្រសិនបើល័ក្ខខ័ណ្ឌ ឬ ការកែប្រែដែលភ្ជាប់ជាមួយនឹងស្ទីការមិនធ្វើឱ្យមានការកែប្រែសារធាតុនៃសំណើទេ ស្ទីការនោះមានសុពលភាព លុះត្រាតែអ្នកស្នើមិនតវ៉ាភ្លាម ។ អត្ថន័យនៃកិច្ចសន្យាដែលត្រូវកើតឡើងដោយស្ទីការនោះ ត្រូវទៅតាមអត្ថន័យនៃស្ទីការ លុះត្រាតែអ្នកស្នើដែលបានទទួលស្ទីការមិនតវ៉ាភ្លាមៗទេ ។

មាត្រា ៣៤៣.– ការបង្កើតកិច្ចសន្យាដោយសកម្មភាពដែលត្រូវបានចាត់ទុកថាជាស្ទីការ

ក្នុងករណីដែលមិនចាំបាច់ឱ្យមានដំណឹងអំពីស្ទីការ ដោយសារឆន្ទៈរបស់អ្នកស្នើ ឬ ដោយសារទំនៀមទម្លាប់នៃកិច្ចការជំនួញ កិច្ចសន្យាត្រូវកើតឡើងនៅពេលដែលមានសកម្មភាពអាចទទួលស្គាល់ថាជាស្ទីការ ។

មាត្រា ៣៤៤.– ការដកសំណើចំពោះបុគ្គលដែលមិនបានកំណត់ជាក់លាក់

សំណើចំពោះបុគ្គលដែលមិនបានកំណត់ជាក់លាក់តាមការផ្សាយជាសាធារណៈ

ឬ តាមវិធីផ្សេងទៀត អាចដកបានតែតាមវិធីដូចគ្នានឹងសំណើនោះ ។

ផ្នែកទី ២
វិការៈក្នុងការបង្ហាញឆន្ទៈ និង សុពលភាពនៃកិច្ចសន្យា

មាត្រា ៣៤៥.– ការបង្ហាញឆន្ទៈដែលមានវិការៈ

អ្នកដែលបង្ហាញឆន្ទៈអាចលុបចោលកិច្ចសន្យាបាន ដោយហេតុថា ការបង្ហាញឆន្ទៈនោះមានវិការៈ តាមបញ្ញត្តិនៃផ្នែកទី ២ (វិការៈក្នុងការបង្ហាញឆន្ទៈ និង សុពលភាពនៃកិច្ចសន្យា) នេះ និង ផ្នែកទី ៣ (មោឃភាព និង ការលុបចោល) ក្នុងករណីដូចខាងក្រោមនេះ :

ក-ការបង្ហាញឆន្ទៈត្រូវបានធ្វើឡើងដោយការភាន់ច្រឡំ ។

ខ-ការបង្ហាញឆន្ទៈត្រូវបានធ្វើឡើងដោយការឆបោក ឬ ការគម្រាមកំហែង ឬ ការបង្ហាញការមិនពិតរបស់ភាគីម្ខាងទៀត ។

គ-ការបង្ហាញឆន្ទៈត្រូវបានធ្វើឡើងដោយអំពើឆ្លៀតឱកាសដោយមានគោលបំណងកេងយកចំណេញហួសហេតុ ។

មាត្រា ៣៤៦.– ការភាន់ច្រឡំ

១-ក្នុងករណីដែលភាគីមានការភាន់ច្រឡំអំពីចំណុចសំខាន់ៗនៃកិច្ចសន្យា បើភាគីម្ខាងទៀតបានស្ថិតនៅក្នុងស្ថានភាពដែលអាចដឹងអំពីការភាន់ច្រឡំនេះ ភាគីដែលបានភាន់ច្រឡំអាចលុបចោលនូវកិច្ចសន្យាបាន ដោយហេតុថា ការបង្ហាញឆន្ទៈនោះមានវិការៈ ។

២-ក្នុងករណីដែលភាគីម្ខាងនៃកិច្ចសន្យា មានការភាន់ច្រឡំអំពីចំណុចនៃកិច្ចសន្យាដែលខ្លួនយល់ឃើញថាសំខាន់ ឬ ចំណុចដែលខ្លួនយល់ឃើញថាសំខាន់ក្នុងការបង្កើតកិច្ចសន្យា បើភាគីម្ខាងទៀតបានស្ថិតនៅក្នុងស្ថានភាពដែលអាចដឹងអំពីភាពសំខាន់នៃចំណុចនេះ និង ការភាន់ច្រឡំរបស់អ្នកបង្ហាញឆន្ទៈនោះ ភាគីដែលបានភាន់ច្រឡំអាចលុបចោលនូវកិច្ចសន្យាបាន ដោយហេតុថា ការបង្ហាញឆន្ទៈនោះមានវិការៈ ។

៣-ក្នុងករណីដែលភាគីទាំងសងខាងមានការភាន់ច្រឡំអំពីចំណុចសំខាន់ៗនៃកិច្ចសន្យា ឬ ចំណុចនៃកិច្ចសន្យាដែលភាគីទាំងសងខាងយល់ឃើញថាសំខាន់ ឬ ចំណុចដែលភាគីទាំងសងខាងយល់ឃើញថាសំខាន់ក្នុងការបង្កើតកិច្ចសន្យា ទោះបីជាភាគីម្ខាងមិនមានលទ្ធភាពអាចដឹងអំពីការភាន់ច្រឡំរបស់ភាគីម្ខាងទៀតក៏ដោយ ក៏ភាគីដែលបានភាន់ច្រឡំអាចលុបចោលនូវកិច្ចសន្យាបានដែរ ដោយហេតុថា ការបង្ហាញឆន្ទៈនោះមានវិការៈ ។

៤-ការលុបចោលនូវកិច្ចសន្យាដោយការភាន់ច្រឡំ ក្រៅពីភាគីម្ខាងទៀត អាចអះអាងចំពោះតតិយជនបាន ។ ប៉ុន្តែ ប្រសិនបើតតិយជនជាជនសុចរិត ហើយគ្មានកំហុសអំពីការភាន់ច្រឡំ មិនអាចអះអាងនូវការលុបចោលចំពោះតតិយជននោះបានឡើយ ។

មាត្រា ៣៤៧.– ការឆបោក

១-បុគ្គលដែលបានធ្វើការបង្ហាញឆន្ទៈ ដោយសារការឆបោករបស់ភាគីម្ខាងទៀត អាចលុបចោលនូវកិច្ចសន្យា ដោយហេតុថា ការបង្ហាញឆន្ទៈនោះមានវិការៈ ។

២-ក្នុងករណីដែលការបង្ហាញឆន្ទៈបានធ្វើឡើងដោយសារការឆបោករបស់តតិយជន អ្នកបង្ហាញឆន្ទៈអាចលុបចោលនូវកិច្ចសន្យា ដោយហេតុថា ការបង្ហាញឆន្ទៈនោះមានវិការៈ លុះត្រាតែក្នុងករណីដែលភាគីម្ខាងទៀតនៃការបង្ហាញឆន្ទៈនោះ បានដឹង ឬ អាចដឹងអំពីការឆបោកនោះ ។

៣-ការលុបចោលនូវកិច្ចសន្យាដោយការឆបោក ក្រៅពីភាគីម្ខាងទៀត អាចអះអាងចំពោះតតិយជនបាន ។ ប៉ុន្តែ ប្រសិនបើតតិយជនជាជនសុចរិត ហើយគ្មានកំហុសអំពីការឆបោក មិនអាចអះអាងនូវអានុភាពនៃការលុបចោលចំពោះតតិយជននោះបានឡើយ ។

មាត្រា ៣៤៨.– ព័ត៌មានមិនពិត

១-នៅពេលធ្វើកិច្ចសន្យា បើហេតុដែលបានបង្ហាញដោយភាគីម្ខាងនោះខុសពីការពិត ហើយភាគីម្ខាងទៀតបានបង្ហាញឆន្ទៈដោយជឿជាក់ថា ហេតុទាំងនោះជាការពិត ប៉ុន្តែ ប្រសិនបើភាគីនោះដឹងថា ហេតុនោះមិនមែនជាការពិត ខ្លួននឹងមិនបង្ហាញឆន្ទៈទេ ភាគីនោះអាចលុបចោលនូវកិច្ចសន្យាបាន ដោយហេតុថា ការបង្ហាញឆន្ទៈនោះមាន

វិការៈ ។

២-បញ្ញត្តិនៃកថាខណ្ឌទី ១ ខាងលើនេះ មិនរារាំងភាគីដែលបានបង្ហាញឆន្ទៈក្នុងការទាមទារសំណងនៃការខូចខាតពីបុគ្គលដែលបានបង្ហាញការណ៍មិនពិតនោះទេ ក្នុងករណីដែលបុគ្គលនេះមានកំហុស ។

៣-ការលុបចោលនូវកិច្ចសន្យាដោយព័ត៌មានមិនពិត ក្រៅពីភាគីម្ខាងទៀត អាចអះអាងចំពោះតតិយជនបាន ។ ប៉ុន្តែ ប្រសិនបើតតិយជនជាជនសុចរិត ហើយគ្មានកំហុសអំពីព័ត៌មានមិនពិត មិនអាចអះអាងនូវអានុភាពនៃការលុបចោល ចំពោះតតិយជននោះបានឡើយ ។

មាត្រា ៣៤៩.- ការរំលោភបំពានលើស្ថានភាព

១-នៅពេលធ្វើកិច្ចសន្យា បើភាគីម្ខាងនៃកិច្ចសន្យាបានប្រើឋានៈខ្លួនដែលមានអាទិភាពជាងភាគីម្ខាងទៀត ខាងផ្នែកសេដ្ឋកិច្ច ឬ ផ្នែកសង្គម ឬ បានប្រើស្ថានភាពផ្សេងទៀតដែលភាគីម្ខាងទៀតមិនអាចប្រឆាំងតបបានទេ ភាគីម្ខាងទៀតនោះអាចលុបចោលនូវកិច្ចសន្យាបាន ដោយហេតុថា ការបង្ហាញឆន្ទៈនោះមានវិការៈ ។

២-ការលុបចោលនូវកិច្ចសន្យាដោយយោងតាមបញ្ញត្តិនៃកថាខណ្ឌទី ១ ខាងលើនេះ មិនអាចអះអាងចំពោះតតិយជនដែលជាជនសុចរិត ហើយគ្មានកំហុសអំពីការរំលោភបំពានលើស្ថានភាពបានឡើយ ។

មាត្រា ៣៥០.- ការគម្រាមកំហែង

បុគ្គលដែលបានបង្ហាញឆន្ទៈដោយសារមានការគម្រាមកំហែងពីសំណាក់ភាគីម្ខាងទៀត ឬ ពីសំណាក់តតិយជន អាចលុបចោលនូវកិច្ចសន្យាបាន ដោយហេតុថា ការបង្ហាញឆន្ទៈនោះមានវិការៈ ។

មាត្រា ៣៥១.- អំពើកេងយកចំណេញហួសហេតុ

ក្នុងករណីដែលភាគីម្ខាងបានធ្វើកិច្ចសន្យា ដោយឆ្លៀតឱកាសដែលភាគីម្ខាងទៀតកំពុងជួបប្រទះការលំបាកខាងផ្នែកសេដ្ឋកិច្ច ឬ ភាពល្ងង់ ឬ ការខ្វះការពិសោធន៍ ហើយ

បានកេងយកចំណេញយ៉ាងសន្ធឹកសន្ធាប់ពីកិច្ចសន្យានោះ ភាគីម្ខាងទៀតនោះអាចលុបចោលនូវកិច្ចសន្យាបាន ដោយហេតុថា ការបង្ហាញឆន្ទៈនោះមានវិការៈ ។

មាត្រា ៣៥២.- ថបនីយផ្លូវចិត្ត

ប្រសិនបើកិច្ចសន្យាត្រូវបានបង្កើតឡើង ដោយការបង្ហាញឆន្ទៈដែលភាគីដឹងខ្លួនថាខុសឆន្ទៈពិតរបស់ខ្លួន កិច្ចសន្យានោះមិនត្រូវរារាំងនូវអានុភាពឡើយ ។ ប៉ុន្តែ ក្នុងករណីដែលភាគីម្ខាងទៀតក៏ដឹងថាការបង្ហាញឆន្ទៈនោះ ខុសនឹងឆន្ទៈពិតរបស់អ្នកបង្ហាញឆន្ទៈដែរ អ្នកបង្ហាញឆន្ទៈនោះអាចបដិសេធការអនុវត្តកិច្ចសន្យាបាន ។

មាត្រា ៣៥៣.- ការបង្ហាញឆន្ទៈមិនពិត

១-កិច្ចសន្យា ដោយផ្អែកលើការបង្ហាញឆន្ទៈមិនពិតដែលត្រូវបានធ្វើឡើង ដោយមានការឃុបឃិតជាមួយនឹងភាគីម្ខាងទៀត ត្រូវចាត់ទុកជាមោឃៈ ។

២-មោឃភាពនៃកិច្ចសន្យាដែលបានកំណត់នៅកថាខណ្ឌទី ១ ខាងលើនេះ មិនអាចអះអាងចំពោះតតិយជនដែលមានទំនាក់ទំនងផលប្រយោជន៍ ដោយយកកិច្ចសន្យាដែលផ្អែកលើការបង្ហាញឆន្ទៈមិនពិតជាមូលដ្ឋានបានឡើយ ។ ប៉ុន្តែ បញ្ញត្តិនេះមិនត្រូវយកមកអនុវត្តឡើយ ចំពោះករណីដែលតតិយជននោះជាជនទុច្ចរិត ឬ មិនបានដឹងអំពីការបង្ហាញនូវឆន្ទៈមិនពិតដោយមានកំហុសធ្ងន់ធ្ងរ ។

មាត្រា ៣៥៤.- ភាពខុសច្បាប់ ឬ ភាពផ្ទុយនឹងសណ្តាប់ធ្នាប់សាធារណៈ និង ទំនៀមទម្លាប់ល្អ ក្នុងអត្ថន័យនៃកិច្ចសន្យា

១-ទោះបីជាភាគីនៃកិច្ចសន្យាបានធ្វើការបង្ហាញឆន្ទៈដោយគ្មានវិការៈក៏ដោយ ក៏កិច្ចសន្យាត្រូវបានចាត់ទុកជាមោឃៈ ក្នុងករណីខាងក្រោមនេះ :

ក-អត្ថន័យនៃកិច្ចសន្យានោះផ្ទុយនឹងបញ្ញត្តិដែលអនុវត្តដោយបង្ខំណាមួយ ។

ខ-អត្ថន័យនៃកិច្ចសន្យានោះផ្ទុយនឹងសណ្តាប់ធ្នាប់សាធារណៈ និង ទំនៀមទម្លាប់ល្អ ។

២-ប្រសិនបើអត្ថន័យនៃកិច្ចសន្យាមានផ្នែកណាមួយដែលផ្ទុយនឹងបញ្ញត្តិដែល

អនុវត្តដោយបង្ខំ ឬ ផ្ទុយនឹងសណ្ដាប់ធ្នាប់សាធារណៈ និង ទំនៀមទម្លាប់ល្អ ហើយទោះបីជាទុកផ្នែកផ្សេងទៀត ក៏មិនធ្វើឱ្យខូចសេចក្ដីសង្ឃឹមសមហេតុសមផលរបស់គូភាគីទេ នោះមានតែចំណុចដែលផ្ទុយនឹងបញ្ញត្តិដែលអនុវត្តដោយបង្ខំ ឬ ផ្ទុយនឹងសណ្ដាប់ធ្នាប់សាធារណៈ និង ទំនៀមទម្លាប់ល្អតែប៉ុណ្ណោះទេ ដែលត្រូវទុកជាមោឃៈ ។

មាត្រា ៣៥៥.– អលទ្ធភាពតាំងពីដំបូង

១-ទោះបីជាអត្ថន័យនៃកិច្ចសន្យាមិនអាចសម្រេចបានតាំងពីពេលដែលបង្កើតកិច្ចសន្យានោះក៏ដោយ ក៏កិច្ចសន្យានោះមិនត្រូវបានចាត់ទុកជាមោឃៈដោយយកមូលហេតុនៃអលទ្ធភាពនោះដែរ ។ ប៉ុន្តែ បញ្ញត្តិនេះមិនរារាំងភាគីក្នុងការលុបចោលនូវកិច្ចសន្យាដោយយកមូលហេតុនៃការភាន់ច្រឡំឡើយ ក្នុងករណីដែលល័ក្ខខ័ណ្ឌនៃការភាន់ច្រឡំត្រូវបានបំពេញ ។

២-ក្នុងករណីដែលភាគីដែលគួរតែអាចដឹងថា អត្ថន័យនៃកិច្ចសន្យាមិនអាចសម្រេចតាំងពីដំបូងបាន នាំឱ្យមានការខូចខាតដល់ភាគីម្ខាងទៀតដោយសារការបង្កើតកិច្ចសន្យា ភាគីនោះត្រូវទទួលខុសត្រូវក្នុងការសងការខូចខាតដល់ភាគីម្ខាងទៀត ដោយផ្អែកលើបញ្ញត្តិនៃមាត្រា ៣៩៨ (ល័ក្ខខ័ណ្ឌនៃការទទួលខុសត្រូវក្នុងការសងសំណងនៃការខូចខាត) នៃក្រមនេះ ។

ផ្នែកទី ៣
មោឃភាព និង ការលុបចោល

មាត្រា ៣៥៦.– និយមន័យនៃសកម្មភាព

ពាក្យ “សកម្មភាព” ក្នុងផ្នែកទី ៣ (មោឃភាព និង ការលុបចោល) នេះ សំដៅទៅលើកិច្ចសន្យា ឬ សកម្មភាពឯកតោភាគី ។

ឬ ឱ្យរំលាយកិច្ចសន្យាទេ ។ ក្នុងករណីដែលម្ចាស់បំណុលរំលាយកិច្ចសន្យា ហើយទាមទារសំណងនៃការខូចខាតដែលជាការជំនួសកម្មវត្ថុនៃកិច្ចសន្យា ចំនួនទឹកប្រាក់នៃសំណងដែលភាគីទាំងសងខាងបានព្រមព្រៀងគ្នាដោយគិតជាមុន អំពីការខូចខាតដែលកើតឡើងដោយការយឺតយ៉ាវក្នុងការអនុវត្តកាតព្វកិច្ចនោះ មិនត្រូវចងគូភាគីទេ ។

៥-ប្រាក់ធានាសំណងក្នុងករណីបំពានកិច្ចសន្យា ត្រូវសន្មតថាជាការកំណត់ជាមុននូវចំនួននៃសំណង ។

មាត្រា ៤០៤.– គោលការណ៍នៃការសងការខូចខាតជាប្រាក់

ចំពោះសំណងនៃការខូចខាតដែលកើតឡើងដោយការមិនអនុវត្តកាតព្វកិច្ច កូនបំណុលត្រូវសងជាប្រាក់ ។ ប៉ុន្តែ បញ្ញត្តិនេះមិនត្រូវយកមកអនុវត្តឡើយ ចំពោះករណីដែលភាគីទាំងសងខាងបានកំណត់ផ្សេងពីនេះដោយការសន្យាពិសេស ។

មាត្រា ៤០៥.– ឧបាទេសកម្មនៃអ្នកសង

ប្រសិនបើម្ចាស់បំណុលបានទទួលនូវសំណងនៃការខូចខាតដោយការសងតម្លៃនៃវត្ថុ ឬ សិទ្ធិដែលជាអត្ថន័យនៃសិទ្ធិលើបំណុល កូនបំណុលត្រូវទទួលឋានៈដែលម្ចាស់បំណុលធ្លាប់មានចំពោះវត្ថុ ឬ សិទ្ធិនោះ ដោយស្វ័យប្រវត្តិ ។

មាត្រា ៤០៦.– អាជ្ញាយុកាលនៃការរំលត់សិទ្ធិទាមទារសំណង

អាជ្ញាយុកាលនៃការរំលត់សិទ្ធិទាមទារឱ្យសងការខូចខាតដោយសារការមិនអនុវត្តកាតព្វកិច្ច មានអំឡុងពេល ៥ (ប្រាំ) ឆ្នាំ ក្រោយពីពេលដែលការខូចខាតនោះកើតឡើង ។

ផ្នែកទី ៤
ការរំលាយកិច្ចសន្យា

មាត្រា ៤០៧.– ការរំលាយដោយមូលហេតុមិនអនុវត្តកាតព្វកិច្ច

ភាគីម្ខាងនៃកិច្ចសន្យាអញ្ញមញ្ញអាចរំលាយកិច្ចសន្យាបានភ្លាមៗ ក្នុងករណីដែលភាគីម្ខាងទៀតបំពានកិច្ចសន្យាយ៉ាងធ្ងន់ធ្ងរ ។

មាត្រា ៤០៨.- ការបំពានកិច្ចសន្យាយ៉ាងធ្ងន់ធ្ងរ

១-ការបំពានកិច្ចសន្យាយ៉ាងធ្ងន់ធ្ងរ សំដៅទៅលើករណីដែលភាគីម្ខាងមិនអាចសម្រេចនូវគោលបំណងនៃកិច្ចសន្យាបាន ដោយសារការបំពានរបស់ភាគីម្ខាងទៀត ។ ត្រូវចាត់ទុកថាមានការបំពានកិច្ចសន្យាយ៉ាងធ្ងន់ធ្ងរ ក្នុងករណីដូចខាងក្រោមនេះ :

ក- ភាគីម្ខាងបានដាស់តឿនភាគីម្ខាងទៀតដែលមិនបានអនុវត្តកាតព្វកិច្ច តាមពេលកំណត់ ដោយកំណត់អំឡុងពេលសមរម្យដើម្បីឱ្យអនុវត្តកាតព្វកិច្ច ហើយកាតព្វកិច្ចមិនត្រូវបានអនុវត្តក្នុងអំឡុងពេលនោះ ។

ខ-ភាគីមិនបានអនុវត្តកាតព្វកិច្ចតាមពេលកំណត់ក្នុងកិច្ចសន្យា ក្នុងករណីដែលគោលបំណងនៃកិច្ចសន្យាមិនបានសម្រេចសោះ បើភាគីមិនអនុវត្តកាតព្វកិច្ចតាមពេលកំណត់នោះ ។

គ-ភាគីមិនអាចអនុវត្តករណីយកិច្ចផ្តល់តាវកាលិកចម្បងរបស់ខ្លួនបានទេ ។

ឃ-ការបំពានកិច្ចសន្យាមានភាពហួសហេតុ ដែលធ្វើឱ្យបាត់បង់នូវទំនុកចិត្តរវាងគូភាគី ហើយមិនអាចជឿជាក់ថា នឹងអនុវត្តកាតព្វកិច្ចនាអនាគតបាន ។

២-ភាគីដែលបំពានកិច្ចសន្យា មិនអាចរារាំងការរំលាយកិច្ចសន្យាដោយផ្អែកលើបញ្ញត្តិនៃកថាខណ្ឌទី ១ ខាងលើនេះ ដោយយកមូលហេតុថាខ្លួនគ្មានកំហុសចំពោះការមិនអនុវត្តកាតព្វកិច្ចរបស់ខ្លួន បានឡើយ ។

មាត្រា ៤០៩.- វិធីអនុវត្តសិទ្ធិរំលាយកិច្ចសន្យា

១-ភាគីម្ខាងដែលមានសិទ្ធិរំលាយ អាចរំលាយកិច្ចសន្យា ដោយបង្ហាញឆន្ទៈរំលាយចំពោះភាគីម្ខាងទៀតបាន ។ ការបង្ហាញឆន្ទៈរំលាយនេះអាចធ្វើឡើងក្រៅតុលាការបាន ។

២-ការបង្ហាញឆន្ទៈរំលាយនេះ មិនអាចដកវិញបានទេ ។

៣-ការបង្ហាញឆន្ទៈរំលាយនេះ អាចដាក់ល័ក្ខខ័ណ្ឌបង្អង់បាន ។

មាត្រា ៤១០.- ការរំលាយកិច្ចសន្យាដែលភាគីម្ខាងមានច្រើននាក់

១-ក្នុងករណីដែលភាគីម្ខាងមានច្រើននាក់ ការរំលាយកិច្ចសន្យាត្រូវធ្វើឡើងដោយ

បុគ្គលទាំងអស់នោះចំពោះភាគីម្ខាងទៀត ឬ ដោយភាគីម្ខាងទៀតចំពោះបុគ្គលទាំងអស់នោះ ។

២-ក្នុងករណីដែលបានកំណត់ក្នុងកថាខណ្ឌទី ១ ខាងលើនេះ ប្រសិនបើសិទ្ធិរំលាយកិច្ចសន្យាបានរលត់ចំពោះបុគ្គលណាម្នាក់ ក្នុងចំណោមបុគ្គលនៃភាគីដែលមានច្រើននាក់ សិទ្ធិរំលាយនោះក៏ត្រូវរលត់ចំពោះបុគ្គលផ្សេងទៀតនៃភាគីនោះដែរ ។

មាត្រា ៤១១.- អានុភាពនៃការរំលាយកិច្ចសន្យា

១-ការរំលាយកិច្ចសន្យានាំឱ្យគូភាគីរួចផុតពីករណីយកិច្ចក្នុងកិច្ចសន្យា លើកលែងតែករណីយកិច្ចសងការខូចខាត ។

២-ភាគីដែលបានទទួលតាវកាលិកនៃកិច្ចសន្យាតែមួយភាគ ឬ ទាំងអស់ ត្រូវមានករណីយកិច្ចសងតាវកាលិកនោះទៅភាគីម្ខាងទៀត ដើម្បីឱ្យភាគីនោះទទួលបដិទានឡើងវិញ ដោយសារការរំលាយ ។ ក្នុងករណីដែលភាគីទាំងសងខាង មានករណីយកិច្ចធ្វើបដិទានទៅវិញទៅមក ករណីយកិច្ចទាំងនោះត្រូវអនុវត្តនៅពេលជាមួយគ្នា ។

៣-ភាគីដែលមានករណីយកិច្ចសងជាប្រាក់ដោយការរំលាយកិច្ចសន្យា ត្រូវសងជាមួយនឹងការប្រាក់ដោយគិតចាប់ពីថ្ងៃដែលបានទទួលប្រាក់ដើមនោះ ។ ភាគីដែលមានករណីយកិច្ចបង្វិលជាវត្ថុ ឬ ជាតាវកាលិកផ្សេងដែលខ្លួនបានទទួល ទៅភាគីម្ខាងទៀតដោយសារការរំលាយ ត្រូវសងទាំងផលដែលបានទទួលពីវត្ថុ ឬ តាវកាលិកនោះផងដែរ ។

៤-ការរំលាយកិច្ចសន្យាមិនអាចធ្វើឱ្យខូចផលប្រយោជន៍ត្រឹមត្រូវរបស់តតិយជនបានឡើយ ។

មាត្រា ៤១២.- សិទ្ធិរំលាយក្នុងករណីដែលកម្មវត្ថុនៃកិច្ចសន្យាត្រូវបានខូចខាត ឬ បាត់បង់

១-សិទ្ធិរំលាយត្រូវរលត់ ក្នុងករណីភាគីដែលមានសិទ្ធិរំលាយបានធ្វើឱ្យមានការខូចខាត ឬ ការបាត់បង់ដល់វត្ថុដែលជាកម្មវត្ថុនៃកិច្ចសន្យា ឬ មិនអាចសងវត្ថុនោះវិញបានដោយចេតនា ឬ ធ្វើឱ្យវត្ថុនោះក្លាយជាវត្ថុប្រភេទផ្សេង ដោយការកែច្នៃ ឬ ការផ្លាស់ទម្រង់ដោយចេតនា ។

២-ក្នុងករណីដែលបានកំណត់នៅកថាខណ្ឌទី ១ ខាងលើនេះ បើភាគីបានអនុវត្តសិទ្ធិរំលាយ ភាគីនោះត្រូវសងជាប្រាក់នូវតម្លៃនៃវត្ថុដែលជាកម្មវត្ថុនោះ ត្រឹមកម្រិតតម្លៃដែលបានកំណត់ក្នុងកិច្ចសន្យា ។

៣-ក្នុងករណីដែលភាគីម្ខាងទៀតមានកំហុស ឬ មានមូលហេតុក្នុងការខូចខាត ឬ ការមិនបានសងវត្ថុដែលជាកម្មវត្ថុនោះ ភាគីដែលមានសិទ្ធិរំលាយ គ្មានករណីយកិច្ចក្នុងការសងជាប្រាក់នូវតម្លៃនៃវត្ថុនោះ ដូចបានកំណត់នៅក្នុងកថាខណ្ឌទី ២ ខាងលើនេះឡើយ ។

មាត្រា ៤១៣.- អាជ្ញាយុកាលនៃការរំលត់សិទ្ធិរំលាយកិច្ចសន្យា

អាជ្ញាយុកាលនៃការរំលត់សិទ្ធិរំលាយកិច្ចសន្យាដោយមូលហេតុនៃការមិនអនុវត្តកាតព្វកិច្ច និង សិទ្ធិទាមទារបដិទាន មានអំឡុងពេល ៥ (ប្រាំ) ឆ្នាំ ក្រោយពីពេលដែលមិនបានអនុវត្តកាតព្វកិច្ច ។

មាត្រា ៤១៤.- សិទ្ធិរំលាយដែលបានកំណត់ក្នុងកិច្ចសន្យា និង ការរំលាយដោយការព្រមព្រៀងគ្នា

១-គូភាគីនៃកិច្ចសន្យាអាចសន្យាឱ្យភាគីម្ខាង ឬ សងខាងមានសិទ្ធិរំលាយ នៅក្នុងកិច្ចសន្យានោះបាន ។ បញ្ញត្តិពីមាត្រា ៤០៩ (វិធីអនុវត្តសិទ្ធិរំលាយកិច្ចសន្យា) ដល់មាត្រា ៤១២ (សិទ្ធិរំលាយក្នុងករណីដែលកម្មវត្ថុនៃកិច្ចសន្យាត្រូវបានខូចខាត ឬ បាត់បង់) នៃក្រមនេះ ស្តីពីការរំលាយដែលច្បាប់បានកំណត់ ត្រូវយកមកអនុវត្តដូចគ្នាផងដែរ ចំពោះវិធីអនុវត្ត និង អានុភាពនៃសិទ្ធិរំលាយ ដែលបានកំណត់ដោយកិច្ចសន្យា លើកលែងតែមានការព្រមព្រៀងគ្នាផ្សេង ។

២-ទោះបីជាគ្មានការកំណត់សិទ្ធិរំលាយក្នុងកិច្ចសន្យាក៏ដោយ ក៏គូភាគីអាចរំលាយកិច្ចសន្យាដោយការព្រមព្រៀងគ្នាបានដែរ ។ ប៉ុន្តែ ការរំលាយនោះមិនអាចធ្វើឱ្យខូចផលប្រយោជន៍របស់តតិយជនបានទេ ។